

GLAS

ANTIFAŠISTA DEMOKRATSKE HRVATSKE

Godišnjice ustanka i pobjede

DOGAĐAJI I LJUDI KOJE NE ZABORAVLJAMO

Stajališta

NADLEŽNOST ILI NEŠTO DRUGO

Jasenovac

**Povijest se ne
smije mijenjati**

Prava sudionika NOR-a

**RASKORAK
DEKLARACIJE
I ISTVARNOSTI**

APEL ZA DOSTOJANSTVO

Ratnih devedesetih u nekoliko je navrata bio Roštećen i miniran »Vjesnik slobode« na rivi u Kaštel Novom - spomenik na sumještane poginule u borbi za oslobođenje od najgrublje nacifašističke okupacije tijekom II. svjetskog rata. Sličnu sudbinu doživjela je i spomen-ploča s ispisanim imenima 209 poginulih mještana, koja je bila postavljena u parku kod osnovne škole u Donjim Kaštelama. Nažalost, tada je izostala bilo kakva odgovarajuća reakcija i osuda tih vandalizama.

Želeći barem naknadno ispraviti nepravdu i odati pijatet i poštovanje prema žrtvama iz vremena rata, u Kaštelima je nedavno pokrenuta inicijativa gradskoj vlasti za sanaciju tih spomenika, ali i poticanje odgovornih u gradu za preispitivanje odnosa prema žrtvama i spomenobilježjima iz NOB-e.

Spomenik u Kaštel Novom

U ime inicijativnog odbora Branko Radačić podsjeća da se ukupno 712 mahom mladih Kaštelana borilo u partizanima protiv okupatora i domaćih izdajnika. Njih 209 životom je platilo slobodu, a mnogima se i danas ne zna grob.

Iniciranje obnove i dostojarne brige o kaštelanskim spomenicima, kaže Radačić, najmanje je što možemo učiniti i vratiti dostojanstvo poginulim i njihovim obiteljima. To je civilizacijska gesta koja nas kao takve može legitimirati i pred svijetom. Stoga je najavio i potpisivanje

peticije za potporu ovoj hvale vrijednoj inicijativi temeljenoj i na odredbi saborske Deklaracije o antifašizmu, koja se zalaže za očuvanje antifašističke spomeničke baštine.

Maršal najpopularniji

Osjječka Gradska tiskara plasirala je nedavno na tržište upaljače na kojima su likovi Josipa Broza Tita, Franje Tuđmana, Stjepana Mesića, Ive Sanadera te pape Ivana Pavla Drugog. Pokazalo se da najbolje od svih ide prodaja upaljača s likom nekadašnjeg predsjednika Jugoslavije, Josipa Broza Tita. Proizvodači govore kako na deset upaljača s likom Tita, prodaju jedan s likom Tuđmana.

- Upaljači s likom Josipa Broza Tita prodaju se kao alva, kaže direktor Osječke Gradske tiskare Ilija Maršić. Po prodaji oni daleko prednjače pred upaljačima na kojima su slike Tuđmana ili Mesića.

Iako je posao s upaljačima tek

krenuo, zanimanje kupaca nadmašilo je sva očekivanja. Maršić dodaje kako ljudi te upaljače kupuju iz različitih razloga, bilo za osobne potrebe, bilo kao poklon prijateljima.

- Neki uzmu iz šale, neki iz potrebe, neki to že le i nema nikakvih reakcija i normalno ljudi pristupaju tome. Nekima je drag Papa, drugima Mesić, Sanader, Tuđman ili Tito, kaže Maršić.

U trgovini Gradske tiskare ističu kako zbog prodaje upaljača s likovima političara nije bilo nikakvih incidenta, ali da su kupci skloni komentiranju likova na upaljačima. Najblagonakloniji su prema Titu, a najkritičniji prema Tuđmanu, kažu trgovci.

Ovaj broj "GLASA" tiskan je uz potporu Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke

Izдавač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva "Josip Broz Tito", Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefon (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826. Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka) Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Lovorka Marinović, Krešimir Piškulić, Zorka Prodanović, i Vesna Teršelić. Uredništvo: Eduard Vostrel (glavni i odgovorni urednik), Bojan Miroslavljev, Petar Raić, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik). Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, Glas antifašista demokratske Hrvatske smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tiskat: "Bankograf" Odranska 18, Zagreb.

U ovom broju:

**Sjednica
Predsjedništva
SABA RH**

str. 4/5

**Polemika o
novom postavu
Jasenovca**

str. 8/9

**Presudna
potpora
lokalnih vlasti**

str. 10/11

**Sačuvati
antifašistički
front**

str. 13

**Ustanički dani
u Slavoniji i
na Baniji**

str. 16/17

**Zaboravljeni
borci Dalmacije**

str. 25

**Politikanstvo
najniže vrste**

str. 33

Fotografije na 1. stranici:
•Spomenik »Kameni cvijet« u Jasenovcu (gore)

•Izglasanstva antifašističkih boraca i lokalne samouprave polazu vijence na groblju u Mrkoplju (lijovo)

•Uzvanici na svečanoj

akademiji u riječkom HNK (desno)

Predsjednik Mesić primio delegaciju SABA RH-a

Predstavnici SABA RH s predsjednikom Republike

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić primio je 21. veljače ove godine delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske koju je vodio predsjednik SABA RH Krešimir Piškulić.

Članovi delegacije informirali su Predsjednika o zahtjevu SABA RH da se vrate oduzeta prava antifašističkim borcima te da se osnovica za izračun invalidnina za borce NOB izjednače s onima koju imaju branitelji. Upozorili su i na potrebu izmjene odredbe o voj-

nim mirovinama oficira bivše JNA umirovljenih do 1990. godine, a koje su bile drastično smanjene. Istaknuli su također da bi trebalo riješiti i pitanje obeštećenja logoraša iz talijanskih i ustaških logora.

Predsjednik SABA RH Krešimir Piškulić informirao je Predsjednika da će Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske 21. lipnja ove godine u Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu obilježiti 65. obljetnicu ustanka, a predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« dr. Tomi-

slav Badovinac izvjestio je o namjeri da se ove godine u Kumrovcu obilježi 45. obljetnica osnivanja Pokreta nesvrstanih i 10. obljetnica osnivanja Saveza društava »Josip Broz Tito«.

Izrazivi podršku zahtjevima Saveza antifašističkih boraca i antifašista, predsjednik Mesić je naglasio potrebu objektivnog informiranja i educiranja mladih o povjesnom značenju Nardooslobodilačke borbe za Republiku Hrvatsku, koja je nastala na temeljima antifašizma.

Najava

Objektivno o osjetljivom pitanju prošlosti

Savjet Saveza antifašista Republike Hrvatske organizirao je Znanstveno-stručni skup na temu - Bleiburg i Križni put 1945. godine - koji je sazvan za 12. travnja ove godine u dvorani Tribine grada Zagreba.

Nakon nedavno održanog Okruglog stola o »Religiji, fašizmu i antifašizmu«, kao i znanstvenog skupa »Hrvatska u II. svjetskom ratu« ovo je treća znanstvena rasprava na kojoj se razmatraju važne povijesne teme s osnovnim ciljem da se objektivnim pristupom i argumentima, temeljenim na povijesnim istraživanjima, iznese istina o svim događajima iz II. svjetskog rata. Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i njegov Savjet, u kojem su najistaknutije ličnosti znanstvenog, javnog, političkog i kultur-

nog života, upravo žele pridonijeti da se otvoreno i znanstvenim argumentima razgovara i o osjetljivim pitanjima kako bi se prezentirala povijesna istina bez jednostranosti i politikantskih pristupa.

U organizacijskom odboru ovog skupa su predsjednik Savjeta antifašista RH Juraj Hrženjak, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske Krešimir Piškulić i akademik Petar Strčić.

Prema pripremljenom programu Znanstveno-stručnog skupa, uvodno izlaganje će imati akademik Petar Strčić, a potom će, na temu - Pobjednici i poraženi 1945. godine izlagati akademik Dušan Bilandžić.

Uvodno za raspravu o povijesnim okolnostima koje su dovele do Bleiburga i Križnog puta govorit će dr. Ivo Josipović, a

o pojmovnom, prostornom i vremenskom određenju sudionika bleiburskih događaja dr. Branko Dubravica.

Profesor Danijel Ivin će govoriti o smislu Bleiburga, a mr. Ivan Fumić o uzrocima i posljedicama Bleiburga 1945. godine.

Dr. Igor Graovac izlagat će na temu: Pitanje poslijeratnih žrtava i stradalnika, a dr. Tvrto Jakovina o međunarodnim aspektima Bleiburga.

Temu o izvorima i literaturi vezanoj za Bleiburg i Križni put prezentirat će prof. Andrea Roknić.

Naš list »Glas« antifašista demokratske Hrvatske u idućem će broju objaviti opširan izvještaj sa tog znanstvenog skupa, a kako je predviđeno, autorizirana izlaganja i rasprave bit će objavljeni u cjelini.

S.T.

Znanstveni skup o Bleibburgu i Križnom putu

Prijem mlađih članova prioritetan zadatak

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske upozorilo je, na sjednici održanoj 6. travnja ove godine, da je prioritetan zadatak svih udruga, članstva i rukovodstva, uključivanje mlađih antifašistički opredjeljenih građana u redove te organizacije.

Prijemu novih mlađih članova treba posvetiti najveću pažnju naglasio je u uvodnom izlaganju predsjednik SABA RH Krešimir Piškulić. Prihvaćeno je da to bude i glavna tema Skupštine Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH koja će se, kako je zaključeno, održati 23. studenog ove godine.

Piškulić je podsjetio na obećanja da će poslije Deklaracije Hrvatskog sabora o antifašizmu biti poboljšana prava boraca NOR-a. Deklaracija je donešena prije točno godinu dana, ali prava boraca nisu razmatrana niti je o njima bilo što odlučivano.

-Predlažem da izvjestimo Predsjednika Republike da se ništa ne događa i da s nama predsjednik Vlade i Vlada ne žele razgovarati. Da li se u ovoj zemlji razgovara samo ako je ugrožena koaličijska većina ili ako netko traktorima ili drugom vrstom sile prijeti? Pitam predsjednika Vlade da li je prijetnja jedini način da se razgovara o demokratskim pravima građana. **S naše strane možemo poručiti da svaka korektnost kao civilizacijska metoda ima granice, pa i naša,** rekao je Piškulić.

Utvrdili smo, dodao je on, da je politička klima nakon donošenja Deklaracije globalno poboljšana, ali je ojačala

Predstavljanje zastave SABA RH

i aktivnost protivnika antifašizma koji su orkestralno navalili na Tita optužujući ga kao »diktatora« i »zločinca«. Time su htjeli umanjiti značaj široke i sveobuhvatne proslave 60. godišnjice pobjede nad fašizmom.

-Osobno mislim da smo tu bitku za istinu o fašizmu u II. svjetskom ratu dobili, ocjenio je Piškulić.

Govoreći o suradnji s drugim organizacijama predsjednik SABA RH je naglasio da mnoge naše udruge i županijske organizacije posvećuju dužnu pažnju prema многim nevladinim organizacijama kao i dobrim odnosima s organima lokalne vlasti. Takvu suradnju i dalje treba razvijati i jačati, poručio je Piškulić. Posebno je istakao razvoj bolje suradnje s nekim organizacijama branitelja Hrvatske i najavio da će uskoro doći i do potpisivanja sporazuma o suradnji i zajedničkim nastupima.

Piškulić je podsjetio da će ove godine biti tri najznačajnije masovne akcije u Jasenovcu gdje će se 30. travnja odati počast jasenovačkim žrtvama, zatim 20. svibnja Dan mladosti-radosti

u Kumrovcu te Središnja proslava Dana ustanka naroda Hrvatske u Zagrebu u koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« 21. lipnja.

Želim istaći važnost nabave naše nove zastave za svaku udrugu i da tim zastavama u Zagrebu odamo počast palima i naglasimo simbolično praznik antifašističke borbe i 65. obljetnice ustanka naroda Hrvatske.

U proteklih godinu dana broj umirovljenih sudionika NOR-a pao je sa 63.712 na 59.244. U tome na obiteljske mirovine otpada 32.697, a na starosne i invalidske 26.547.

Iz službenog pregleda Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje vidljivo je da **prosječna mirovina sudionika NOB-e iznosi 2.274,27 kuna, a hrvatskih branitelja 5.509,76 kuna.**

Iznesen je i podatak da je u prosincu 2005. godine bilo i 26.967 umirovljenika pripadnika tzv. Hrvatske domovinske vojske od 1941. do 1945. To znači da **danas u Hrvatskoj ima više umirovljenika bivših pripadnika Hrvatskog domobranstva i ustaške vojnica, nego pripadnika NOR-a.**

Novi članovi savjeta

Predsjedništvo je imenovalo više novih članova Savjeta SABA RH - istaknutih i zaslужnih javnih ličnosti koji svojim znanjem i zalaganjem doprinose očuvanju i unapređenju temeljnih ideja i vrijednosti antifašizma. Članovi Savjeta postali su, uz dosadašnjih oko 90, i Biserka Milošević, Tvrtnko Jakovina, Petar Matić, Miroslav Kreačić, Marija Jasić-Kudenjak, Ivo Matusin, Zdenka Svete, Boris Vušković, Mate Kuvačić i Mato Orešić.

Rasprrava

Josip Skupnjak obrazložio je programske smjernice, a u kalendaru glavnih aktivnosti u ovoj godini najavio je, uz ostalo, središnju proslavu 65. obljetnice ustanka koja će biti obilježena svečanom

akademijom 21. lipnja, uoči Dana antifašističke borbe, u Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu. Očekuje se, kako je rekao, da će na tom skupu govoriti predsjednik Vlade **Ivo Šandor**, a da će 22. lipnja u Brezovici govoriti predsjednik Republike **Stjepan Mesić**.

Ukoliko se nakon saborske Deklara-

cije naši zahtjevi i dalje ne budu rješavali »poduzet ćemo mjere prema međunarodnoj zajednici«, upozorio je Skupnjak.

Ante Adorić iz Splita ocjenio je da je Deklaracija u Saboru usvojena više da bi bila za vanjsku upotrebu, a ne unutarnju. On je upozorio da se previše orijentiramo na obilježavanja obljetnica i da na to trošimo energiju.

Martin Jendrošić iz Karlovca iznio je primjer Duge Rese gdje je postignut dobar uspjeh u radu s mladima, ali je, kako kaže, u Karlovcu to znatno teže. Po njegovim riječima u Karlovcu je loša suradnja s lokalnim vlastima jer ne uvažavaju antifašističke borce.

Ivo Marinović je predložio da se formira Hrvatska antifašistička mladež i da otvore svoju WEB stranicu. Dodao je da valja predložiti podizanje spomenika Josipu Brozu Titu u Zagrebu.

Ema Biliškov iz Osijeka posebno je istaknula dobar rad udruga u Vukovaru i Borovu, a spomenula je i da gradonačelnik Đapić »ne nalazi vremena« da primi antifašiste.

Tomo Ravnić je predložio da se organizira konferencija za novinare u povodu 65. obljetnice ustanka i tom prilikom još jednom javno iznesu zahtjevi SABA. Ako Sanader dolazi u »Lisinski«, onda prije toga treba preuzeti obavezu da će riješiti naše zahtjeve.

Milivoj Lalin smatra da postav memorijalnog muzeja u Jasenovcu ne treba mijenjati, a da »Nataša Jovičić ne zaslužuje mjesto ravnateljice Spomen područja te da bi trebala dati ostavku zbog samovoljnosti u radu«. Predsjednik SRVI **Milan Kosanović** je upozorio da se SABA RH treba prilagoditi promjenama koje su nastale u društvu.

ULOGA »GLASA«

U svom izvještaju o radu Predsjedništvo je ocijenilo da je »GLAS« postao informativno glasilo, ali i polemički list u kojem se obavljaju kritički članci, osvrti na pojedine događaje iz prošlosti i na suvremena zbivanja. Objektivnim pisanjem i aktualnošću u mnogome je doprinio boljem informiranju članstva i drugih građana s radom i stavovima SABA RH, u čemu je odigrao i igra važnu ulogu. Zbog takve svoje uloge »GLAS« treba doći do još većeg broja članstva i šire javnosti. Predsjedništvo je pozvalo i udruge da osiguraju listu što više priloga o svojim aktivnostima, problemima i stavovima.

Središnja svečanost 21. lipnja u Zagrebu

•Predsjedništvo utvrdilo kalendar obilježavanja 65. obljetnice ustanka i drugih akcija

Predsjedništvo je usvojilo programske smjernice i zadatke Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske za 2006. godinu te kalendar aktivnosti.

U smjernicama se ističu trajni zadaci kao što su njegovanje i širenje povijesne istine o antifašističkoj borbi, za što će se kroz udruge zalagati ne samo sudionici NOR-a nego i njihovi antifašistički opredijeljeni potomci. Pritom je od posebne važnosti suradnja na svim državnim i lokalnim razinama u ostvarivanju ciljeva i zaključaka iz saborske Deklaracije o antifašizmu. To uključuje zalaganje SABA RH za očuvanje temeljnih antifašističkih vrijednosti i u školskim, kulturnim i drugim javnim ustanovama, kao i kroz nove forme i oblike suprotstavljanje pojavama ekstremističkih iskriviljavanja istine o NOB-i i antifašizmu.

Pravci i metode djelovanja konkretnizirani su brojnim i raznovrsnim planiranim akcijama, počevši od već tradicionalnih obilježavanja godišnjica značajnih događaja i ličnosti, pojačane aktivnosti na uključivanju mlađih generacija u rad udruga, izdavanje više povijesnih vrijednih knjiga, obnovi i brizi spomen-objekcijima i slično. Tako spomenimo da je

s Ministarstvom kulture već pokrenuta akcija obnove Spomen-područja Petrova gora, zgrade muzeja u Topuskom i spomenika u Brezovici i Srbu. U pripremi su i monografije o narodnim herojima Većeslavu Holjevcu i Josipu Krašu te kronologija o otporu neprijatelju i oslobođenja borbi naroda Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije.

Intenzivirana će biti i međunarodna suradnja sa srodnim veteranским organizacijama u svijetu i našem susjedstvu. Udruge će pokušati ostvariti bolju suradnju i s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata.

Nastavit će se i zalaganje na rješavanju još otvorenih pitanja socijalno-zdravstvene zaštite sudionika NOR-a, u vezi s čim će SABA RH ponoviti svoje zahtjeve Saboru i Vladi za izjednačavanje njihova statusa sa braniteljima iz Domovinskog rata, kao i za priznavanje prava vojnih umirovljenika i obeštećenje logoraša iz fašističkih logora.

Bogat kalendar obilježavanja godišnjica predviđa da se **središnja proslava 65. obljetnice ustanka naroda Hrvatske održi u zagrebačkoj Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« 21. lipnja**, u suradnji s najvišim državnim organima i uz prisustvo antifašista iz cijele države. Uz svečanosti u mnogim općinama, gradovima i županijama praznik antifašističke borbe i ustanka posebno će obilježiti i sekcije I., VI. i X. korpusa NOV i POH.

Andrija Miočević iz Slavonskog Broda založio se za obnovu spomenika Đuri Đakoviću i naglasio da u tom gradu lokalne vlasti ignoriraju antifašističke borce.

Dorđe Miroslavljević naveo je primjer iz Borova gdje je primljeno 116 mlađih članova u udrugu antifašističkih boraca i antifašista. Pri tome je naglasio da je i dožupan Vukovarsko-srijemske županije također postao član SABA kao i načelnik općine Borovo. Istakao je da je suradnja s lokanim vlastima primjerna.

Dragutin Vukušić složio se sa formiranjem organizacije mlađih unutar SABA, ali da se to treba zvati Udruga mlađih antifašista. **Vlado Jurak** je rekao da je u Zagrebu formirana Udruga mlađih antifašista, ali da u njihovu radu nije bilo rezultata. Moramo naći načina kako ih aktivirati, rekao je.

Tomislav Badovinac podržao je maso-

vno obilježavanje značajnih datuma i nudio Dan mladosti-radosti u Kumrovcu 20. svibnja napominjući da će biti naglašena Titova povijesna uloga u svijetu posebno kao lidera Pokreta nesvrstanih zemalja.

Vinko Šunjara je ocijenio da SABA RH, obzirom na uvjete u kojima djeli, postiže dobre rezultate. Donošenje Deklaracije u Saboru bilo je više posljedica obilježavanja pobjede nad fašizmom u Europi, rekao je on.

Mijo Balija iz Zaboka je ocijenio da je saborska Deklaracija pomogla u radu SABA. **Dragutin Vrus** iz Čabra je naveo da su u suradnji sa strankama ljevice dobili nove mlađe članove.

U raspravi su sudjelovali i **Etore Poropat, Šime Šupe, Zdenko Jurčić, Milan Kosanović i Petar Vučinić**

Savan Tomašević
Antun Zibar

DOGAĐAJI KOJE NE SMIJE MO ZABORAVITI

♦Obilježene jubilarne godišnjice početka otpora neprijatelju i pobjede nad fašizmom

Uprepunoj dvorani riječkog Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku 31. siječnja održana je svečana akademija u povodu prošle godine završene 60. godišnjice ustanka i početka otpora naroda Hrvatske protiv nacifašističkog okupatora i domaćih izdajnika.

»Prošle godine proslavili smo 60. godišnjicu pobjede nad fašizmom i završetak Drugog svjetskog rata. Bilo je to podsjećanje na slavne dane kada su borci Narodnooslobodilačke vojske predvođeni Komunističkom partijom i Josipom Brozom Titom od 1941. do 1945. godine izvojevali pobjedu. Narod ovog kraja, Primorja, Rijeke, Istre, Gorskog Kotara i otoka, s ponosom slavi te dane i događaje«, rekao je na svečanosti **Dinko Tamarut**, predsjednik Udruge ABA Grada Rijeke, koja je skup organizirala zajedno sa Županijskom zajednicom UABA Primorsko-goranske županije.

U organizaciji riječke i primorsko-goranskih udruga antifašističkih boraca i antifašista skupu su se odazvali, uz brojne sudionike NOR-a, čelni pred-

stavnici jedinica lokalne samouprave i istaknute ličnosti iz javnog života Grada i Županije.

Na početku akademije predsjednik UABA Grada Rijeke podsjetio je na ratna događanja prije više od šest decenija, rekvavši da su **na tom putu punom ratnih strahota i stradanja mnogi izgubili svoje najmilije i živote, ali se pobjedom u tom ratu narod riječkog kraja posebno ponosi jer je ostvarena vjekovna težnja za pripojenje domovini**. Zato je namjera organizatora ove i drugih antifašističkih proslava bila prije svega zahvaliti se borcima NOR-a koji su u surovoj i teškoj borbi protiv fašizma izvojevali pobjedu.

Riječki gradonačelnik Vojko Obersnel prima priznanje SABA RH

Predsjednik Županijskog SABA dr. **Marko Pavković** rekao je da su ratna događanja u Drugom svjetskom ratu po mnogo čemu bila posebna za antifašističke borce Primorsko-goranske i Istarske županije. Bilo je to prvi put da su neki naši krajevi pripojeni matici domovini. To su **trenuci i događaji koje niti mi antifašisti niti naše udruge, a ni ostali ne bi smjeli zaboraviti, a posebno za ovo područje važnu i značajnu čuvenu »riječku bitku«**, o kojoj - kao i o ukupnoj NOB-i na ovom području - opširnije pišemo i na stranicama ovog broja »Glasa«.

Nakon što je Pavković konkretno govorio o problemima s kojima se antifašisti i antifašistički borci danas susreću, skupu se obratio i predsjednik SABA RH **Krešimir Piškulić**, kazavši kako se **Hrvatska s pravom ponosi svojom ulogom u Drugom svjetskom ratu, ali se ne može ponositi s položajem antifašističkih boraca, kojima treba vratiti stečena prava, ali i dostojanstvo**.

U prigodnom umjetničkom dijelu programa svečane akademije dramski umjetnik **Damir Orlić** iz HNK »Ivan pl. Zajc« recitirao je poemu »Jama« Ivana Gorana Kovačića, a nastupio je i zbog »Jeka Primorja«.

A.Z.

BORCI TEŠKO ŽIVE

♦Predsjednik SABA Primorsko-goranske županije dr. Marko Pavković: Razočarani smo što se ni nakon usvajanja saborske Deklaracije o antifašizmu ništa ne mijenja

UPrimorsko-goranskoj županiji živi oko 5.500 antifašističkih boraca, među kojima oko 2.200 u Gradu Rijeci. Mnogi od njih, upozorio je predsjednik Županijskog SABA dr. Marko Pavković, danas teško živi, zaboravljeni su, bolesni i nemoćni. U svojim zahtjevima traže samo ono što im pripada, zbog čega su dio svog života proveli boreći se za slobodu i mir.

Najgore su prošli logoraši i ratni vojni invalidi, čija su prava smanjena, a nisu dobili ni zasluzeno obeštećenje. Zbog toga ih posebno smeta stalno prozivanje

i omalovažavanje boraca Drugog svjetskog rata. Njihova prava ne samo da su smanjena, nego nikako da se izjednače s ostalim borcima, posebice iz Domovinskog rata.

Nikoga ne želimo omalovažavati, ali smatramo da smo itekako zaslužni za nezavisnost i slobodu države u kojoj živimo. Ne tražimo ništa posebno, ništa ekstra, samo ono što borcima NOR-a pripada kako bi dostojno proživjeli ostatak života. Zadovoljni smo sa saborskog Deklaracijom o antifašizmu, ali i razočarani što se niti nakon nje ništa ne mijenja.

Duboko ukorijenjena ideja antifašizma

•Četraestorici zaslžnih uručena priznanja SABA RH za doprinos u promicanju antifašizma i udrugama antifašističkih boraca i antifašista

Zaslžnim pojedincima su uručena priznanja SABA RH

Sudionicima svečanosti u povodu jubilarnih godišnjica početka otpora okupatoru i pobjedi nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu pozdravnim su se riječima u ime Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije obratili gradonačelnik **Vojko Obersnel** i župan **Zlatko Komadina**, koji su tom prigodom iz ruke predsjednika SABA RH **Krešimira Piškulića** primili i priznanja za osobni doprinos u promociji antifašizma i potporu udrugama antifašističkih boraca i antifašista.

Ističući da je počašćen dobijenim priznanjem Obersnel je rekao da ga ne doživljava samo osobno, nego i kao priznanje Gradu Rijeci za dugogodišnji pozitivan stav prema tradiciji NOB-e i antifašističkoj borbi.

»Nije slučajno što je ideja antifašizma tako duboko ukorijenjena u ovom gradu, jer smo, nažalost, među prvima u Europi upoznali fašizam. Zato je i poziv u borbu protiv fašizma u ovim krajevima tako dobro prihvaćen«, podsjetio je riječki gradonačelnik.

Pridružio mu se župan Komadina ustvrdivši da je antifašizam neupitna vrijednost i izrazio zahvalnost antifašističkim borcima, jer »**tko zna gdje bi bili ovi krajevi i kakav bi bio ovaj grad da nije bilo vas i vašeg vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita**«.

Istupe čelnika gradske i županijske vlasti sudionici skupa popratili su odbavanjem i zahvalnošću.

Priznanja SABA RH uručena su i akademiku **Petru Strčiću**, gradonačelniku Krka **Dariju Vasiliću**, opatijskom gradonačelniku **Amiru Muzuru**, dosadašnjem predsjedniku UABA Rijeke

Mariju Dagostinu, također dosadašnjem predsjedniku Županijskog SABA **Draganu Frlanu**, članu Predsjedništva SABA RH i tajniku SABA Primorsko-goranske županije **Zdenku Jurčiću**, kao i borcima NOR-a **Andriji Kršulu**, **Tomažu Dobriću**, **Franji Široli**, **Ivanu Gašparcu**, **Bogdanu Turku** i **Mati Koščiću**.

Na svečanosti je priopćeno da će Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Rijeke i SABA Primorsko-goranske županije također dodijeliti priznanja svim živim sudionicima NOR-a s ovog područja.

A.Zibar

U ŽUPANIJSKOM SAVEZU 19 UDRUGA

•Na čelu Saveza su Županijski odbor od 21 člana i Nadzorni odbor od 5 članova

USavez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije udružene su sljedeće općinske i gradske udruge sa 5.117 članova, koje u svom sastavu imaju podružnice, sekcije i slične oblike djelovanja: **Rijeka**, predsjednik **Dinko Tamarut**, 1.309 članova, **Delnice**, predsjednik **Franjo Rački**, 565 članova, **Crikvenice-Vinodol**, predsjednik **Mate Koščić**, 557 članova, **Otok Krk**, predsjednik **Stjepan Starčević**, 424 člana, **Opatija**, predsjednik **Ivan Cvek**, 344 člana, **Ogulin**, predsjednik **Pavica Mišar**, 308 članova, **Čabar**, predsjednik **Drago Vrus**, 267 članova, **Viškovo**, predsjednik **Zdravko Cetina**, 204 člana, **Čavle**, predsjednik **Branko Čargonja**, 163 člana, **Bakar**, predsjednik **Anton**

Grubišić, 170 članova, **Kastav**, predsjednik **Bojan Frlan**, 155 članova, **Liburnija**, predsjednik **Marijan Dubrović**, 153 člana, **Rab**, predsjednik **Josip Španjol**, 135 člana, **Vrbovsko**, predsjednik **Anton Rački**, 125 članova, **Kostrena**, predsjednik **Ljubo Paškvan**, 78 članova, **Kraljevica**, predsjednik **Aleksandar Kružić**, 64 člana, **Cres-Lošinj**, predsjednik **Josip Matač**, 26 članova, **Jelenje**, predsjednik **Ivan Zoretić**, 32 člana, **Senj**, predsjednik **Tonko Jančić**, 21 člana.

U ovom mandatnom razdoblju Županijski odbor sačinjavaju: **Marko Pavković**, Rijeka, predsjednik **Stjepan Starčević**, Njivice, zamjenik predsjednika, **Ivan Cvek**, Opatija, potpredsjednik, **Anton Grubišić**, Hreljin, potpredsjednik, **Mate**

Koščić, Tribalj, potpredsjednik, **Drago Vrus**, Gerovo, potpredsjednik, **Zdenko Jurčić**, Rijeka, tajnik, te članovi **Branko Čargonja**, Čavle, **Franjo Rački**, Delnice, **Biserka Vučković**, Kostrena, **Aleksandar Kružić**, Kraljevica, **Marijan Dubrović**, Matulji, **Josip Španjol**, Rab, **Dinko Tamarut**, Rijeka, **Zdenka Čiković**, Rijeka, **Tomaž Dobrić**, Rijeka, **Zdravko Cetina**, Viškovo, **Pavica Mišar**, Ogulin, **Tonko Jančić**, Senj, **Rudolf Komadina**, Lokve i **Josip Matač**, Mali Lošinj.

Članovi Nadzornog odbora su **Vjera Proteka**, Rijeka, **Ivan Zoretić**, Jelenje, **Maksimilijan Mance**, Fužine, **Albert Rački**, Vrbovska i **Bojan Frlan**, Kastav.

Počasni predsjednik Županijskog SABA je **Dragan Frlan**.

POVIJEST SE NE SMIJE MIJENJATI

•Neuspjeli pokušaji marginalizacije deveteročlanog Savjeta javne ustanove i njegove zakonske nadležnosti

Rasprale o Spomen-području Jasenovac proteklih mjeseci ponovo su uzburkale javnost i pokazale koliko je to složena i osjetljiva povjesna tema o kojoj se ne može razgovarati jednoznačno i nametljivo, već samo s puno razumijevanja i međusobnog uvažavanja.

Tri najzainteresirane skupine za funkcioniranje jasenovačkog muzeja - Židovska općina, Srpsko narodno vijeće te Saveza antifašističkih boraca i antifašista kao i predstavnici preživjelih logoraša zaobilazeći su i gotovo isključivani iz rasprave o novom postavu Spomen-područja Jasenovac. Jasno je da se u komunikaciji ne smiju zaobilaziti mišljenja i stavovi predstavnika onih skupina ljudi koje su bile najveće žrtve zloglasnog ustaškog logora u vrijeme II. svjetskog rata, a riječ je o Srbima, Židovima, Romima i Hrvatima - antifašistima.

Ozbiljni nesporazumi su se, međutim, ipak dogodili, a sve je mirisalo i na pokušaj novih suptilnijih manipulacija Jasenovcem, kao da ih nije bilo i previše u proteklih šesdesetak godina.

Počelo nametnjem predsjednika Savjeta

Savjet Javne ustanove Spomen-područje Jasenovac važno je deveteročlano tijelo koje ima zakonski utemeljenu nadležnost za program uređenja, korištenja i prezentiranja tog memorijalnog kompleksa u cjelini.

Na sjednici, održanoj 9. studenog prošle godine, trebalo je izabrati predsjednika Savjeta Spomen-područja Jasenovac, nedugo nakon što je istekao četverogodišnji mandat na toj funkciji **Slavku Goldsteinu**, predstavniku Židovske zajednice. Budući da je ranije dogovorenno da se predsjednici Savjeta izmjenjuju po dogovorenom redoslijedu, ovaj puta je na red došao predstavnik srpske manjine. Predložena je ugledna povjesničarka **Zorica Stipetić**. Međutim, mimo toga, istaknut je i protukandidat iz lokalnog HDZ-a i općine Jasenovac, **Zoran Prpić**.

U glasovanju je došlo do potpune podjele tako da su po četiri glasa dobili oboje kandidata. Tek naknadno 28. studenog svoj glas je za Prpića dala i ravnateljica Spomen-područja Jasenovac **Nataša Jovićić**.

Odmah su žestoko reagirali najzainte-

resiranjima - predstavnici Srpske zajednice, Saveza antifašističkih boraca i antifašista (**Vesna Čulinović Konstantinović**) te predstavnik preživjelih logoraša (**Ivan Fumić**). Oni su napustili sjednicu Savjeta i odbili dalje sudjelovati u takvom neprihvremenom načinu rada.

Potom su svoje neslaganje izrazili i predstavnici Židovske zajednice. Poslije oštih reakcija u javnosti, predstavnici četiri spomenute udruge i zajednice upozorili su na to predsjednika Vlade **Ivu Sanadera** i ministra kulture **Božu Biškupića**. Ubrzo nakon toga, na intervenciju iz Vlade, Prpić je dao ostavku, a na sjednici Savjeta za predsjednicu je konačno izabrana Zorica Stipetić.

Ostalo je pitanje zašto je ravnateljica Jovićić sudjelovala u toj vrsti manipulacije i priklonila se nametnutom kandidatu te mu izravno omogućila da i formalno postane predsjednik Savjeta.

Zašto je izbačen Džamonjin spomenik

U vrijeme dok još Savjet nije bio ni konstituiran, iz stalnog postava Spomen-područja Jasenovac izbačeno je antologičko djelo kipara **Dušana Džamonje** - Reljef jasenovačkim žrtvama, koje je tamo stajalo od 1968. godine. Ravnateljica Jovićić objasnila je kiparu da se to djelo »ne uklapa koncepcionalno u novi

muzejski postav«. Pozivajući se na suglasnost Hrvatskog muzejskog vijeća, koje je savjetodavno tijelo pri Ministarstvu kulture, ravnateljica je Reljef prebacila u Gliptoteku HAZU-a u Zagreb.

Džamonja, svjetski poznati autor, nije bio konzultiran, nego ga je, kako kaže, ravnateljica Jovićić samo obavijestila da Reljef više nije u Jasenovcu. U priopćenju Židovske općine iz Zagreba izraženo je oštro neslaganje tim postupkom i pri tome upozorenje: »Obrazloženje da se reljef ne uklapa u današnji koncept postava jasenovačkog spomen-područja podsjeća nas na obrazloženje gradonačelnika Zagreba u vrijeme NDH Ivana Wernera temeljem kojega je srušena Zagrebačka sinagoga«. U tom obrazloženju je stajalo: »Hram nije u skladu sa sredidbenom osnovom za uređenje grada Zagreba«. Ravnateljica je odlučno odbila tu kvalifikaciju ocijenivši je »potpuno neprimjerrenom i nepromišljenom«. Uklanjanje Džamonjinog spomenika osudio je i predsjednik SABA RH **Krešimir Piškulić**, zatim bivši predsjednik Savjeta Spomen-područja Jasenovac **Slavko Goldstein** te predsjednik SNV-a **Milorad Pupovac**.

Nakon tih i drugih reakcija u javnosti, intervenirala je i Vlada tako da je Džamonjin Reljef vraćen u Jasenovac. To samo potvrđuje činjenicu da prave komunikacije i dijalogu nije bilo, već da se radilo o nametnju i samovolji koja još nije potpuno otklonjena.

Spomen-područje Jasenovac - mjesto gdje se nalazio zloglasni ustaški logor

Zaobilaznje Savjeta

Očigledno je da su ravnateljica i oni koji rade na novom postavu muzeja u Jasenovcu zaobilazili Savjet i ovlasti koje su mu određene Zakonom. Donosili su značajne odluke mimo Savjeta čime su ga počeli minorizirati, a pri tome se pozivati na suglasnosti što su ih dobivali od Hrvatskog muzejskog vijeća.

U raspravi se stalno naglašavalo da koncept novog postava radi grupa od stotinjak muzeologa, povjesničara, pedagoških i povjesničara umjetnosti iz Hrvatske i inozemstva te da su u to uključeni i stručnjaci iz Yad Vashema i Muzeja holokausta iz Washingtona. Na taj način se stvarala atmosfera kao da je učinjeno sve na najvišem svjetskom nivou i da tu nitko više, pa ni članovi Savjeta nemaju što reći.

Glavni recenzent novog postava **Ivo Goldstein** također nije uvažavan, na što je i sam upozoravao jer ga već godinu dana nitko ništa nije konzultirao niti mu je odgovorio na napisanu recenziju. »Radi se o sukobu koncepcija u kojem je dijalog i drugačije mišljenje od nametnutog one-mogućeno«, kazao je Goldstein.

U Zakonu o Spomen-području Jasenovac na početku stoji: »U cilju osiguranja politike zaštite, uređenja, korištenja i prezentiranja Spomen-područja Jasenovac osniva se Savjet Spomen-područja Jasenovac«. Iz toga se vidi da svi oni koji pokušavaju umanjiti značaj Savjeta zapravo nisu detaljnije proučili Zakon ili ga namjerno krše i tumače onako kako im kada odgovara.

Novi postav muzeja

Savjet je, dakle zaobilazan na najvažnijem pitanju, a to je novi postav jasenovačkog muzeja. Ravnateljica Nataša Jovičić i njeni suradnici pokušali su tu osjetljivu povijesnu, ali i političku pa i emocionalnu, temu svesti na razinu akademiske rasprave. Svako mišljenje suprotno njihovim zamislima izravno su konfrontirali «strukom».

Pozitivna činjenica da je Hrvatska, uz Izrael i još 24 zemlje iz Europe i Amerike, postala članicom Task forcea - međunarodne radne skupine za obrazovanje, čuvanje uspomena i istraživanje holokausta, nije predstavljena na ispravan način. Kritičari novog postava, stoga, ne bez razloga, tvrde da se od Jasenovca želi stvoriti samo muzej holokausta. Pri tome bi, kako upozoravaju, bila zaobiđena činjenica da u Jasenovcu nisu stradali samo Židovi, nego i Srbi (u najvećem broju), zatim Romi i Hrvati-antifašisti. Svi oni su

zajedno sa Židovima bili nedužne žrtve koje, uz osudu zločina, zaslužuju jednaku pažnju, spomen i pijetet.

Ponovo je javnost oštro reagirala. Tako je tjednik »Globus« ocijenio: »Jasenovac ne može biti hrvatska verzija Yad Vashema, kako to rukovodstvo Spomen-područja kani napraviti. Iz jednostavnog razloga što u tom najpoznatijem ustaškom konclogoru nisu stradali samo Židovi. Holokaust je samo jedan od zločina Jasenovca«.

Nova koncepcija proizlazi iz temeljnog načela postava koji stavlja naglasak na pojedinačne ljudske živote oduzete u ime jedne totalitarne idologije. Temeljni eksponat u izložbenom prostoru jest ispis sedamdeset tisuća do sada poznatih imena osoba ubijenih u Jasenovcu, objašnjavala je autorica povijesnog dijela postava **Nataša Mataušić**. Ona je izjavljivala i da će sve žrtve biti popisane samo sa imenom i prezimenom, bez nacionalnosti, a da će ostali podaci biti dostupni u bazi podataka.

U reakcijama se čulo da bi se time izravno prešućivala povijesna istina, da je najveći broj žrtava u tom ustaško-fašističkom logoru mučen i ubijan samo zbog svoje nacionalne pripadnosti. U tom kontekstu je i novoizabrana predsjednica Savjeta Spomen-područja Zorica Stipetić upozorila da treba imenovati i žrtvu i krvnika, ta da će inzistirati da se u popisu navede i nacionalnost svake

žrtve, a ne samo njihova imena. Muzej Jasenovac ne smije postati mjestom gdje se zlo prikazuje kao apstraktno, jer to nije muzej apstraktne ili neke druge umjetnosti. Simbol holokausta plinske su komore, a simbol Jasenovca su kama i slovo »U«. Maknemo li to, onda skrivamo karakter logora, rekla je Zorica Stipetić.

Donedavni predsjednik Savjeta Spomen-područja Jasenovac Slavko Goldstein je izjavio da Jasenovac nije isto što i Yad Vashem u Jeruzalemu i Muzej holokausta u Washingtonu. Tamo su bile jednonacionalne žrtve, a u Jasenovcu, koji je bio i stratište, nisu, a osim toga u Jasenovcu su bile i političke žrtve.

Poslije oštре polemike smireniji nastavak

Kulminacija polemike i sukoba bila je 22. veljače ove godine kada je na tribini u Zagrebu prezentirana nova koncepcije Spomen-područja Jasenovac. Predstavnici Srpske, Židovske i Romske zajednice napustili su skup nakon što ih je ravnateljica Spomen-područja Jasenovac Nataša Jovičić optužila da zlonamjerno kritiziraju novi postav muzeja.

Oni su, inače, upozorili da novi postav mora, uz popis žrtava, uključiti osnovne elemente iz njihove biografije što znači nacionalnost, dob i mjesto rođenja kako bi priroda jasenovačkog logora smrti bila jasna svakom posjetitelju. Prigovoren je također da su autori postava bespravno zaobilazili Savjet muzeja koji ima i zakonsku obvezu razmatrati novu koncepciju Spomen-područja.

Poslije toga polemika je nastavljena u HTV-ovo emisiju »Otvoreno«, ali je pred širom javnošću tekla konstruktivnije i s više uvažavanja. Slavko Goldstein je rekao da je moguće doći do dogovora, ali uz znatno bolju komunikaciju. Pripomogla je i pomoćnica ministra kulture **Branka Šulc** koja je izravno rekla da ovo do sada nije definitivna muzejska koncepcija za Jasenovac te da »taj postav mora ići Savjetu Spomen-područja Jasenovac na konačno odlučivanje«. Holokaust nije centralna tema Jasenovca, ali je bitna točka naše prezentacije Hrvatske kao zemlje koja afirmira sve vrijednosti antifašizma i koja se spremna suočiti i s tamnim dijelom prošlosti kao što je Jasenovac.

Spremnost na dijalog ovaj puta pokazala je čak i ravnateljica Jovičić, kao i njen tim koji radi na novoj muzejskoj koncepciji Jasenovca.

Vremena nema puno jer se predviđa skoro otvaranje novog postava, a dotle bi se moralno, bez nametanja i zaobilaznja Savjeta, doći do rješenja.

Savan Tomašević

Savjet Spomen-područja Jasenovac

Savjet Spomen-područja Jasenovac ima devet članova koji se, u skladu sa Zakonom, imenuju na četiri godine.

Za članove Savjeta u novom mandatu imenovani su: **Ivana Roksandić** (Hrvatski sabor), **Mario Jereb** (Ministarstvo kulture), **Zoran Prpić** (Općina Jasenovac), **Ivan Fumić** (Preživjeli logoraši), **Vesna Čulinović Konstantinović** (Savez antifašističkih boraca i antifašista), **Zorica Stipetić** (Srpska nacionalna manjina), **Aleksandar Tolnauer** (Židovska općina) i **Stevo Đurđević** (Romska nacionalna manjina), a po položaju je članica Savjeta ravnateljica Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac **Nataša Jovičić**.

Za predsjednicu Savjeta izabrana je Zorica Stipetić.

PRESUDNA POTPORA LOKALNIH VLASTI

•Velika većina općina, gradova i županija stope iza svake akcije iz našeg programa rada

Po brojnosti članstva, pokrivenosti terena, ali i ukupnoj aktivnosti, udruge antifašističkih boraca i antifašista u vašoj županiji u mnogo se čemu ističu i prednjače. Kakva je danas organizaciona struktura i brojčano stanje udruga i članstva, gdje ste u tom pogledu najuspješniji, a gdje rezultati izostaju?

-Savez antifašističkih boraca i antifašista PGŽ broji 5117 članova. Organizaciono udruge antifašističkih boraca i antifašista djeluju u svim očinskim i gradskim sredinama PGŽ i tu ukupno imamo 17 UABA. Posebno ističemo da u nas postoje i dvije udruge izvan područja PGŽ, a to su UAB-a Senj iz Ličko-senjske županije i UAB-a Ogulin iz Karlovačke županije.

Županijski odbor ima svoju Skupštinu koja broji 86 delegata, koji biraju Županijski odbor od 21 člana i pet članova Nadzornog odbora. Skupština bira Predsjednika SABA PGŽ. Županijski odbor ima operativno tijelo - Izvršni odbor koji broji 7 članova. Najbrojnije organizacije su: Rijeka, Delnice, Crikveničko-Vinodolski kraj, Krk i Opatija.

U cijelini nismo potpuno zadovoljni sa stanjem iako ima sredina u kojima se povećao broj članova prijemom mlađih ljudi koji su kao antifašisti ušli u našu organizaciju. U mnogome je tome doprinijela široko organizirana akcija pod

Dr. Marko Pavković

nazivom »Zašto antifašizam«. Jer, tom je akcijom - koju smo pokrenuli prije dvije godine - započeo intezivan rad na pomlađivanju.

Sudionici NOB-e su, nažalost, sve stariji, pa se opravdano postavlja pitanje budućnosti udruga. Zato je Predsjedništvo SABA RH kao bitan i prioritetan zadatak pozvalo na aktivnije pomlađivanje i uključivanje u članstvo antifašističkih opredijeljenja pripadnika poslijeratnih generacija, te njihov izbor u rukovodstva udruga. Kakvi su rezultati u tom pogledu postižu u županiji? Navedite pozitivne primjere?

-Ovom prigodom posebno ističemo rezultate koji su postignuti u Delnicama, Opatiji, Krku, Crikveničko-Vinodolskom kraju i Rijeci, i na drugim područjima počela se mijenjati starosna struktura, iako ne tako zadovoljavajuća. Na rukovodeće pozicije u mnogim udrugama dolaze mlađi ljudi koji i svojim primje-

rom doprinose drukčijoj atmosferi u radu udruga na pomlađivanju. Kod biranja novih rukovodstava vodili smo računa da istaknute dugogodišnje predsjednike i borce rata izaberemo za počasne predsjednike i da upravo na te čelne pozicije biramo mlade antifašiste.

Primjeri iz rada nekih udruga govore da dobra suradnja s lokalnim organima vlasti i institucijama poticajno i značajno utječe ne samo na aktivnosti udruga nego i rješavanje životnih problema sudionika NOB-e. Kakva je ta suradnja na području županije, koji su pozitivni primjeri? U čemu se suradnja očituje?

-Možemo slobodno - bez ikakve rezerve - kazati da svoj program ne bismo mogli ostvariti bez potpore organa vlasti općina, gradova i županije. Velika većina općina, gradova i županija prije svega stope iza svake akcije koju smo predložili u Programu godišnjih djelatnosti. Mi smo se zadnjih godina javljali na natjecanje za dobivanje sredstava iz proračuna. I najčešće smo dobili sredstva - ne uvijek u obimu koji nam je bio potreban kao maksimum, ali je bio dovoljan za skromnije izvršavanje programa rada.

Posebno ističemo suradnju i pomoć koju su nam pružili u finansijskom i materijalnom pogledu Primorsko-goranska županija, grad Rijeka, Krk, Crikveničko-Vinodolska općina, Opatija, Viškovo, Rab, Delnice, Mrkopalj, Lokve itd. Ta pomoć je dana i za obnavljanje spomenika koji su bili porušeni.

Kao i drugdje u Hrvatskoj, i na našem području 90-tih su godina vandalski, ali i s političkim motivima, uništavani antifašistički spomenici iz vremena Drugog svjetskog rata. Zašto se to događalo? Kakvi su bili razmjeri? Kakvo je danas stanje i kako primjereno i trajno obnoviti i zaštititi tu spomeničku baštinu?

-Istina je da su mnogi spomenici na našem području kao i u drugim dijelovima Hrvatske bili devastirani i uništeni kao što su i mnoge ulice u našim gradovima ostale bez imena boraca iz II. svjetskog i Narodnooslobodilačkog rata. Moramo ovom prigodom reći da nije došlo do promjena imena trga Josipa Broza Tita na Rječini. Isto tako nije došlo do mijenjana ulice Maršala Tita u Opatiji i Matuljima.

Nismo i nećemo se miriti sa nastojanjem eksterne desnice, da obezvreduje

NOVE KNJIGE I ZNANSTVENI SKUPOVI

U usvojenom programu aktivnosti u 2006. Županijski SABA će, uz ostalo, posebnu pažnju posvetiti izdavačkoj djelatnosti i znanstvenim skupovima na temu naše antifašističke prošlosti. Tako će u cilju boljeg informiranja i komuniciranja unutar udruga, ali i prema javnosti, biti pripremljena i tiskana dva biltena »Naša riječ«. Planirano je i izdanje više knjiga na iste teme, kao što su knjiga Ive Kovačića »Zločini talijanskih okupatora na Grobinštini 1941 - 1942.«, »Sjećanja - život za ideju« Dušana Diminića, »Fašizam i antifašizam na ovim područjima u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti« Josipa Deželina, »Hreljin u NOR-u« Vlade Miloša, reprint izdanje knjige »Dim nad logorom Birkenau«, te zbornici »Hrvatska 1941.«, »60. obljetnica oslobođenja« i »Sjedinjenje Rijeke s domovinom Hrvatskom«. Uz 65. obljetnicu ustanka naroda Hrvatske s riječkog, primorskog, goranskog i otočkog područja održat će se u cilju povijesne istine o NOP-u znanstveni skup »Prvi organizirani otpor antifašizmu«.

našu antifašističku povijest i spomen obilježja i upotrijebit ćemo sva sredstva da se spomenici i spomenička baština obnove i registriraju, kao što je to predviđeno Deklaracijom o antifašizmu donesenoj u Hrvatskom saboru.

Naša boračka organizacija otoka Krka nije samo obnavljala spomenike Narodnooslobodilačkog rata na svom području, već je obnovila i spomen-kosturnicu u Karlobagu, u kojoj se pored drugih sahranjene kosti 20 boraca NOR-a s otoka Krka. Na području Grobinštine mnogi su spomenici bili porušeni, ali je naša organizacija uz pomoć sponzora gotovo sve obnovila. U Delnicama je postojala muzejska zbirka NOB, koja je tijekom 90-tih godina devastirana. Isto tako postojala je muzejska zbirka na Krku u Puntu koja se obnavlja.

Bivši konzervatorski zavodi vodili su brigu o spomeničkoj baštini NOB. Međutim, nakon 1990. oni ne postoje i tek koncem 2005. godine uspostavljena je služba državne uprave koja ima u svojim zadacima sličnu funkciju, kao što su nekada imali konzervatorski zavodi. Ona djeluje pod nazivom Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine. Zadovoljni smo akcijama koje poduzima ova služba.

Mnoge naše organizacije u svojim sredinama obnovile spomenike uz pomoć i podršku vlasti u lokalnim zajednicama. Posebno se tu ističu organizacije u Gorskem kotaru, Vinodolsko-Crikveničkom kraju, Opatiji, Liburniji, a posebno je tome poklonjena izuzetna pažnja na otoku Rabu i gradu Rijeci. Pored podiza-

Poziv vlastima

Poseban nagasak u programu rada u 2006. godini antifašisti Primorsko-goranske županije daju razvijanju kontinuirane i intenzivne suradnje s organima državne vlasti i lokalne samouprave radi rješavanja mirovinskih, invalidskih, zdravstvenih i drugih prava sudionika NOR-a. U tom smislu će od državnih organa i saborskih zastupnika zahtjevati donošenje zakona sukladnih političkim opredjiljenjima iz saborske Deklaracije o antifašizmu. Među ostalim traže i dopune Zakona o zaštiti kulturne baštine, kako bi se konzervatorski zavodi i drugi nadležni organi sistematski brinuli o održavanju spomen-obilježja iz vremena antifašističkog pokreta i Narodnooslobodilačke borbe.

Sjećanje i počast

Županijski odbor utvrdio je opsežan, vrlo sadržajan, raznolik i terminski razrađen program aktivnosti u 2006. godini, iz kojeg izdvajamo nekoliko značajnijih manifestacija koje će biti organizirane tijekom sljedećih mjeseci.

Tako će u travnju na Učki biti obilježena 62. godišnjica obnavljanja brigade »Vladimir Gortan«, komemoracija »Lipa pamti« u znak sjećanja na nacifašistički zločin u tom selu krajem travnja 1944. godine te 63. godišnjica 13. primorsko-goranske brigade.

U svibnju će biti obilježena 61. godišnjica oslobođenja Grada Rijeke, a na Učki proslavljen Dan pobjede nad fašizmom. U sklopu tih događanja bit će otvorena i izložba »Od ustanka 1941. do pobjede 1945. - Riječka bitka«.

U lipnju su planirane brojne

svečanosti u povodu 65. godišnjice ustanka, i to svečanostima na Lukovu, Krku i Tuhobiću. Za taj mjesec predviđena je u Lokvama i centralna proslava 70. obljetnice Španjolsku revoluciju, u kojoj je sudjelovalo i 11 dobrovoljaca iz Lokava.

Obilježavanje 64. obljetnice podhumskih žrtava planirano je za srpanj, a za rujan 63. obiljetnice oslobođenja interniraca iz talijanskog fašističkog logora Kampor na otoku Rabu. U istom mjesecu prigodno će se u Crikvenici obilježiti 63. obiljetnica II. pomorskih obalnih sektora.

U listopadu će borci osvježiti sjećanja na 63. obiljetnicu pogibije 140 boraca 2. brigade 13. divizije u Hreljinu, a u istom će mjesecu biti obilježena 64. godišnjica osnivanja 6. primorsko-goranske udarne brigade i 14. primorsko-goranske brigade NOV.

Otvoreni za suradnju

Uz udruge antifašističkih boraca danas djeluje i brojne udruge branitelja iz Domovinskog rata, čija su prava i status mnogo bolje regulirani nego za borce NOR-a, iako su se i jedni i drugi, samo u različitom vremenu, borili za slobodnu i demokratsku Hrvatsku. To upućuje na potrebu čvršće suradnje tih udruga. Ima li te suradnje na vašem području?

-U svim našim dokumentima i programima rada zacrtana je suradnja sa udrušugama iz Domovinskog rata, ali konkretnije suradnje nema osim pojedinačnih pristupanja branitelja našoj organizaciji. Dobra suradnja postoji s Udrugom roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata.

Hrvatski sabor je prošle godine, napokon, usvojio Deklaraciju o antifašizmu i time na političkoj razini pozitivno riješio odnos prema tom dijelu naše novije povijesti. Sudionici NOR-a su se ponadali da će se, konačno, na toj osnovi pristupiti i rješavanju njihovih brojnih otvorenih životnih i drugih problema. Nažalost, vrijeme prolazi, a pomaka na bolje nema. Kako gledate na tu situaciju?

-Mislimo da nije dovoljno u Saboru donijeti Deklaraciju o antifašizmu i ništa ne poduzimati na vraćanju prava kako borcima Narodnooslobodilačkog

Uz već postojeću suradnju s ANPI-em (Trst, Gorica, Udine, Verbania Novara, Fiume Veneto, Senz di Ronchi, Ancona, Monfalcone, Rižarna) i Zvezom borcev Kopra - Krasa, županijski će savez intenzivirati suradnju i sa Zvezom borcev Ljubljane, kao i drugim sličnim organizacijama. Ali, isto tako će ponuditi suradnju dragovoljačkim i veteranskim organizacijama proizašlim iz Domovinskog rata, koje su spremne njegovati antifašističke tradicije.

rata tako i njihovim organizacijama i udrušugama. Mnogi naši borići, prije svega logoraši i invalidi Drugog svjetskog rata, nisu dobili obeštećenja, nisu im vraćena nikakva prava koja su izgubili devedesetih godina. Takav je odnos još jasnije izražen visinom mirovina koje iznose za borce NOR 2183 kune, a za borce Domovinskog rata 5479 kuna.

Aktualna vlast očito ne poštaje jednakost svojih građana pred Ustavom Republike Hrvatske. Mi očekujemo da će naša država ovom pitanju pokloniti pažnju i donijeti pozitivna rješenja borcima i invalidima Narodnooslobodilačkog rata u svojoj zakonskoj regulativi.

Antun Zibar

BOLJI ODнос PREMA ANTIFAŠIZMU

•Na skupštini otočke udruge članovi izrazili zadovoljstvo postignutim rezultatima i suradnjom s lokalnim organima vlasti

»Ovu skupštinu održavamo u pozitivnijem ozračju na nivou Hrvatke nego ranijih godina, iako se na našem otočju ni ranijih godina u tom pogledu nije osjećala negativna klima. U zemlji se na bolje značajno promjenio odnos prema antifašizmu, iako još uvijek više na riječima nego na djelu« - rekao je **Stjepan Starčević**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka, podnoseći izvještaj o aktivnostima udruge u jednogodišnjem razdoblju. Dodao je da je pozitivni promjenama na tom planu pogodovala saborska rasprava o mjestu i ulozi antifašističke borbe hrvatskog naroda, te pravima njenih sudionika i donošenje posebne deklaracije o toj temi.

Okupljeni u izuzetno velikom broju u krčkoj gradskoj vijećnici na redovitoj godišnjoj skupštini, članovi su izrazili zadovoljstvo aktivnostima svoje udruge, a posebno zavidnim rezultatima u populariziranju antifašističkih vrijednosti, na planu obnavljanja i zaštite spomeničke baštine iz NOB-e i drugim oblicima rada. Uz brojne čelne predstavnike lokalnih vlasti i druge goste, u radu skupštine sudjelovali su potpredsjednica i tajnik SABA RH **dr. Vesna Čulinović Konstantinović** i **Petar Raić**.

Prema riječima Starčevića i sudioka u raspravi, usvajanje Deklaracije o anti-

fašizmu otvorilo je put za još povoljniju suradnju udruge i podružnica s lokalnim vlasti i na ovom terenu, jer su dobili puno razumijevanje i potporu. Unatoč tom i drugim pozitivnim pomacima, krčki antifašisti kritički su, međutim ukazali da se nije još daleko odmaklo u tretiranju antifašizma u školskim udžbenicima i programima, pa nije čudno što školska djeca znaju malo ili ništa o vrijednostima antifašizma i NOB-e.

Prigovorili su i na nerješavanje i neizjednačavanje prava boraca NOR-a i njihovih nasljednika i branitelja iz Domovinskog rata. Zato inzistiraju na pravednom odnosu prema sudionicima NOB-e, uklanjanje diskriminacije i vraćanje oduzetih prava. Starčević je podsjetio i na podatak da je s otoka Krka bilo oko 2.500 sudionika NOB-e, ali ih je još živo tek oko 260.

Prije usvajanja programa rada za 2006. godinu u raspravi je bilo riječi i o brojnim prošlogodišnjim prigodnim skupovima i drugim oblicima druženja i javnog djelovanja članova udruge, te o brizi za starije i bolesne članove, o čemu je izvjestila predsjednica Odbora za rad i aktivnost među ženama **Marija Tudor**.

Na svečanosti je gradonačelniku Krka **Dariju Vasiliću** uručeno priznanje SABA RH. **A.Z.**

Članovi UABA otoka Krka na godišnjoj skupštini

SURADNJA I POTPORA

Brojnih aktivnost otočkih udruženja ne bi bilo da im punu podršku, uključujući financijsku potporu, nisu pružale lokalne vlasti. Ističu **Poglavarstvo grada Krka**, općine **Bašku**, **Dobrinj**, **Malinsku** i **Omišalj**, uz očekivanje plodnije suradnje i potpore općina **Punat** i **Vrbnik**. Posebnu pohvalu upućuju sve brojnjim donatorima iz redova gospodarskih organizacija, kao i privatnim poduzetnicima koji su, kao i neki krčki iseljenici iz Amerike, naročito pomogli pri izdavanju knjige »**Otok Krk u II. svjetskom ratu 1941-1943.**«. Očekuju da potpora neće izostati ni pri izdavanju drugog dijela knjige za razdoblje od 1943. do oslobođenja.

POMLAĐIVANJE NOVIM ČLANOVIMA

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Krka sada okupljava oko **500 članova**, među kojima je oko **50 novoučlanjenih** prošle godine, s tendencijom daljnog rasta. Nažalost, zbog starosti i bolesti u 2005. je umrlo dvadesetak dugogodišnjih članova, kojima su pri pokopu odane dostojeće počasti. U 2006. godini prioritetan je zadatak primanje mladih članova, pa se tako već sada razmišlja o pomlađivanju i budućih rukovostava.

PRIMJERENA BRIGA O SPOMENICIMA

Na otoku postoje **54 spomen obilježja** na događaje i sudionike NOB-e, o kojima se vodi primjerena briga. To potvrđuje i prošlogodišnje obnavljanje **kosturnice u Karlobagu**, spomenika na području **Šotoventa** i spomen groblje u Krku. Takve akcije nastavljaju se u 2006. godini i u **općini Punat**, a u pripremi je i uređivanje **spomenobilježe u gradu Krku**. Na mnogim spomenicima iz NOB-e, uz petokraku i imena poginulih u tom razdoblju naše povijesti, ugraviran je i sadašnji hrvatski grb s popisom poginulih branitelja i civilnih žrtava iz Domovinskog rata.

SAČUVATI ANTIFAŠISTIČKI FRONT

♦Predstavnici SABA RH sudjelovali na 14. kongresu talijanskih partizana i antifašista

Partizani i antifašisti Italije održali su 14. kongres 24.-26. veljače u Chianciano Terme (Provincija Siena), pod parolom »Za obranu Ustava proizašlog iz oslobođilačke borbe - za demokratski i civilizirani proces Italije, Europe i čitavoga svijeta«. Na kongresu je bilo prisutno oko 500 delegata iz organizacija ANPI-a iz čitave Italije, a od stranih delegacija samo iz Hrvatske i Slovenije. U ime SABA RH prisustvovali su **Ivan Fumić** i **Etore Poropat**. Zbog bolesti nije bio prisutan njihov karizmatični predsjednik **Arrigo Baldini** (nosilac zlatne medalje za vojne zasluge Italije - kod nas orden Narodnog heroja).

Prije podnošenja izvještaja prisutne je pozdravio bivši predsjednik Italije **Oscar Luigi Scalfaro**, kao počasni predsjednik ANPI-a. Opširno se osvrnuo na pokušaj sadašnje Vlade desnog centra s Berlusconijem na čelu da mijenja talijanski Ustav, obezvlasti parlament, a ministre pretvoriti u činovnike, a da predsjednik Vlade postane apsolutni vlastodržac. Izvještaj je podnio zamjenik predsjednika **Tino Casali**.

Na kongresu su bili prisutni predstavnici logoraša, interniraca, vojnih i civil-

nih ratnih invalida i drugih partizanskih udruženja Italije, zatim predstavnici lijevih stranaka, više poslanika i senatora Talijanskog parlamenta i predstavnika najbrojnijih sindikalnih organizacija Italije.

Glavne teme rasprave bile su:

1. Kako sačuvati sadašnji Ustav donijet 1946. s demokratskim načelima i antifašističkim obilježjima, a protiv rušenja nadležnosti parlamenta i očuvanje demokratskog izbornog sistema.

2. Kako proširiti organizaciju ANPI s novim i mladim antifašistima obiju spolova muškaraca i žena.

3. Aktivno se suprotstaviti pokušajima falsificiranja povijesti antifašističke borbe i izjednačavanja ratnika na strani okupatora i boraca oslobođilačke borbe.

4. Borba za demokraciju, za mir, za politička i socijalna prava, pravo na rad, na zdravstvenu zaštitu i socijalnu zaštitu.

Više delegata je istupilo s kritičkim osvrtom na prošli fašistički režim, na zločine koje je taj režim učinio prije Drugog svjetskog rata i u toku rata naročito na području Istre i Slovenskog primorja, a u ratu u ostalim okupiranim djelovima hrvatskog teritorija. Govorilo se o tzv.

»ormaru sramote« - to su ratni zločini talijanskog fašizma u okupiranim zemljama od Etiopije, Grčke, Albanije, Jugoslavije do Sovjetskog saveza.

Antifašističke snage Italije pripremaju se da za narodni referendum prikupe milijun potpisa da se Ustav Italije ne mijenja onako kako želi Berlusconi, jer je velika opasnost za demokraciju ako vlast prigrabi jedan čovjek.

Jedinstven je stav da se antifašistički front sačuva, jer predstavlja najsnažniju političku snagu za obranu demokracije i socijalne pravde, antifašizam sačuvati ne zbog prošlosti, već treba za danas i radi budućnosti, za obraniti slobodu i demokraciju od novih neofašističkih snaga.

Među delegatima na kongresu bilo je Talijana partizana koji su se borili na području bivše Jugoslavije i dvije naše partizanke koje danas žive u Italiji - **Vinka Kitarović** iz Vrlike i **Darinka Jojić Guzzinati** iz Sarajeva, koju je 15. prosinca 2005. godine predsjednik Talijanske Republike Carlo Azeglio Ciampi odlikovao Ordenom dostojanstvenika Republike za antifašističko-političku djelatnost.

Ivan Fumić i Etore Poropat

BUZET

Savez antifašista Bužetine sa svojih više od tisuću članova poboljšao sadržaj i metode rada

U prisustvu oko 650 svojih članova i gostiju, Savez antifašista Grada Pazina 6. ožujka obilježio je Međunarodni dan žena i održao godišnju skupštinu, na kojoj je bilo riječi o dosadašnjem radu i programu za 2006. godinu. Na početku skupa članicama su u povodu praznika uz znak pažnje uručeni crveni karanfili, uz poruku predsjednice gradskog Povjerenstva za ravnopravnost spolova **Silvane Pavletić** da žene i u suvremenim uvjetima imaju pravo i potrebu preispitati svoju emancipaciju u društvu.

Prema izvještaju predsjednika **Željka Marinca**, Savez okuplja u deset mjesnih podružnica više od tisuću članova i značajno poboljšava sadržaj i metode svoga rada. Najpozitivnije je da su mlađi Bužetine sve spremniji sudjelovati u akcijama na očuvanju tekovina NOB-e i antifaši-

SVE PRIVLAČNIJI MLADIMA

stičkog pokreta. Ostvarena je i veća suradnja s predstavnicima Udruge hrvatskih veteranova Domovinokog rata i Hrvatskog časničkog zbora, s kojima je dogovoren zajedničko sudjelovanje u obilježavanju događaja i brizi za spomenike iz NOB i Domovinskog rata.

Upravo zahvaljujući takvoj orientaciji i radu, Savez dobija svestranu podršku lokalnih vlasti i građana, pa će u dalnjem radu prioritetsno biti usmjeren na pomlađivanje i omasovljivanje članstva. Sve je to doprinijelo porastu ugleda Saveza, koji uspješno surađuje i sa srodnim antifašističkim udrugama ne samo u Istri i Primorsko-goranskoj županiji, nego i u obližnjem Slovenskom primorju i Trstu. Jedan od rezultata aktivnosti Saveza je i primjerena briga o spomeničkoj baštini, kao i obnova i dogradnja nekoliko spomenika iz NOB.

U planu rada za ovu godinu predviđeno je dostojno obilježavanje 65. godišnjice ustanka i drugih povijesno značajnih godišnjica iz antifašističke borbe na ovom području.

Marinc je ukazao i na velik politički značaj donošenja saborske Deklaracije o antifašizmu i proglašenja 25. rujna spomenandom, ali je izrazio i nezadovoljstvo što se preuzete obaveze iz tih dokumenata prema sudionicima NOR-a još ne rješavaju, niti se statusno izjednačavaju borci NOR-a i branitelji iz Domovinskog rata.

Skupu u buzetskom Narodnom domu prigodnim su se riječima obratili, uz ostale, istarski župan **Ivan Jaković**, sabrski zastupnik **Damir Kajin** i gradonačelnik **Valter Flego**, a među gostima su bili i predstavnici županijskih SABA Istre i Primorsko-goranske županije, Hrvatske vojske i političkih stranaka.

U kulturno-zabavnom programu nastupili su članovi Glazbenog društva »Sokol«, učenici OŠ Vazmoslava Gržalje, polaznici Dječjeg vrtića »Grdelin« te glazbenog tečaja Pučkog otvorenog učilišta, Ženska klapa Roč, pjevačice udruge »Mali veliki mikrofon«, trio Buždon iz Lupočlava i slovenske harmonikašice Zupan Mengeš.

A.Z.

POVRATAK ODJELA NOB-e

U druga antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije zatražila je od nadležnih županijskih, gradskih i općinskih vlasti da zajednički reevidiraju aktualno stanje i pristupe obnovi oštećenih ili zapuštenih spomenika na događaje i ličnosti iz NOB-e. Podsećaju da je početkom 90-tih na ovom području uništeno ili uklonjeno dvadesetak takvih obilježja, ali je tek manji broj ponovno vraćen na svoja mjesta i zaštićen, kao prošle godine spomen-ploča u šumi Zelendvor, zatim ma pročelju osnovne škole u Štrigovi i još neki.

Na skupštini udruge, kojoj su prisustvovali i čelnici Županije i Grada Čakovca, župan **Josip Posavec** i gradačelnik **Branko Šalamon**, također su

•Županijska Udruga očekuje da će se u novoj koncepciji Muzeja Međimurja ponovno naći i dokumenti o udjelu Međimuraca u antifašističkoj borbi

predložili da se pristupi obnovi, odnosno da se u Muzej Međimurja vrati Odjel NOB-e, koji je početkom 90-tih uklonjen. S tim u vezi predsjednik udruge **Zvonko Golub** rekao je da su dobili obećanje da će se u novoj koncepciji muzeja naći mjesta i za dokumente o udjelu Međimuraca u antifašističkoj borbi 1941-1945. godine.

Podnoseći izvještaj o radu udruge, istakao je da je i u tom dijelu Hrvatske sve više antifašistički opredijeljenih mladih ljudi, koji se najčešće uključuju u akti-

vnosti Društva »Josip Broz Tito«. Kako se s obzirom na poodmaklu životnu dob sudionika NOB-e članstvo udruge iz godine u godinu smanjuje, predložio je punu suradnju, pa i ujedinjavanje sa spomenutim društvom, uz uključivanje u aktivnosti što više mladih.

Golub je detaljno izvjestio a brojnim prošlogodišnjim aktivnostima međimurskih antifašističkih boraca i antifašista, čemu je doprinos dao i pozitivan pomak u shvaćanju značaja i uloge hrvatskog naroda u antifašističkoj borbi. U usvojenom programu rada za 2006. predviđeno je niz tradicionalnih aktivnosti, briga o sudionicima NOB-e i pomlađivanje članstva. Izabrana su i tri nova člana Predsjedništva: **Ljubica Hošnjak**, **Slavko Juzbašić** i **Đuro Lesjak**.

Sudionici skupštine posebno su se za razumijevanje i podršku radu udruge zahvalili županu **Josipu Posavcu**, gradačelniku **Branku Šalamonu**, te općini Donji Kraljevec i njenom načelniku **Mladenu Čonku**. Uvjereni su da će u ovoj godini, kad obilježavamo 65-godišnjicu ustanka, promicanje tekovina antifašizma naići na potporu i drugih lokalnih vlasti i gospodarskih subjekata.

A.Z.

Sa skupštine međimurskih antifašističkih boraca

Svečanost u SABA RH Priznanja Bobiju Marottiju i Lovri Lisičiću

Popularnom dramskom umjetniku i antifašističkom borcu **Josipu Bobiju Marottiju** i istaknutom kulturnom djelatniku, ravnatelju Koncertne dvorane »Vatroslav Lisinski« **Lovri Lisičiću** dodijeljena su priznanja Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske za njihov doprinos afirmaciji antifašizma. Priznanja su dodijeljena za poseban doprinos organizaciji središnje svečanosti posvećene 60. obljetnici pobjede nad fašizmom i za uspješnu suradnju sa Savezom antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Lisičić i Marotti su članovi Savjeta Saveza antifašističkih boraca i antifašista u kojem su imenovani istaknuti antifašistički opredijeljeni djelatnici iz različitih oblasti javnog, kulturnog, znanstvenog i političkog života.

Na prigodnoj svečanosti u Zagrebu priznanja Bobiju Marottiju i Lovri Lisičiću uručio je predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Krešimir Piškulić**.

S.T.

•U novo rukovodstvo na čelu s Aleksandrom Kružićem izabrani mlađi članovi udruge

Mladi Kraljevičan Aleksandar Kružić postao je novi predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Kraljevice, a za tajnika je izabran Siniša Kašić, koji su na funkcijama zamjenili Franju Jelišića i Marijana Stipčića.

– Želimo puno uspjeha novom rukovodstvu naše Udruge - mladim ljudima, unucima boraca narodno-slobodilačke borbe, s napomenom da ne zaborave sjećanja na velike dane slavnog NOB-a, niti žrtve te herojske borbe. Neka i dalje nastave čuvati spo-

POVJERENJE MLADIMA

men-kosturnice palih boraca i spomenike u svim našim mjestima, poručio je Stipčić.

Udruga trenutačno broji 64 člana, budući da ih je tijekom prošle godine sedam preminulo, ali je došlo osam novih. Osim polaganja cvijeća na spomen-obilježja, brige oko spomenika, kao i posjećivanja obitelji članova te sudjelovanja u komemoracijama, u 2005. godini je popravljen spomenik kod hotela Almis. Rad Udruge su, uz donatore, podržali Grad Kraljevica i ŠRD "Jastog" Šmrika.

U 2006. godini Udruga će nastojati izvršiti kompletну spomen-kosturnicu na groblju u Kraljevici te osvjetiti spomenik na Oštru.

– Radi povijesne istine o NOB-u, antifašistički borci i antifašisti našeg grada i dalje će se preko masovnih skupova i na komemoracijama ustrajno boriti na pobijanju novonastalih revizionističkih tendencija, stoji u programu aktivnosti za 2006. godinu.

Udruga će i dalje kontinuirano raditi na očuvanju i njegovajući antifašističkih tradicija, zaštiti prava čovjeka, kao i suprotstaviti nacionalnoj, rasnoj ili vjerskoj mržnji i netoleranciji. Osnovni programski cilj udruge je okupljanje članova NOB-a, a primarni zadatak rad na prijemu novih članova mlađih generacija antifašističkog usmjerenja.

R.S.

Otvoreno pismo SABA RH ministrici Kosor u povodu Dana žena

•ZAVNOH je prvi osigurao ravnopravnost žena

Predsjednik i potpredsjednica SABA RH Krešimir Piškulić i dr. Vesna Čulinović Konstantinović uputili su potpredsjednici Vlade i ministrici obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranki Kosor Otvoreno pismo u kojem se kaže:

»Povodom emisije Prvog programa Hrvatskog radija na 8. ožujka u sedam sati željeli bismo zahvaliti organizatoru i Vama gospodo potpredsjednici Vlade RH što ste s Vašim sugovornicama govorile o proslavama Međunarodnog dana žena. Ove se godine tome danu zaista posvetila zaslužena pažnja. Međutim, želimo također istaknuti da ste i Vi i obje govornice isputile reči javnosti da su žene Hrvatske tek »Deklaracijom o osnovnim pravima naroda...demokratske

Hrvatske«, usvojenom 1944. godine na III. zasjedanju ZAVNOH-a, stekle prvi puta u povijesti ravnopravnost i pravo glasa. One su tek 1945. godine na prvim poslijeratnim izborima glasale. Dobro je upoznati javnost sa zbivanjima kroz nedaleku povijest, ali se ne smije zaboraviti ni na prosvjede hrvatskih žena u Zagrebu, Splitu i drugdje i njihova traženja socijalne jednakosti.

Žene antifašistkinje su ponižene činjenicom da se ne spominje udio žena u NOR-u, od kojih je 4.579 poginulo za slobodu naše domovine Hrvatske. Te povijesne činjenice se ne bi smjele zaboravljati niti zapostavljati, isto kao ni doprinos žena u Domovinskom ratu, koje također nisu spomenute.

Vama zahvaljujemo na učešću u proslavi i svim ženama čestitamo Međunarodni dan žena.«

Odgovor ministrici Kosor

•I u ratu su žene dale svoj doprinos

»Zahvaljujem Vam na Otvorenom pismu koje ste mi uputili povodom emisije Prvog programa Hrvatskog radija, emitirane na Međunarodni dan žena, 8. ožujka, a u kojoj sam i sama sudjelovala.

Kako navodite, ove se godine tome danu zaista posvetila zaslužena pažnja, a u navedenoj emisiji razgovarano je o proslavama Međunarodnog dana žena. Svojim pismom skrećete pozornost na činjenicu da nije spomenuta uloga žena u II. svjetskom ratu i u Domovinskom ratu.

Činjenica je da žene oduvijek, a posebno u najnovije doba, zajedno s muškarcima sudjeluju u razvitku svih segmenta društva, kako u mirnodopsko vrijeme, tako i u ratno doba. Njihovom doprinosu suvremenom društvu svjedoče i mnoge nagrade, primjerice, prestižna Nobelova nagrada.

Propuštanje posebnog isticanja ratnog angažmana žena u navedenoj emisiji nije bilo niti namjerno niti planirano, a po tonu Vašeg Otvorenog pisma zaključujem da ste tako i shvatili.

Također, koristim prigodu zahvaliti Vam na čestitkama koje ste mi uputili povodom Međunarodnog dana žena.«

ORUŽANE UDARNE GRUPE

Nisu utemeljena stajališta kako je osnivanje prvih partizanskih oružanih formacija u Slavoniji počelo kasnije nego u ostalim krajevima Hrvatske. Obično se to tumačilo čestim provalama, hapšenjima i uništavanjem čitavih partijskih organizacija, utjecajem Mačeka itd.

Partizanske oružane grupe i odredi bili su sastavljeni prvenstveno od članova Komunističke partije i SKOJ-a i djelovali su na užem teritoriju, gdje su i nastali, tj. na području kotarskog ili okružnog komiteta koji ih je formirao. Jasno, i zbog svoje relativne malobrojnosti te su oružane jedinice uglavnom operirale putem oružanih diverzija, sabotaža, oružanih akcija manjeg i srednjeg obima.

Cinjenica je da tokom 1941. godine u Slavoniji oružana borba otpočinje i dobiva puni zamah osnivanjem prvih partizanskih jedinica uz sve veći priliv boraca. One su tada djelovale samostalno, napadajući manje garnizone, postavljajući zasjede, rušeći komunikacije, kako bi okupatoru nanijeli što veće gubitke, otežali kretanje, oteli ili uništili što više opreme i naoružanja, a sačuvali svoju snagu. Sva oprema i naoružanje kojim su borci raspolagali, oteto je od neprijatelja. Drugih izvora za snabdijevanje nije bilo i zato su borbene akcije bile usmjerene na otimanje oružja i opreme.

Partizanski odredi

To je, među ostalim rečeno na proširenoj sjednici Sekcije antifašističkih boraca i antifašista 6. slavonskog udarnog korpusa u raspravi o događajima u Slavoniji 1941. godine (opće prilike, početak oružane borbe i rezultati).

•Na sjednici Sekcije 6. korpusa raspravljanje o događajima u Slavoniji 1941. godine – opće prilike, početak oružane borbe i rezultati

Skupu su prisustvovali članovi Odbora sekcije 6. korpusa, predstavnici 1. i 10. korpusa, 7. banijske divizije, te Krešimir Piškulić, predsjednik SABA RH, Vladimir Jurak, predsjednik ZUABA GZ i ŽŽ i član IO SABA RH, Eduard Vostrel, i član IO SABA RH, Ilija Labus iz Društva »Josip Broz Tito«, Nikola Uzelac, član IO SABA RH...

Uvodno izlaganje podnio je Antun Magić, član Izvršnog odbora SABA RH i predsjednik Sekcije ABA 6. slavonskog udarnog korpusa, a u raspravi su sudjelovali Dragan Butković, Mato Orešić, Pavle Tomašević, Mirko Novak i Danica Meničanin. Sudionici rasprave istaknuli su da je do kraja rujna 1941. godine u Slavoniji formirano devet partizanskih grupa, a od njih u listopadu partizanski odred »Matija Gubec« (zvan i psunjski NOPO) i Papučko-krndijski NOPO, koji su izvodili diverzantske akcije na pruzi Zagreb – Beograd, vodili borbe s manjim ustaškim i domobranskim snagama, uništavali općinske arhive kvislinškog aparata i formirali prve narodnooslobodilačke odbore u oslobođenim selima na području planina Psunja, Papuka, Dilja i Krndije.

Dana 24. prosinca 1941. godine održano je u Brusniku kraj Pakraca savjetovanje partijskih i vojnih rukovodilaca, na kojemu je osnovano jedinstveno vojno rukovodstvo za Slavoniju, Moslavinu i Bilogoru. Formiran je i Slavonski partizanski bataljun s tri čete jačine 271 borca.

U okupiranim gradovima Slavonije nastavljene su borbene akcije udarnih grupa, sastavljenih u prvom redu od radnika i omladine. Međutim, slavonski komunisti podnjeli su i u tom razdoblju teške žrtve: u osječkom okrugu uhapšeno je u prosincu 1941.

godine 130, a u Slavonskom Brodu šezdeset komunista i aktivista NOP-a. U oslobođenim naseljima kao i u okupiranom dijelu Slavonije, partijske organizacije osnovale su veći broj NOO (prvi narodnooslobodilački odbor u Slavoniji osnovan je sredinom prosinca u Brusniku), kao i odbora Narodnooslobodilačke fronte, Antifašističke fronte žena i Saveza mlade generacije Hrvatske.

Hapšenja komunista

Poslije uspostavljanja Nezavisne Države Hrvatske, ustaše su i na teritoriju Slavonije zavele strahovit teror, masovni progon srpskog stanovništva i svih domoljuba, a posebno članova KPJ.

U kotaru Grubišno Polje ustaše su 26. travnja uhapsile oko 600 Srba, među kojima i gotovo sve komuniste i članove Kotarskog komiteta, krajem travnja uhapšena je većina članova OK Nova Gradiška i kotarskih komiteta Daruvar i Pakrac, a lipnja i neki članovi OK Osijek. U najjačem ustaško-domobranskom garnizonu – Virovitici, uporištu između Osijeka i Koprivnice u travnju na području Kotarskog komiteta KPH za Viroviticu uhapšeno je oko 40 članova KP, SKOJ-a i simpatizera KP, a 28. lipnja izvršeno je prisilno iseljavanje oko 4 tisuće Srba.

Većina uhapšenih pobijeni su u zatvorima, a preostali odvedeni u ustaške logore u Koprivnici, Jasenovcu... Tako je, primjerice, 25. kolovoza na mostu u Slavonskom Brodu ubijeno 150, a 26. kolovoza u Slavonskoj Požegi strijeljano je preko 400 ljudi.

Partizanske jedinice i organizacije narodnooslobodilačkog pokreta bile su efikasna zaštita i oslonac srpskom stanovništvu u njegovu otporu ustaškim progonom. Nacionalni sastav slavonskih partizanskih odreda, u kojima su se od samog početka borili rame uz rame i Hrvati i Srbi, veoma je mnogo pridonio jačanju i učvršćenju bratstva i jedinstva. Stoga su bili onemogućeni svi pokušaji Draže Mihailovića da u Slavoniji stvari četnička uporišta.

Bojan Miroslavlev

Njemačka okupatorska vojska na ulicama Osijeka

ŠAMARICA – KOLIJEVKA OTPORA

♦Obilježavanje formiranja prvog partizanskog odreda u Brezovici, partijskog savjetovanja u šumi Abez, borbenog uspjeha Gaćešine udarne grupe te polaganja prve partizanske zakletve na Čavić brdu – težišni su zadaci Sekcije 7. banijske udarne divizije u ovoj godini

Od 12 sekcija što djeluju pod »kapom« Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske – Sekcija 7. banijske udarne divizije jedna je od najaktivnijih i najuspješnijih.

U godini kada obilježavamo 65. obljetnicu početka oružanog ustanka u Hrvatskoj, pred njezinim članovima, kako je na sastanku istaknuo predsjednik Izvršnog odbora Sekcije 7. banijske udarne divizije **Mirko Mećava**, stoje brojne obvezе i zadaci.

U sadržajnoj i plodonosnoj raspravi sudjelovali su, među ostalima: **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Mišo Deverić**, **Nikola Uzelac** i **Vladimir Jurak** – članovi Izvršnog odbora SABA RH, **Milutin Baltić**, narodni heroj, **dr. Dušan Dragosavac**, **Pero Vučinić**, **Nikola Novaković**, **Čedo Borčić**, **Dra-gan Ratković**, **Milan Metikoš**...

Usvojen je program rada za tekuću godinu, precizirani zadaci i rokovi izvršenja. Na skupu je bilo riječi o organizacionim, kadrovskim, finansijskim problemima, osiguranju prostora za rad, te drugim pitanjima vezanim za funkcioniiranje (obnova i održavanje spomenika NOB-a, daljnjoj afirmaciji antifašizma kroz organiziranje tribina, iniciranje zahtjeva za reviziju školskih udžbenika, čvršćoj vezi s narodom Banije)... Jedan od zadataka je omasovljenje i širenje mreža udruga antifašističkih boraca i antifašista na terenu, prijem novih članova iz redova mladih generacija antifašističkog usmjerjenja te suradnja s banijskim borcima koji su organizirani i djeluju u Srbiji i Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Sloveniji.

Pored uključivanja u aktivnosti što ih organizira Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i sudjelovanjima u programima koje provode ostale sekcije u suradnji s tijelima vlasti u sklopu 65. obljetnice ustanka u Hrvatskoj – obilježavanje formiranja prvog partizanskog odreda u Brezovici, partijskog savjetovanja u šumi Abez, borbenog uspjeha Gaćešine udarne grupe i polaganje prve partizanske zakletve na

Čavić brdu – težišni su zadaci Sekcije 7. banijske udarne divizije u ovoj godini.

Nakon kapitulacije zemlje, u novonastalim teškim uvjetima življena pod ustaškim režimom, partijska i skojevska organizacija razvijaju djelatnost na pripremi ustanka, formiranju partizanskih odreda, kasnije bataljuna i brigada, do 7. banijske udarne divizije.

Povjesno značenje pripada antifašističkoj Hrvatskoj i u tome što je baš u Hrvatskoj u okvirima bivše Jugoslavije, osnovan prvi partizanski NOP odred – Sisački partizanski odred, 22. lipnja 1941. godine u selu Žabno. Prema tom događaju 22. lipanj proglašen je državnim blagdanom – Dan antifašističke borbe.

U šumi Abez kraj Vrginmosta (Gvozd) pod rukovodstvom sekretara CK KPH **Rade Končara** i člana CK KPH **Josipa Kraša** održano je 19. srpnja 1941. godine partijsko savjetovanje kotarskih komiteta KP Hrvatske za Glinu, Vojnić i Vrginmost radi pokretanja naroda Banije i Korduna u oružani ustanak. Sastanku su prisustvovali: **Milutin Baltić**, **Ranko Mitić**, **Žarko Ćuić**, **Stanko Opačić Čanica**, **Rade Bulat**, **Mile Manojlović Gedžo**, **Stanko Maslek** i **Branko Nikolić**.

Noću između 23. i 24. srpnja 1941. godine, partizanska grupa pod koman-

Brezovica – spomenik prvom partizanskom odredu

dom **Vasilja Gaćeše** (42 boraca iz sela Vlahović, Gornji Drenovac, Veliki Šušnjar, Luščani i Banski Grabovac) uspješno je napala općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskom Grabovcu. Ustaše su na to 24. i 25. srpnja 1941. godine spalili sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga i pobili oko 800 mještana. U svom bijesu i nemoći protiv ustanka, njemačke i ustaško-domobranske snage palile su i nadalje čitava sela na Baniji, vršile masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Ustaše su, primjerice, tobože radi „pokrsta“, sakupili oko 1200 Srba muškaraca, žena i djece s područja Vrginmosta, Gline i Vojnića i poklali ih 2. i 3. kolovoza u pravoslavnoj crkvi u Glini.

Narod je masovno napuštao svoje domove i bježao u šume. U toku kolovoza formirani su na Šamarici partizanski odredi: **Kalinski**, **Ćerkezovački** i **Prološki** od boraca petrinjskog, kostajničkog, dvorskog i glinskog kotara. U oslobođenim naseljima Banije osnivaju se nardooslobodilački odbori (*prvi NOO u Baniji osnovan je 18. kolovoza 1941. godine u Selištu, u glinskom kotaru*). Veći dio stanovništva pod terorom ustaša, izbjegao je na Šamaricu. Kada se **Sisački partizanski odred** povukao na Šamaricu, od njega i **Kalinskog odreda** nastaje, 22. rujna 1941. godine, **Kalinski NOP odred**. Taj Odred broji 188 boraca od kojih su 141 Srbin i 47 Hrvata. Dio boraca Sisačkog odreda je raspoređen na organiziranje ustanka u drugim krajevima Hrvatske. Po odluci OK KPH Karlovac, 18. kolovoza na Baniji se osniva **5. i 6. rajon**, što je ostalo do promjena u studenom i prosincu 1941. godine.

U međuvremenu, banijski i sisčanski partizani položili su prvu partizansku zakletvu 28. rujna 1941. godine na Čavić brdu u Zrinskoj gori.

Polovicom listopada formirana je **Komanda NOP odreda za Baniju i Kordun**. U studenom ujedinjene su sve banijske jedinice. U prosincu je **Banijski partizanski bataljun** prerastao u **Banijski NOP odred** koji je istog mjeseca oslobođio veći dio teritorija kotara Dvor. Stvaranjem slobodnog teritorija i formiranjem Banijskog NOP odreda stvoreni su povoljni uvjeti za daljnji razvoj ustanka u Baniji.

B. M.

RAVNOPRAVNOST OD PRVIH DANA USTANKA

•Tokom NOR-a, po prvi puta u povijesti i žene su postale ravnopravne s muškarcima. Ta ravnopravnost se ostvarivala od prvih dana ustanka kada su se žene postupno sve masovnije uključivale u borbu

Darivanjem crvenih karanfila drugaricama i druženjem te prigodnim kulturno-umjetničkim programima u udružama antifašističkih boraca i antifašista diljem Hrvatske skromno i primjereno je obilježen 8. ožujak – Međunarodni dan žena.

Na planu ravnopravnosti žena i njihovog izlaska iz uloga kućnih robinja i naložnica muškaraca doista je mnogo postignuto u vremenu socijalističkog »mraka« 1945. – 1990. godine. U socijalističkoj Hrvatskoj redovito je obilježavan Međunarodni dan žena, no s vremenom je izgubio svoj politički naby i pretvorio se u pučku proslavu s elementima Majčin dana. Ujedinjeni narodi proglašili su 1975. godinu – međunarodnom godinom žena i postali pokroviteljem Međunarodnog dana žena. Generalna skupština UN prihvatala je 1977. godine rezoluciju kojom se proglašava Dan ženskih prava i međunarodnog mira UN-a.

Režim Franje Tuđmana nije tolerirao niti obilježavanje Dana žena. Bilo je pokušaja da se 8. ožujak proglaši komunističkim praznikom i zamjeni Valentinvom. Danas, žene (ali i muškarci) se vraćaju i tom danu, pa makar zasad i u znaku toliko sumnjiwe nostalgi. Raduje činjenica da je u Hrvatskoj sve više ženskih organizacija i akcija koje u novim okolnostima inzistiraju na afirmaciji žena i suprotstavljanju zastrašujućim tendencijama konzervativizma.

U Hrvatskoj, i pored ranijih postignuća u borbi za prava žena, prekretnički značaj imala je antifašistička borba 1941. – 1945. godine. U NOV Hrvatske bila je masovna zastupljenost žena. Tako, primjerice, krajem studenoga 1944. godine bilo ih je 4.238, od čega najviše Dalmatinki, u 8. korpusu – 1.298, onda su Kordunašice, Ličanke i Banjice u 4. korpusu – 1.138, u 10. korpusu – 673, u 11. korpusu – 567 i u 6. korpusu – 451. U NOR-u Hrvatske je sudjelovalo 43.660 žena, od toga je 1.898 ratnih invalida, dok su 772 žene nositeljice Partizanske spomenice 1941. Narednim herojima proglašeno je osamnaest žena iz Hrvatske: Rajka Baković, Olga Ban, Anka Berus, Persa Bosanac, Anka Butorac, Nada Dimić, Kata Dumbović, Ljubica Gerovac, Milanka Kljajić, Dra-

gica Končar, Milka Kufrin, Anka Pađen, Kata Pejnović, Smilja Radošević-Pokrjac, Ivanka Trohar, Savka Javorina, Sonja Marinković i Marija Vidović-Abesinka.

Žene su bile aktivne u organima narodne vlasti, od seoskih NOO-a pa do najvišega zakonodavnog i izvršnog tijela Hrvatske – ZAVNOH-a, kao i rukovodstava drugih organizacija NOP-a. Postigle su političku ravnopravnost što im je zajamčeno i u Deklaraciji o osnovnim pravima naroda i građana Demokratske Hrvatske donesene na Trećem zasjedanju ZAVNOH-a 1944. godine. Član 3. glasi: »Žene uživaju sva prava jednako kao i muškarci«. Ta ravnopravnost se zapravo ostvarivala od prvih dana ustanka kada su se žene postupno sve masovnije uključivale u borbu.

U vremenu tranzicije hrvatskog društva u divlji kapitalizam javili su se, nedvojbeno, mnogi retrogradni procesi i na planu položaja žena, i uopće ravnopravnosti spolova. Posljednjih godina Ženska mreža Hrvatske povodom Međunarodnog dana žena želi mobilizirati žene oko zajedničke borbe za ostvarivanje ženskih prava u zakonima i praksi. Vlada Republike Hrvatske nastoji raditi na izjednačavanju vrijednosti kad je u pitanju ravnopravnost žena, sa stvarnom osviještenošću uloge žena u društvu, na povećanju njihove zastupljenosti u političkom, poslovnom i znanstvenom životu zemlje. Kako je to u praksi?

Žene su u Hrvatskoj u prosjeku manje plaćene od muškaraca, njihova prosječna neto plaća za 2004. godinu (za 2005. nema podataka) bila je oko 11 posto ili 456 kuna manja nego prosječna plaća muškaraca. Prosječna plaća muškaraca zaposlenih u pravnim osobama u 2004. godini iznosila je 4.341 kuna naspram 3.885 kuna, koliko je bio prosjek neto plaća žena. Početkom 2006. godine registrirano je 185.000 nezaposlenih žena u Hrvatskoj, 220 tisuća žena prima obiteljsku mirovinu u prosjeku 1.471 kuna, samo je 19,8 posto žena u Hrvatskom saboru, a udio žena u tijelima vlasti na lokalnoj razini još je niži – 11 posto. Točno je da su u prosvjeti i školstvu najviše zaposlene žene, međutim samo 39 posto pripadnica nježnijeg

spola obnaša dužnost ravnatelja škole.

Hrvatska tek treba doći do točke razvoja u kojoj će najveći problem oko ravnopravnosti spolova biti jednak plaće ili broj političarki u parlamentu. U ovom trenutku mnogo je važnije da žene ne budu diskriminirane, ne kao žene nego kao ljudi.

B. M.

SUSRET U EUROPSKOM DOMU

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Sekcija žena antifašistkinja u suradnji s Centrom za ravnopravnost spolova u povodu 8. ožujka organizirao je susret u Europskom domu u Zagrebu. O temi »Ravnopravnost spolova – gdje smo danas« govorile su Gordana Sobol, predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora, dr. Vesna Čulinović Konstantinović, predsjednica Sekcije žena antifašistkinja SABA RH, Lovorka Marinović, Jagoda Milić drag Šmit i Zorka Prodanović – članice Savezne SABA RH.

Skup je pozdravio Krešimir Piškulić, predsjednik SABA RH. Susretu su prisustvovali članice Sekcije žena antifašistkinja, Vinko Sunjara i Josip Skupnjak, potpredsjednici, Petar Raić, tajnik SABA RH, dr. Tomislav Badovinac, predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito«, predstavnici Predsjedništva i Sekcija korpusa i divizija NOVH te poklonici antifašizma, među kojima i velik broj mladih.

NADLEŽNOST ILI NEŠTO DRUGO

•Zašto je Ustavni sud RH odbio prijedlog za ocjenu ustavnosti odredbe o "hrvatskoj domovinskoj vojsci" iz Drugog svjetskog rata, odnosno članka 5 Zakona o zaštiti ratnih i vojnih invalida rata

Krajem travnja prošle godine Savez Ratnih i vojnih invalida Hrvatske i Savez antifašističkih boraca Republike Hrvatske predložili su Ustavnom sudu Republike Hrvatske da ocijeni suglasnost s Ustavom Republike Hrvatske odredbe točke 2, stavak 1, članka 5 Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, u kojem se pripadnici domobranstva, oružništva i ustaške jedinice iz Drugog svjetskog rata nazivaju »hrvatska domovinska vojska«.

U tom je predmetu Ustavni sud bio neuobičajeno ažuran i svojim rješenjem od 28. rujna prijedlog odbio, razmotrivši prethodno i očitovanja Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti te Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Čak dvije stranice obrazloženja posvetio je, međutim, onome što se prijedlogom za ocjenu ustavnosti uopće nije tražilo, ali je zato bit stvari bagatelizirao, sveviš je na tek jednu rečnicu od dva i pol retka?

Tako u obrazloženju stoji: »Predlagatelji nadalje navode da se pod nazivom »hrvatska domovinska vojska«, a koji nema svoju povijesnu, ustavnu ili zakonsku utemeljenost, zapravo kriju pripadnici domobranstva, oružništva te ustaše«. Međutim, to nije točno, jer predlagatelji znaju i u svome su prijedlogu naveli koje su oružane postrojbe u NDH postojale, to ukazali na činjenicu da nisu zaslužile da ih se naziva domoljubnim imenom, jer su služile okupatoru.

Možda autor teksta obrazloženja rješenja Ustavnog suda zna ili je sudjelovao ili čuo od nekoga tko je sudjelovao u izmišljaju toga naziva kako bi se prilikom donošenja zakona prikrilo na koga se taj naziv odnosi? Praksa je, naime, da svaki zakon definira

i značje nekog termina, što u ovom slučaju nije učinjeno, nego je to prepusteno naputku ministra.

U obrazloženju rješenja Ustavnog suda kaže se i ovo: »Predlagatelji smatraju da je naznačeni termin povijesno neistinit, moralno dvojben, pa samim time suprotan Ustavu, pri čemu se osporenom odredbom prava priznaju osobama koje su bile pripadnici poražnih vojnih postrojbi u II. svjetskom ratu«. Ova tvrdnja obična je insinacija, jer predlagatelji niti su rekli niti su namjeravali postići da se pripadnicima poraženih snaga ne priznaju određena prava. Zato smatramo da sud, pa bio i ustavni, rješenja i odluke mora donositi na temelju činjenica, a ne prepostavki o tome što se pretpostavlja da netko nešto smatra. Što bi se izmijenilo u pogledu prava pripadnika poraženih postrojbi da se, na primjer, umjesto termina »hrvatska domovinska vojska« stavi naziv »oružane snage NDH«? Ništa, zaista ništa. Stoga i dalje predlažemo da se iz zakona briše sporni naziv i to jednostavno zato što se tim nedefiniranim nazivom prlja povijest hrvatskog naroda i njegova antifašistička opredijeljenost. Usaporedbi radi, neke druge vojske koje su jedno vrijeme Drugog svjetskog rata sudjelovale na strani nacifašizma (slovačka i bugarska, napr.), prešle su kasnije na stranu antifašističke koalicije, dok je tzv. »hrvatska domovinska vojska« do kraja ostala vjerna nacifaši-

znu. Naravno, ne sva, jer su, naročito domobrani, pojedinačno, u grupama, pa i cijele postrojbe, prelazili na stranu Narodnooslobodilačke vojske prije konačne kapitulacije nacističke vojske. Ali, dio, naročito zapovjedništva, do zadnjeg je trenutka služio nacifašizmu, pa se pitamo: gdje je tu domoljublje? Ustavni sud u svom rješenju laskavi naziv »hrvatska domovinska vojska«, a identičan se naziv koristi i u propisima u zdravstvu i mirovinskom osiguranju, tretira kao formalno-tehničko pitanje. Kaže da »nazivlje samo po sebi ne može biti predmet ustavno-pravne ocjene«, jer da je to ovlast zakonodavca, pa samim time »nije nadležan ocjenjivati suglasnost sporne zakonske odredbe s Deklaracijom o antifašizmu«.

A što je s istinom? Lijepo je čuti prigodničarske izjave i superlativne ocjene s najviših državnih razina o zaslugama hrvatskog antifašističkog pokreta i antifašizmu kao osnovnom temelju Europske unije kojoj težimo. Ali kad zatražite da se i državni akti usklade s našim Ustavom i temeljnim opredijeljenjima te iste Europske unije, od ministarstva do Ustavnog suda naidete na prozirne izgovore kao što je ovaj, da to samo po sebi nije predmet ustavno-sudsko ocjene. Ostaje vam jedino da se zbunjeni zapijate: svašta smo prošli i doživjeli, a što tek čeka naše praučnike?

Upravo zbog toga, ali i rješenja Ustavnog suda RH o odbijanju prijedloga Saveza ratnih i vojnih invalida Hrvatske i Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH za ocjenu ustavnosti sporne odredbe, odnosno naziva u Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, pozivamo predsjednike Republike, Hrvatskog sabora i Hrvatske vlade (čiji stavovi i prijedlozi u praksi imaju šansu da prođu saborskiju proceduru i savladaju učmalu i zaparloženu državnu administraciju) da sada, kada se uskladijemo sa standardima Europske zajednice, učine nešto da se naši zakonski i drugi propusti očiste od ovakvih rješenja kako se ne bismo stidili pred tom istom antifašističkom Europom i već jednom završili Drugi svjetski rat.

/Kao aktualni predsjednik u travnju 2005. autor je u ime SRVI supotpisao prijedlog za ocjenu ustavnosti sporne zakonske odredbe/

Nijemci i ustaše pored strijeljanih rodoljuba u Slavonskom Brodu, 25. kolovoza godine 1941.

Kameni spomenici na Matić poljani svjedoče o mučeničkoj smrti 26-orice partizana u veljači 1944. godine

Borci 2. brigade 13. primorsko-goranske divizije NOV Hrvatske, koji su na maršu po snježnoj mećavi i vijavici 19/20. veljače 1944. godine, iznemogli i smrzi zauvijek su ostali (njih dvadesetšestorica) pokošeni »bijelom smrću« na Matić poljani. Velik broj partizana umro je od posljedica hladnoće i smrzavanja u stacionarima, a mnoge od njih su posljedice tog stravičnog »kijameta« i

proživljenog pakla pratile su čitav život.

Tim povodom je u Mrkoplju održana komemorativna svečanost i položeni vijenci kraj spomenika na Matić poljani i na mjesnom groblju u Mrkoplju. Skupu su se obratili Ivan Butković, predsjednik Općinskog vijeća Mrkopalj, Ettore Poropat, član Izvršnog odbora Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Nada Turina-Đurić, zamjenica župana

SKAMENJENI PO

♦Pod pokroviteljstvom Pri mira – 26 smrznutih partizan brigade 13. primorsko-goranskih

Primorsko-goranske županije i dr. Marko Pavković, predsjednik SABA Primorsko-goranske županije. Komemorativnoj svečanosti prisustvovali su, među ostalim, Ivica Padavić, predsjednik Organizacionog odbora Memorijala, Tone Horacék, predsjednik UABA Mrkopalj, Dušan Mrdović, generalni konzul Srbije i Crne Gore, Nikola Županić, pukovnik Hrvatske vojske, Tomislav Cuculić, čelnik udruge HVIDR-a općine Mrkopalj, predstavnici Zveze borcev Slovenije, preživjeli borci NOR-a i poklonici antifašizma, te brojni uzvanici iz Primorsko-goranske i Istarske županije. Delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske predvodio je potpredsjednik Vinko Šunjara.

-Memorijal je svojim porukama doprinio očuvanju međusobnog povjerenja i mirnog suživota stanovništva ovog dijela Hrvatske – istaknuo je Ettore Poropat, član Izvršnog odbora SABA RH.

Josip Frankić pokazuje medalju koju su dobili svi preživjeli sudionici marša

IVAN BUTKOVIC, načelnik Općine Mrkopalj

USPJEŠNA SURADNJA

- Ovako dobar odaziv znak je i buduće uspješne suradnje boračkih organizacija i Općine Mrkopalj, istaknuo je u prigodnom govoru načelnik Općine Mrkopalj Ivan Butković, zahvalivši na pomoći u organizaciji Primorsko-goranskoj županiji te najavivši kako će sjećanja na tragična zbijanja vezana uz Matić poljanu i uopće antifašističku borbu, biti nastavljena već ovog proljeća, kada će se u suradnji s boračkim udrugama organizirati učenički posjeti Matić poljani.

Partizani koji su svoje živote izgubili u snježnoj mećavi, ugradili su ih u temelje

Hrvatske na kojima je trebalo nadograditi i onaj dio što nedostaje svakome domu. Nažalost, na to smo čekali 45 godina i onda je krenula ta nadogradnja kojom je započeo Domovinski rat i kada Hrvatska napokon postaje samostalna i priznata država, zahvaljujući svim hrvatskim braniteljima, a posebno onima koji su svoj život položili na oltar domovine. Jednako kao što su svoj život ostavili 26-orica partizana na Matić poljani i kojih se danas s ponosom prisjećamo jer su upravo oni bili glavni čimbenici stvaranja domovine Hrvatske – naglasio je Butković.

smrznutih partizana

D »NOŽEVIMA« LEDENOGL VJETRA

morsko-goranske županije održan je tradicionalan "Memorijal a" u Mrkoplju, posvećen "bijeloj smrti" koja je zadesila borce 2. ke divizije NOVH na Matić poljani prije 62 godine

- Zahvalujem na organiziranju ovog skupa i na čuvanju tradicija ove manifestacije. To je naša dužnost, naša obveza prema mrtvima borcima na Matić poljani i prema poginulim partizanima i žrtvama fašističkog terora, ali i prema braniteljima i žrtvama Domovinskog rata. Antifašizam nam je potreban da obranimo ljudsko društvo od nasilja, mržnje i netolerancije, da očuvamo ljudska prava i slobode i da se borimo za socijalnu pravdu.

Predsjednik Saveza antifašističkih boraca Primorsko-goranske županije, dr. **Marko Pavković**, među ostalim, je rekao: - Ovu komemorativnu svečanost u povodu 65. obljetnice ustanka organizirali smo kako bismo zajednički odali počast poginulim borcima 2. brigade 13. primorsko-goranske udarne divizije NOVH, koji su na Matić poljani surove zimske noći prije 62 godine dali svoje živote za slobodu naše domovine. Odajemo počast i svim borcima koji su dali živote za Hrvatsku u toku Drugog svjetskog

rata te borcima Domovinskog rata, koji su se u nametnutom ratu borili za našu domovinu.

Pavković se zahvalio profesoru **Franji Starčeviću**, koji je sa svojim suradnicima dao veliki doprinos dobrim odnosima između Hrvata i ostalih narodnosti na ovom području. Antifašistički borci posebno su zadovoljni stanjem spomeničke baštine u ovom kraju i razumijevanjem Primorsko-goranske županije, koja je predviđela znatna sredstva za gradnju Spomen doma i muzeja na ulazu u Matić poljanu. Također, s tijelima vlasti u Mrkoplju odlično surađujemo - rekao je Pavković.

Nanjegovprijeđlog, još živim sudionicima

N marša preko Matić poljane dodijeljena

su posebna priznanja. Slavko Pleše i Josip Frankić vitalni su osamdesetogodišnjaci koji su izbjegli »bijeloj smrti« bez nekih većih fizičkih posljedica. One psihičke su očekivane jer sjećanje na tragediju i užas koje je priroda priredila 2. brigadi prate ih čitav život. Ovogodišnji, 44. po redu »Memorijal mira – 26 smrznutih partizana«, koji se pod pokroviteljstvom Primorsko-goranske županije te supokroviteljstvom SABA PGŽ, Općine i Turističke zajednice Općine Mrkopalj održao u Mrkoplju, nova su bila prilika da se Slavko i Josip susretnu sa suborcima i ma koliko sjećanja bila bolna, ipak su ona ta koja sve njihove suborce, žrtve »bijele smrti«, iznova ožive. Delničanin Slavko Pleše i Rabljanin Josip Frankić dvojica su od još dvadeset živih sudionika marša koji su primili zasluzeno priznanje Organizacionog odbora Memorijala. Ta dvojica ratnih drugova tvrde da ni danas ne znaju što ih je spasilo, možda sreća, a možda i činjenica da su bili za razliku od mnogih suboraca dobro odjeveni.

Bogat kulturno-umjetnički program (zborne pjesme, recitali) na vrlo prikladan i dopadljiv način izrazio je karakter ove tradicionalne memorijalne manifestacije.

B. Miroslavlev

SJEĆANJA NA HRABRE

Zbog teško prohodne ceste koja je količinom snijega i leda svjedočila o surovosti goranske prirode, do Matić poljane uspjeli su doći samo najuporniji planinari te terenskim vozilima delegacije Grada Delnice (gradonačelnik **Marijan Pleše** i **Ladislav Bičak**) i crikveničko-vinodolske UABA (Matija Koščić, Milan Knežević, Marijan Cvitković i Božo Vidoković) koji su uz spomenik položili svoje vijence Primorsko-goranske županije te Općine Mrkopalj.

Svi ostali, a riječ je ovog puta o impozantnom skupu od više od stotinu okupljenih, svoj čin sjećanja upriličili su na mjesnom groblju u Mrkoplju gdje su najprije, u ime Primorsko-goranske županije, vijence na spomenik poginulim partizanima položili **Slavko Pleše**, **Anton Tone Horaček** i **Ljubomir Paškvan**, a uz spomenik dragovoljcima Domovinskog rata županijski su vjenac postavili **Josip Frankić**, **Emilia Vidošević** i **Matija Koščić**. Vijence uz oba spomenika potom su postavili i predstavnici Općine Mrkopalj (**Ivan Butković** i **Ivan**

Padavić), kao i predstavnici zagrebačkog Društva Gorana (**Ivan Jauk**, **Josip Juretić**, **Branimir Grgurić** i **Mladen Tomić**). Sve ostale delegacije svoje su vijence postavile samo uz spomenik palim antifašističkim borcima – u ime SABA RH to su učinili **Stjepan Starčević**, **Ivan Miškulin**, **Miljenko Mataja** i **Zdeno Jurčić**, SABA PGŽ predstavljali su **Marko Pavković**, **Zdenka Čiković** i **Josip Frankić**, istarske borce **Julijan Malner**, UABA Delnice **Franjo Rački** i **Milan Delić**, UABA i Grad Kraljevcu **Siniša Kašić** te Grad Delnice **Ladislav Bičak**.

Prisjećanje na 26. smrznutih partizana na kraju je privredno pjesmom pulskog antifašista **Ivana Pilaka** koji je svojim stihovima dojmljivo podsjetio na snagu »sjeverca u golim granama« i »noževe ledenog vjetra«, koji su te davne veljače 1944. godine do kostiju probijali sve sudionike marša, a kobni bili za dvadesetšestoricu koja su svoj život ugradila u nezaboravnu borbu za slobodu.

Brisani prostor tuče, bije i ubija - Slavko Pleše

Piše:
mr. Vitomir GRBAC

Krenuli su da u Gorskem kotaru potraže povoljnije uvjete za preživljavanje i vođenje borbe, a mnogi su tokom marša našli smrt – bijelu smrt. U ratu se događaju razne ljudske tragedije, ali ova je jedna od najneobičnijih – gotovo jedinstvena. Druga brigada desetkovana je bez stvarne borbe. Užasna hladnoća, praćena vijavicom, pokosila je njenih 26 gladnih i iscrpljenih boraca. "Poginuli" su, a da se nijedan metak nije čuo, a da nigdje u blizini nije bilo neprijatelja. Zapravo njihov neprijatelj bila je strahovita nezapamćena studen, glad i iznemoglost.

Marš je počeo 19. veljače u ranim jutarnjim satima iz Škalića preko Drenice, Jasenka, Matić poljane u Mrkoplju, ukupne dužine oko 52 kilometara. Počelo je lijepo, čak idilično. Lijep zimski sunčani dan. Istina, s prilično snijega, ali ne odviše hladan. Tokom marša pjevane su partizanske pjesme, posebno u vrijeme odmora u selu Radočići gdje se brigadi pridružila i omladina tog kraja.

Brigada se trebala odmoriti i prenoći u ovom području. Međutim, na ovom više puta popaljenom području nije bilo uvjeta ni za odmor ni za večeru. Razmatrajući tu tešku situaciju Štab brigade na čelu s komandantom *Viktorom Bubnjem* i političkim komesarom *Mirkom Lencem*, ocijenio je da bi noćenje brigade na području Radočići – Jasenak više štetilo no koristilo, pa je odlučio da se marš nastavi. Bilo je to oko 17 sati kad u ovo doba godine pada noć, a zima sve više steže. Kad je brigada već duboko zašla u šumu, nazad se više nije moglo, a naprijed veoma teško.

Bilo je minus 30

U toku priprema za ovaj marš poduzete su sve moguće mjere: prethodnice za pravljenje prtine u snijegu, sanitetske ekipe za intervencije tokom marša, smjena jedinica, rasterećenje boraca.

»Učinili smo sve, osim što nismo mogli nahraniti borce«, kako je kasnije govorio **Dimitrije Vojvodić**, načelnik Štaba divizije. Tokom marša najprije je počela lipsati stoka: konji i mule. Ta tovarna grla moralu su biti rastovarena.

Teret su najprije preuzeeli borci, a zatim je teško naoružanje pohranjeno kako bi se borcima olakšalo i omogućilo daljnje kretanje. Sve teže kretali su se i borci i konji. Temperatura je pala na ispod 30 stupnjeva. Borci i starještine zahvatile su halucinacije. Pojedini su

♦Tokom marša Druge brigade 13. primorsko-goranske udarne divizije – noću 19./20. veljače 1944. godine, na trasi od Tuževića do Mrkoplja preko Matić poljane, zbog užasne hladnoće, snijega i vijavice, iznemoglosti, gladi i loše odjeće i obuće – stradal je 26 partizana

HEROJSKI MARŠ U BIJELU SMRT

borci i grupe njih prilazile panjevima, vadili i pružali porcije, očekujući da im se uspe hrana koje dakako nigdje nije bilo. Drugi su kupili granje vjerujući da će naložiti vatrnu i ogrijati se, ali od toga također ništa.

Smrznutih sve više

Smrznutih partizana je bilo sve više, najopasnija je bilo za one koji su stali ili sjeli, za njih zapravo nije bilo spasa. Kad je kolona stigla na kobnu Matić poljanu bilo je najteže. Temperatura od minus 30-35. Vjetar s kovitljanjem snijega užasan. Prve jedinice počele su se spuštati u Vojni Tuk rano ujutro pa sve do popodnevnih sati. Kako se u Mrkoplju znalo za marš brigade, komanda mesta i Narodnooslobodilački odbor poduzeli su brojne mjere da se brigada dočeka, smjesti i nahrani. Mobilizirane su saonice s konjima da spašavaju preživjele, a kasnije da kupe mrtve.

U toj noći strave i užasa, u borbi protiv zime i planine, brigada je desetkovana bez ijednog opaljenog metka. Procijenjeno je da je ukupno bilo 26 smrznutih boraca, a manje ili više promrzlih s trajnim posljedicama oko 150 partizana. U marševskoj koloni brigade bilo je i 17 partizanki. Zanimljivo je da nijedna od njih nije ostala na maršu, nije se smrzla, što nedvojbeno govori da su partizanke bile izdržljivije od svojih drugova partizana.

U koloni 2. brigade bila je i mlada partizanka, Goranka iz Mrzlih Vodica, **Antonija Dovečer**, rođena **Grgurić**, ili kako su je Mrzlovodičani zvali – Tonica (u vrijeme marša bila je u sedmom mjesecu trudnoće).

- Prije marša meni su dali 8 kocki

šećera. Najteže je bilo kad smo došli na Matić poljanu. Nisam vjerovala da će živa izići. Iznemogla, da više nisam mogla hodati, pri kraju marša jednostavno sam se kotrljala niz padinu – prisjeća se Tonica. – Drugovi su me unijeli u jednu kuću. U Mrkoplju sam ostala 15 dana s ranjenicima, a zatim bježala i skrivala se pred neprijateljem. Dva mjeseca nakon marša preko Matić poljane u Belom Selu u kući *Ivana Kauzlića* rodila sam sina. Tu su se našla dva engleska vojnika koji su mi dali neke tablete, da tobože porod bude lakši. Naišao je doktor *Dinko Kozulić*, šef saniteta 13. primorsko-goranske divizije i malom dao ime *Ratimir*...

PRONAĐENO 26 PARTIZANA

Prema utvrđenim podacima pronađeno je 26 smrznutih partizana: **Dušan Ban**, Sveti Jakov, **Franjo Delač**, Ravna Gora, **Drago Dokmanović**, Srpske Moravice, **Anton Gržetić**, Krk, **Ivan Krstacić**, Rab, **Ivo(Ivan) Krstacić**, Rab, **Aleksandar Lončarić**, Selce, **Martin Maras**, Vrsar, **Drago Maravić**, Drenica, **Josip Poje**, Osilnica, **Ivan Turk**, Delnice, **Ivan Majnarić**, Delnice, **Josip Majnarić**, Delnice, **Milan Udovičić**, Rijeka, **Ivan Vidas**, Novska, **Milan Car**, Šilo, umro u ožujku 1944. u bolnici Turke, **Milivoj Kožulić**, Pehlin, umro u ožujku 1944. u bolnici Turke, **Ivan Janeš**, Požar, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Josip Čop**, Delnice, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Ljubomir Jurčić**, Sušak, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Silvano Svilko**, Pula, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Ivan Turk**, Gerovski Kraj, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Vlado Domjan**, Crikvenica, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Josip Mlakar**, Bakar, umro u travnju 1944. u bolnici Turke, **Anton Mohorović**, Labin, umro u travnju 1944. u bolnici Turke i **Đuro Stanić**, umro u travnju 1944. u bolnici Turke.

SUŠAK – ŽARIŠTE USTANKA

Na proglašenje CK KPJ za vođenje na proglas CK KPJ za vođenje oružane borbe protiv njemačkih i talijanskih porobljivača, partijska organizacija u Sušaku, kojoj je bio povjeren rad u Rijeci i Istri, vrši pripreme za dizanje ustanka. Sušak je postao žarište ustanka u Hrvatskom primorju i Istri, ustanička baza i politički centar u toku čitavog rata.

Okružni komitet KPH u Sušaku održava sastanak na dan napada fašističke Njemačke na Sovjetski Savez i zaključuje da se ubrza sakupljanje oružja, pristupi osnivanju vojnog komiteta i jedinica. Početkom srpnja tiska i rastura letak »U borbu!« s pozivom na otpor protiv talijanskog okupatora i za oslobođenje Hrvatskog primorja, Istre i Rijeke. U kolovozu 1941. godine formira se partizanska četa na Tuhobiću od boraca sa Sušaka i okolice. Okružni komitet KPH za Hrvatsko primorje (Rijeka, Istra i Kvaternski otoci) radi na učvršćenju postojećih i osnivanju novih partijskih organizacija, posebno u Rijeci, razvoju oružane borbe i na jačanju bratstva i

jedinstva različitih nacionalnosti. U rujnu je u Rijeci formiran prvi partijski aktiv, a u listopadu i gradski komitet za Rijeku. Formirano je i omladinsko rukovodstvo za Rijeku, odbor žena i antifašističke organizacije u tvornici torpeda i brodogradilištu.

Priliv novih boraca

U Sušaku su veljače 1943. godine odašli pismeni pozivi za stupanje boraca u NOR; u ožujku djeluje 8 osnovnih partijskih organizacija sa 39 članova, 29 aktivnih SKOJ-a sa 145 omladinaca. Da bi suzbili masovnije sudjelovanje naroda iz Rijeke i okolice u NOB, talijanski fašisti pribjejavaju teroru, represalijama i strijeljanju obitelji istaknutih antifašista. U Rijeci postoje (svibanj) partijske organizacije u brodogradilištu, rafineriji nafte i tvornici torpeda, Mjesni komitet KP, Antifašistička fronta žena i Omladinski aktiv.

U toku 1943. godine dolazi do šireg razvoja NOR u Rijeci; sve veći broj omladinaca i antifašista odlazi u Sušacko-kastavski NOP odred, 18. diviziju i ostale jedinice 5. operativne zone (iz Sušaka je u prvih šest mjeseci 1943. godine otišlo u NOV 753 boraca). Slomom fašističke Italije, u Sušaku, Kastavštini i Opatiji preuzimaju vlast NOO, a uži dio Rijeke i dalje ostaje pod fašistima. Formira se i Riječki bataljun od 180 boraca.

Narodnooslobodilački odbor za Istru donosi 13. rujna 1943. godine, a ZAVNOH 20. rujna 1943., odluku o priključenju Rijeke Hrvatskoj. Dolaskom Nijemaca u Rijeku (14. rujna 1943. godine) otežani su uvjeti za rad partijskih i drugih organizacija NOP. Poče-

• Tokom kolovoza i rujna 1941. godine obrazuju se Bribirski i Hreljinski NOP odred, a onda i Sušački od 100 boraca. Veliko je značenje ovih odreda bilo u tome što su ih najvećim dijelom činili Hrvati, a to je pozitivno djelovalo na ustaničku situaciju

tkom 1944. godine pojačavaju se akcije borbenih grupa u Sušaku i Rijeci. Kao odmazdu Gestapo hapsi oko 110 prisostalica NOP, od kojih je većina deportirana u Njemačku. Pod rukovodstvom Okružnog komiteta za Rijeku (formiran u proljeće 1944. godine) i NOO Rijeka (osnovan 1. lipnja 1944. godine) sve se više razvija Narodnooslobodilački pokret. U rujnu je osnovana i komanda mjesta za Rijeku. U okviru Narodne fronte osnivaju se odbori Talijanske unije za Istru i Rijeku.

Dan oslobođenja

Početkom 1945. godine u Rijeci je bilo oko 20 tisuća organiziranih članova Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte, a na oslobođeni teritorij odlazi oko 300 boraca. U završnim operacijama za oslobođenje u Rijeci i okolici vođena je Riječka bitka. Jedinice 4. armije oslobođene su Rijeku 3. svibnja 1945. godine.

Poslije oslobođenja zemlje do potpisivanja mirovnog ugovora s Italijom (10. veljače 1947. godine), Rijeka je bila u zoni »B« pod upravom Vojne uprave Jugoslavenske armije, kad postaje dio FNRJ. Na osnovi prijedloga gradskih NOO Rijeke i Sušaka od 23. listopada 1947. godine o spajanju tih gradova u jedan grad i suglasnosti Prezidijuma Sabora Hrvatske, 1. veljače 1948. godine izvršeni su izbori za zajednički Gradski narodno odbor Rijeke.

B. M.

Prve kolone talijanske fašističke vojske prelaze preko mosta na Rječini i ulaze u Sušak, 10. travnja 1941. godine

•U doba kapitulacije Italije, primorsko-goranske partizanske jedinice, uz masovnu potporu naroda razoružali su glavninu talijanskog 5. armijskog korpusa i kasnije spremno dočekale njemačku zimsku ofenzivu 1943./44. godine

UGorskem kotaru i Hrvatskom primorju javljaju se prvi partizanski logori na Tuhobiću iznad Sušaka, blizu Crikvenice, Bribira, Drežnice i Delnice. Prvi Primorsko-goranski partizanski odred je u rujnu 1941. godine, brojio 350 boraca od kojih je bilo 250 Hrvata i 100 Srba.

Na teritorij Gorskega kotara i Hrvatskog primorja, tj. na područje 5. operativne zone, stigli su krajem srpnja 1942. godine 1. lička brigada i Proleterski bataljun Hrvatske koji su s 1. i 2. primorsko-goranskim NOP odredom izveli uspjele napade prema Senju, Novom, Jelenju i Mrzlim Vodicama, nanijeli poraze Talijanima i odbili napade 5. talijanskog armijskog korpusa. Reorganizacijom 1. primorsko-goranskog odreda Štab 5. OZ je 12. listopada 1942. godine u Drežnici formirao **1. primorsko-goransku brigadu** (6. brigadu Hrvatske). Nastala je od 1. i 2. udarnog bataljuna, onda od bataljuna »Ljubica Gerovac« i »Mirko Trbović« iz 1. primorsko-goranskog odreda. Imala je 1.147 boraca i bila je pod zapovjedništvom 5. OZ, onda na kraće u sastavu 8. kordunaške divizije, a od 11. prosinca 1942. godine opet u sastavu 5. OZ.

Reorganiziranje partizanskih odreda

U studenom (26.), isto u Drežnici, formira se 2. brigada 5. OZ ili **14. primorsko-goranska brigada** Hrvatske. Osnovana je od 1. i 2. bataljuna 2. primorsko-goranskog odreda i bataljuna »Matija Gubec« iz 1. primorsko-goranskog odreda. Imala je 599 boraca i bila pod Štabom 5. OZ, a u proljeće 1943. godine u sastavu 13. primorsko-goranske divizije.

Ovim se i na teritoriju 5. OZ osnivaju brigade uz reorganiziranje odreda, ali je i dalje ostao 1. primorsko-goranski odred. Značenje je ovih brigada u tome što su razvile djelovanje sve do Sušaka i

MASOVNA POTPORA NARODA

počele prodirati na teritorij Istre. U Gorskom kotaru od polovice kolovoza 1942. godine postoji i 1. istarska četa »Vladimir Gortan« (kasnije ušla u sastav 2. primorsko-goranskog odreda).

Poslije završetka 4. neprijateljske ofenzive, primorsko-goranske brigade ponovno su vraćene na područje 5. OZ. Na teritoriju 5. OZ bili su 1. primorsko-goranski odred i 14. (2.) primorsko-goranska brigada, a vraćena je i 6. (1.) primorsko-goranska brigada iz sastava 8. kordunaške divizije. Početkom siječnja 1943. godine ukupno je 5. OZ imala 1.853 boraca.

Do 30. travnja 1943. godine oformljenaje i **Primorsko-goranska divizija**. Još se 8. svibnja naziva Primorsko-goranskom divizijom. Vrhovni štab NOV i POJ 10. svibnja dao joj je numeraciju br. 14, a Slavonskoj diviziji broj 13. GŠH već joj je dao broj 13, a Slavoncima broj 14. Međutim, VS je svojom zapovijedi 17. svibnja regulirao da se Slavonskoj diviziji dade broj 12, a Primorsko-goranskoj diviziji br. 13. Tada je iz VS potvrđeno da **Veljko Kovačević** bude zapovjednik, a **Artur Turkulin** komesar.

Novih 10 tisuća boraca

Formiranjem 13. primorsko-goranske divizije postojala su dva visoka štaba u Gorskom kotaru. Štab 5. OZ imao je nadležnost nad partizanskim odredima i ustanovama vojne pozadine, a Štab 13. divizije bavio se isključivo operacijama, tj. oružanim aktivnostima, praksa koja nije bila loša. Štab 5. OZ prestao je postojati 21. lipnja 1943. godine, kada je obrazovan Štab grupe primorsko-goranskih odreda, a onda je sve stavljeno pod Štab 13. divizije koja se uhvatila u žestoke borbe s talijanskim divizijom »Re« oko Brinja i četnicima blizu Ogulina.

U Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju u doba kapitulacije Italije nalazila se 13. primorsko-goranska divizija i 1. i 2. primorsko-goranski odred. Oni su, uz masovnu potporu naroda razoružali glavninu talijanskog 5. armijskog korpusa s divizijama »Murge«, »Celere« i »Macerata« i 14. obalska brigada. Oslobođen je Gorski kotar, Hrvatsko primorje s otocima, osim Karlobaga, Lošinja (gdje su se sklonili iz Like pobegli četnici). Ustanak je naročito zahvatio Hrvatsko primorje i Kvarnerski arhipelag. Tokom

9. i 10. rujna u NOVH je stupilo oko 10 tisuća boraca. Oni su popunili postojeće i stvorili uvjete za osnivanje novih primorsko-goranskih brigada. Oko 500 boraca poslano je za popunu 6. ličke, 7. banjiske i 8. kordunaške divizije.

U rajonu Sušaka osnovana je 14. rujna **3. primorsko-goranska brigada** od boraca 3. bataljuna, 1. brigade, 13. divizije i novih boraca. Imala je 4 bataljuna, do 2.000 boraca. Ušla je u sastav 13. divizije. U to doba (12.-19. rujna 1943.) kod Mokropolja formirana je **4. primorsko-goranska brigada**, 4 bataljuna oko 2.000 boraca, isto ušla u sastav 13. divizije, a poslije u sastav OŠ za Liku. U Gorskom kotaru, sredinom rujna, formirana je **5. primorsko-goranska brigada**, a onda i **6. primorsko-goranska brigada**. Međutim, do kraja rujna su rasformirane i 5. i 6. brigada i njihovim ljudstvom popunjavalе su se ostale brigade 13. i drugih divizija u Gorskom kotaru, u Lici, na Kordunu i Baniji. Od oslobođenih interniraca na Rabu, njih 4.300, većinom Slovenaca, formirana je **Rapska brigada** koja je upućena u Sloveniju. Na Rabu je od zatočenih Židova osnovan **Židovski partizanski bataljun** koji je upućen u Bosanski krajini. U Crikvenici je formirana komanda moranice za Hrvatsko primorje i Istru.

Spremni za njemačku ofenzivu

Čim su osnovane nove primorsko-goranske brigade, zajedno s već postojećim u 13. diviziji, krenule su u napad i osloboidle Krk i Cres, razbile četnike na Lošinju, osloboidle Karlobag i spremano dočekale njemačku ofenzivu.

Sredinom prosinca 1943. godine 13. primorsko-goranska divizija je imala 1, 2, 3, i 4. brigadu i dopunski, goranski (skijaški planinski) i Pionirski bataljun, 1. i 2. partizanski odred, telefonsku četu i artiljerijski divizion. Ukupno je imala 5.156 boraca. Tako snažna, tehnički dobro opremljena 13. divizija dočekala je njemačku zimsku ofenzivu 1943./44. i udare njemačke 114. lovačke i 392. legionarske divizije. Borba je uspješno nastavljena na cijelom prostoru Hrvatskog primorja i Gorskega kotara.

Dr. Nikola Anić

Zaboravjeni borci Dalmacije

•Niti jedan narod u bivšoj državi ni u svijetu nije u Drugom svjetskom ratu imao takav ratni organizirani napor i otpor kao hrvatski narod Dalmacije

Kada se proslavljaju godišnjice doprinosa Hrvatske pobjedi antifašističke koalicije s opravdanjem se ističe masovno učešće naroda u toj borbi.

U znanstvenim radovima, izložbama i proslavama više je prisutna formalna strana povijesnih događaja sadržana u dokumentima formiranja pojedinih partizanskih jedinica. Polazi se od neoborivih povijesnih činjenica da su od šestog mjeseca 1942. do osmog mjeseca 1944. godine više od polovice boraca NOVJ bili hrvatski građani Hrvati i Srbi. Pri tome se opravdano iznosi da je od 10 korpusa NOVJ pet formirano u Hrvatskoj. Pored partizanskih odreda, ratne mornarice, oružanih grupa pri NOO Hrvatska je početkom 1944. godine imala 44 brigade raspoređeno u 14 divizija. Srbija je u to vrijeme imala samo tri brigade.

Prema podacima Instituta za povijest radničkog pokreta Dalmacije, samo na području Biokova od Cetine do Nerebove na teritoriju koji je bio u sastavu tzv. NDH tijekom 1942. godine 10.000 ljudi i žena dobrovoljno se javljalo i odlazilo u partizanske jedinice. Samo u razdoblju od 5. kolovoza do 24. rujna 1942. godine iz Dalmacije je raspoređeno u sastav Prve proleterske brigade 400 boraca, u Drugu proletersku 200, u Petu crnogorsku proletersku 500, u Desetu hercegovačku 500 i Krajiške brigade 800 boraca. U tom kratkom vremenu je raspoređeno u partizanske jedinice izvan Hrvatske 2.400 boraca.

Svakodnevnim dolaskom novih boraca iz Dalmacije u jedinice pod neposrednom komandom vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita, samo u sastavu Prve proleterske brigade od 1.400 boraca bilo je 640 boraca iz Dalmacije. Prema istraživanjima istog Instituta u vremenu od 6. mjeseca 1942. godine do kraja 1943. godine, 17.500 boraca iz Dalmacije borilo se u partizanskim jedinicama koje nisu formirane u Hrvatskoj. Od tog broja boraca moglo se je formirati pet partizanskih divizija i tri partizanska korpusa. Velike par-

tizanske jedinice nisu se mogle formirati u Dalmaciji zbog nedostatka vode, hrane, oružja i municije, te velikog broja neprijateljskih jedinica na tom uskom bezvodnom kraškom području. Samo su Talijani u svom okupacionom području pretežno u Hrvatskoj imali 350.000 vojnika.

U bitkama na Sutjesci bilo je 8.925 boraca iz Hrvatske, pretežno boraca iz Dalmacije. Sutjeska je najveće hrvatsko partizansko grobije. Pojedini povjesničari u Beogradu (Branko Petranović i drugi) masovni ustanak hrvatskog naroda u Dalmaciji utvrdili su i proglašili tek poslije kapitulacije Italije pri kraju 1943. godine. Pod utjecajem KPJ antifašističko političko opredjeljenje hrvatskog naroda Dalmacije izvršeno je još prije Drugog svjetskog rata, gdje je fašizmu već tada rečeno *no pasaran* masovnim učešćem u internacionalnim brigadama u Španjolskoj.

Pogrešna je također tvrdnja da je masovni ustanak hrvatskog naroda u Dalmaciji bio izazvan talijanskom okupacijom. Dominirajući razlozi ustanka bili su druge prirode, a oni su bili sadržani u socijalnom oslobođenju potlačenih radnikih i seljačkih slojeva u kojem je sadržano i nacionalno oslobođenje.

Branko Petranović i drugi suradnici SANU tvrde da su srpske jedinice oslobodile Hrvatsku i Sloveniju. Istina je na drugoj strani. U pećini na Visu maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, koji je u to vrijeme postao neprikosnoveni gospodar i gazda rata na Balkanu, sročio je strateški plan pod nazivom *Pohod na Srbiju*. U Srbiju je poslao 9 proleterskih i udarnih grom divizija da oslobođe srpski narod od četničke tiranije i strahovlade. Partizanski pokret u Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata može se reći imao je minorne razmjere. Usput rečeno, u ovom tekstu potrebno je napomenuti da Beograd nije imao skojevske ni partijske organizacije. Prva partizanska divizija u Srbiji formirana je 20. svibnja 1944. godine, a prvi korpus 7. rujna iste godine.

U oslobođenju Beograda od 50.000 boraca i starješina, 16.000 boraca bili su borci iz Hrvatske (6. lička proleterska divizija »Nikola Tesla«, 28. slavonska divizija i 13. proleterska brigada »Rade Konar«). U drugim jedinicama NOVJ u prvoj i drugoj proleterskoj diviziji nalazio se veliki broj preživjelih boraca, pretežno Hrvata iz Dalmacije. Procjene

govore da je u beogradskoj operaciji učestvovalo skoro 40 posto boraca iz Hrvatske. U toj operaciji poginulo je 977 hrvatskih boraca (Hrvata i Srba).

U to isto vrijeme Josip Broz Tito naređuje 8. dalmatinskom korpusu da oslobođe Dalmaciju i Hercegovinu. U operativnim jedinicama 8. korpus imao je 46.573 borca i 24.146 boraca u logistici i pozadini (8. dalmatinski korpus bio je najmnogoljudnija jedinica NOVJ sa 70.719 boraca).

Kolika je boračka snaga NOVH bila pri kraju 1943. godine govori podatak da se je u to vrijeme u prostoru bivše Jugoslavije nalazilo 19 njemačkih divizija, od tog broja 14 divizija bilo je u Hrvatskoj. U Srbiji nije bila ni jedna njemačka divizija. U Srbiji su kvislinšku vlast u korist Nijemaca obnašali četnici Milana Nedića, Koste Pećanca, Draže Mihailovića i Dimitrija Jotića.

U završnim operacijama za oslobođenje zemlje u sastavu prve, druge, treće i četvrte armije više od polovice boraca i jedinica bili su borci iz Hrvatske. U tim operacijama učestvovalo je 17 divizija iz Hrvatske. Srbija u to vrijeme ima 8 partizanskih divizija. Pet divizija učestvuje u završnim operacijama. Sastav tih divizija bio je sumnjiće vrijednosti, jer su u te jedinice ušli mobilizirani pripadnici poraženih četničkih formacija. Tri divizije formirane u Srbiji ostale su na tom teritoriju u čišćenju prostora od ostataka neprijateljskih formacija.

Poruka ovih redova je da prilikom proslava poštujući povijesne istine ne zaboravimo borce Dalmacije koji su se borili diljem Jugoslavije šireći bratsko i jedinstvo u jedinicama Titove vojske. Isto tako, ne smiju se zaboraviti borci porijeklom iz Dalmacije u jedinicama savezničkih armija. Ne smijemo zaboraviti ni borce prekomorskih brigada ni borce u pokretu otpora u Italiji.

Uvreda za narod Dalmacije da je masovno digao ustanak poslije kapitulacije Italije notorna je povijesna laž. Pripreme za socijalnu revoluciju bile su gotove i prije Drugog svjetskog rata, a kapitulacija Italije bio je samo signal da se svi mogući i nemogući resursi naroda izvan kriterija i regula vođenja rata (žene, djeca, starci i imovina) uključe u borbu protiv antifašističkog ratnog stroja. Niti jedan narod u bivšoj državi ni u svijetu nije u Drugom svjetskom ratu imao takav ratni organizirani napor i otpor kao hrvatski narod Dalmacije.

Puč od 27. ožujka 1941. godine značno je poremetio Hitlerove planove za napad na Sovjetski Savez i, potom, za konačan obračun s Velikom Britanijom. Hitler je istoga dana odlučio da napadne Jugoslaviju, uništi njezine oružane snage i da je razbije kao državu. Da bi napad na Jugoslaviju bio što masovniji i brži, poduzeo je hitne vojne i političke mjere da za napad na Jugoslaviju pridobije i Italiju, Mađarsku i Bugarsku, obećavši im znatne jugoslavenske teritorije.

Vlada Kraljevine Jugoslavije nije poduzela nikakve mjere za obranu zemlje. Umjesto da još prvog dana poslije 27. ožujka proglaši opću mobilizaciju, ona je to učinila tek 7. travnja, dakle drugog dana Hitlerovog napada. Također nije ništa učinjeno za učvršćivanje jedinstva zemlje. U Zagrebu je, primjerice, samo 30. ožujka pohapšeno preko dvije stotine istaknutih komunista i bačeno u zatvor, gdje su držani

TITO U ZAGREBU

Šestog travnja ujutro, kada je rat izbio, Tito se nalazio u svom ilegalnom stanu, na periferiji Zagreba. Da je rat otpočeo, saznao je tek u 11 sati prije podne od jednog susjeda koji je slušao neku njemačku radio-stanicu, jer je Radio Beograd prekinuo svoje emitiranje još ujutro, odmah nakon bombardiranja.

U Zagrebu je prvih dana rata Tito, u ime CK KPJ, izdao proglašenje u kojem je pozvao sve komuniste da budu u prvim redovima obrane domovine. Istovremeno bilo je odlučeno da se pojedini drugovi probiju na jug u Bosnu, gdje se nalazila glavnina Jugoslavenske vojske, radi pomaganja na organiziranju obrane. Ivan Milutinović, član Politbiroa, zajedno s Đurom Pucarom krenuo je za Bosnu. Utočište je stigao u Zagreb Edvard Kardelj, koji je bio u Beogradu 6. travnja ujutro i doživio sva bombardiranja. On je Titu i Aleksandru Rankoviću, koji se također nalazio u Zagrebu, donio prve detaljne vijesti o razaranju Beograda i pomutnju koja je vladala u Jugoslavenskoj vojsci.

Desetog travnja Zagreb je bio okupiran.

RASPAD DRŽAVE I VOJSKE

♦ Nakon ulaska njemačke vojske u Zagreb, 10. travnja 1941. godine, Slavko Kvaternik, jedan od ustaških glavešina, proglašio je, po nalogu njemačkog okupatora, preko radio-stanice stvaranje kvizlinške Nezavisne Države Hrvatske

pod jakim žandarmerijskim stražama sve do ulaska Nijemaca u Zagreb. Ban Banovine Hrvatske dr. Ivan Šubašić nije dopustio da se oni puste iz zatvora ni kad su već Nijemci bili na domaku, 10. travnja 1941. godine, i tako ih svjesno i namjerno predao u ruke Gestapoa i ustaša. Sam predsjednik vlade Simović i čitava njegova vlada duboko su bili uvjereni da Hitler neće napasti Jugoslaviju. Simović je odredio vjenčanje svoje kćerke za 6. travnja prije podne! Još jedan primjer netočnog procjenjivanja situacije: komandant 3. armije, general Joca Naumović, razgovarao je 6. travnja u 1 sat izjutra s Generalštabom, odakle su mu poručili da nema neke bliže opasnosti od rata, jer nekoliko jugoslavenskih ministara odlazi u Berlin!

Agresija na Jugoslaviju otpočela je bez objave rata u nedjelju ujutro, 6. travnja 1941. godine, terorističkim bombardiranjem Beograda. Jugoslavenska Vrhovna komanda nije bila u stanju da rukovodi operacijama Jugoslavenske vojske, te je već 10. travnja svim jedinicama izdala upute da se bore samoinicijativno. Međutim, zbog kapitulantskog ponašanja višega komandnoga kadra i opće dezorganizacije, kao i zbog izdajničkoga i podrivačkoga djelovanja brojne Pete kolone, u prvom redu folksdojčera organiziranih u Kulturbundu, te raznih fašističkih grupa, ustaša i ostalih, došlo

je ubrzo, premda su pojedine jedinice Jugoslavenske vojske pružale hrabar otpor, do potpunog rasula. Već 15. travnja kralj i vlada pobegli su u inozemstvo, a 17. travnja predstavnici jugoslavenskih oružanih snaga potpisivali su u Beogradu bezuvjetnu kapitulaciju.

Demarkaciona linija

Nacistička Njemačka i fašistička Italija podijelile su jugoslavenski državni teritorij demarkacionom linijom na njemačku i talijansku interesnu sferu. Svojim satelitima, Mađarskoj i Bugarskoj, koje su također sudjelovale u napadu, prepustile su dijelove Jugoslavije.

Njemačka je anektirala veći dio Slovenije te uvela vojnu okupacionu upravu u Banatu i Srbiji. Italija je anektirala južni dio Slovenije s Ljubljano, sjeverni dio Hrvatskog primorja s otocima – osim otoka Paga, dio Gorskog kotara i veći dio Dalmacije s otocima – osim Brača i Hvara i područje Boke Kotorske, dok je Albanija, koja se nalazila pod njene protektoratom, pripojila Kosovo, Metohiju i zapadni dio Makedonije, a u Crnoj Gori i Sandžaku, uspostavila okupatorsku upravu. Mađarska je anektirala Prekomurje, Baranju i Bačku i držala pod okupacijom Međimurje. Bugarska je anektirala veći dio Makedo-

Njemački okupatori prolaze Jelačićevim trgom u Zagrebu, 10. travnja 1941. godine

nije i jugoistočnu Srbiju. Od preostalih dijelova Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Srijema, njemački i talijanski okupatori stvorili su satelitsku tvorevinu, takozvanu Nezavisnu Državu Hrvatsku, u kojoj su doveli na vlast grupu od pet stotina ustaških terorista s Antom Pavelićem na čelu. Ova marionetska država nalazila se, međutim, pod njemačko-talijanskom okupacijom. Granica između njemačke i talijanske okupacione zone išla je linijom Samobor – Jastrebarsko – Pisarovina – Glina – Bosanski Novi – Mrkonjić grad – Donji Vakuf – Bitovnja – Treskavica – Rudo. Faktičnu vlast u NDH obavljali su njemačko poslanstvo i njemački vojnoupravni komandant u Zagrebu.

Proglasenje NDH

Nakon ulaska njemačke vojske u Zagreb, 10. travnja 1941. godine, **Slavko Kvaternik**, jedan od ustaških glavešina, proglašio je, po nalogu njemačkog okupatora, preko radio-stanice u Zagrebu stvaranje kvislinške Nezavisne Države Hrvatske. Istodobno je na radiju pročitan i proglašen **Vladka Mačeka**, vode Hrvatske seljačke stranke i potpredsjednika Jugoslavenske vlade, koji je podržao osnivanje ustaške NDH pozvavši hrvatski narod da se pokori novoj vlasti, a pristaše svoje Hrvatske seljačke stranke i cjelokupni činovnički aparat na području NDH da lojalno i iskreno surađuju s okupatorskim i ustaškim vlastima.

Maček, eksponent desnoga krila Hrvatske seljačke stranke iako je odbio njemačku ponudu da sam proglaši odcepljenje Hrvatske i prihvati ulogu šefa kvislinške NDH, uvelike je pridonio stvaranju te marionetske tvorevine i omogućio malobrojnoj ustaškoj grupaciji da organizira svoju vlast. Njegov poziv na lojalnu suradnju s ustaškim režimom prihvatala je većina općinskih uprava, gotovo sve kotarske oblasti i aparat bivše Banovine Hrvatske. Znatan dio poluvojničkih organizacija Hrvatske seljačke stranke – građanska i seljačka zaštita – u danima stvaranja NDH u travnju 1941. godine, djelovalo je na razbijanju zemlje razoružavajući jedinice Jugoslavenske vojske.

I katolički kler je pozdravio uspostavljanje ustaškog režima i svesrdno mu pružio svoju političku i moralnu podršku. Već 16. travnja 1941. godine, zagrebački nadbiskup **Alojzije Stepinac** službeno je posjetio **Antu Pavelića**, poglavnika NDH, i izrazio punu odanost i podršku njemu i ustaškoj državi, a 28. travnja uputio je svećenstvu okružnicu s pozivom da svim snagama podrži ustaški

režim. Brojni katolički svećenici aktivno su se uključili u ustaški pokret, isticali se kao fanatički pobornici ustaške fašističke ideologije i neposredno se angažirali u provođenju ustaške politike nacionalne i vjerske netrpeljivosti i mržnje.

Na takav je način ustaški režim, prihvacen i podržan od najvećeg dijela hrvatske buržoazije, preuzevši u svoju službu cjelokupni državni aparat bivše Banovine Hrvatske i velik broj pripadnika oružanih odreda Mačekove građanske i seljačke zaštite, stvorio svoju državnu administraciju, fašističku vojnu formaciju – ustašku vojnicu i domobranstvo kao redovitu vojsku.

Hrvatski ustaški pokret okupljao je najreakcionarnije klerofašističke elemente krajnje šovinistički i separatistički velikohrvatski orientirane. Ustaški pokret financirale su i naoružavale fašistička Italija, nacistička Njemačka i revizionistička Mađarska kako bi ga iskoristile u razbijanju Jugoslavije radi ostvarenja svojih imperijalističkih teritorijalnih pretenzija na račun hrvatskog i drugih naroda Jugoslavije. Glavni ustaški stan predvođen Pavelićem nalazio se prije rata u fašističkoj Italiji, gdje je, kao i u Horthyjevoj Mađarskoj, organizirao terorističke logore u kojima su se obučavali ustaše teroristi. Ustaše su vršili diverzije i atentate na željezničkim prugama, u vlakovima i javnim zgradama na području Jugoslavije.

Rimski ugovori

Ustaški najamnici, čim su dovedeni na vlast u Hrvatskoj, bili su primorani da i otvoreno pokažu svoje pravo izdajničko lice. Poglavnik NDH, Ante Pavelić, potpisao je 18. svibnja 1941. godine, u skladu s ranije preuzetim obvezama prema fašističkoj Italiji, tzv. Rimskim ugovore kojima su Italiji predani gotovo cijela Dalmacija, dijelovi Hrvatskog primorja i Gorskoga kotara. Preostali dio Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom stavljeno je pod protektorat Italije. Pavelić je ponudio talijanskom vojvodi od Spolja "hrvatsku krunu kralja Zvonimira". Ustaše su, nadalje, prepustili Mađarskoj Međimurje i Baranju, gdje su Mađari ubrzo počeli provoditi nasilnu mađarizaciju i progoniti hrvatsko stanovništvo.

U samoj NDH njemačka nacionalna manjina dobila je poseban autonomni status s eksteritorijalnim pravima. Folksdjočeri su u sjeveroistočnom dijelu Hrvatske, s Osijekom kao centrom, imali povlašteni položaj i stvarno držali potpunu vlast, s posebnim vlastitim vojnim formacijama, u krajevima gdje su prebivali.

POZIV PARTIJE

Komunistička partija pozvala je svoje članove, skojevce i sve rodoljubive građane da se oduzovu mobilizaciji i da u ratu izvrše svoju patriotsku dužnost braneći domovinu. Tako je već 6. travnja PK KP Hrvatske za Dalmaciju uputio Komandi grada Splita delegaciju sa zahtjevom da se građani mobiliziraju i naoružaju za obranu od fašističkih agresora. To su učinila i partijska rukovodstva u Šibeniku i Sinju.

Na temelju zaključaka na zajedničkom sastanku CK KPJ i CK KPH u Zagrebu 8. travnja 1941. godine, upućena je u Štab 4. armije Jugoslavenske vojske delegacija CK KP Hrvatske koja je tražila da se radnicima i antifašistima podijeli oružje da bi organizirali obranu grada, da se puste iz zatvora i koncentracijskih logora svi politički zatvorenici i da se pohapse saboteri i petokolonaši. Međutim, kapitulantski raspoloženi vojni starješine odbili su zahtjeve Partije da se organizira opći svenarodni oružani otpor agresoru i energično suzbije njegova Peta kolona u zemlji.

Na zajedničkim sjednicama članova CK KPJ i CK KPH, pod rukovodstvom Josipa Broza Tita, dana 10., 11. i 12. travnja 1941. godine u Zagrebu odlučeno je da se nastavi otpor agresoru, da komunisti moraju nastojati da izbjegnu zarobljavanje, da se prikuplja oružje i da se osnivaju udarne grupe radi sabotaža i diverzija. Pri CK KPJ osnovan je Vojni komitet s generalnim sekretarom KPJ Titom na čelu, kao vojno rukovodstvo u borbi protiv okupatora i njegovih domaćih suradnika.

Prirodna bogatstva i sav privredni potencijal Hrvatske i BiH podvrgnuti su totalnoj eksploataciji Njemačke i Italije i uključeni u njihove ratne potrebe. Radna snaga mobilizirana je za rad u vojnoj privredi Njemačke. Cijela NDH u potpunosti je uključena u osovinske ratne napore i pretvorena u privredni privjesak Njemačke i Italije, što je dovelo do još većeg pogoršanja ekonomskog položaja i do osiromašnja najširih narodnih slojeva.

B. M.

Neistine i proizvoljnosti o Jasenovcu

►Član Savjeta Spomen-područja Jasenovac i bivši logoraš mr. sc. Ivan Fumić o jednom predavanju na temu žrtava II. svjetskog rata i porača

Poštovani gospodine uredniče!

U Vašem cijenjenom listu od 24. veljače o. g. objavljen je kraći članak posvećen predavanju svećenika - isusovca prof. dr. sc. Vadiimira Horvata na temu: »Jasenovačke žrtve II. svjetskog rata i porača«. Predavanje je održano u organizaciji Matice hrvatske iz Bjelovara vjerojatno 23. veljače o. g.

Ukoliko je u Vašem listu točno navedeno što je uvaženi profesor izlagao o ustaškom logoru Jasenovac, kao bivši logoraš i član Savjeta Spomen-područja Jasenovac, moram reći da je to više nego žalosno.

Prema ovom listu proizlazi da se gospodin profesor Horvat odlučio progovoriti o žrtvama Jasenovca zato što je navodno dobio informaciju prema kojoj je Institut za povijesna istraživanja s najvišeg vrha primio naputak o istraživanju žrtava samo do pobjede i ni korak dalje. Bit svega je, kako navodno tvrdi g. profesor, da je 1945. g. njegov otac suđen na smrt od »partizana«. Nadalje se navodi kako je uvaženi prof. rekao da je Jasenovac u tzv. NDH bio radni i proizvodni logor u kojem se proizvodila »hrvatska strojnica«, strah i trepet za partizane. Zbog te proizvodnje, partizani su tražili bombardiranje logora. Osim toga, navodno je ustvrdio da je u Jasenovcu ubijeno najviše Hrvata. Zbog ubijenih

U bazi podataka memorijalnog centra poimenično evidentirani osobni podaci o 80.022 dosada identificirane žrtve toga ustaškog logora

svjetskog rata koristili taj logor za likvidacije, to je također pretpostavka bez utemeljenja.

Kada se govori o istraživanjima ukupnih žrtava tog ustaškog bogora, ako je i bilo zabrana za nekakva istraživanja do 1990. godine, takvih zabrana zasigurno više nema.

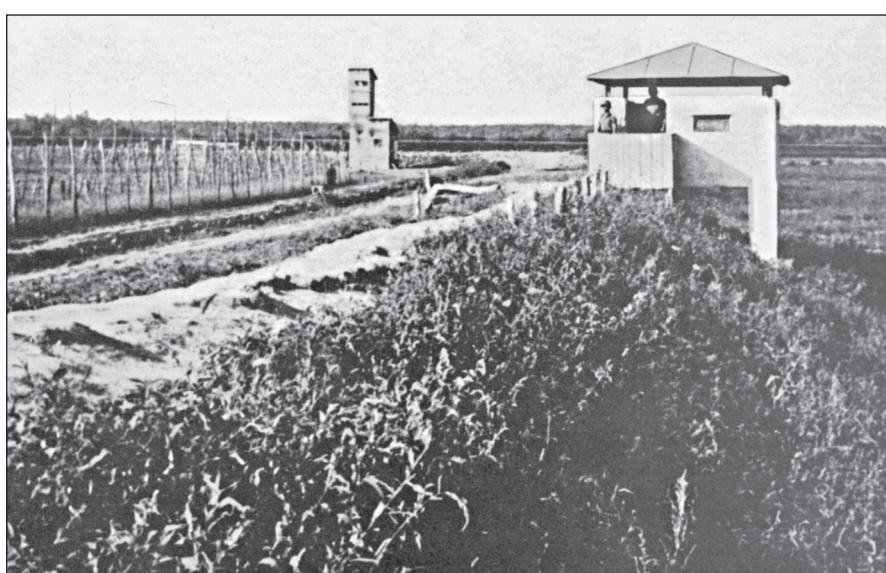
Naprotiv!

Svi oni koji su navodili kako je logor korišten i nakon II. svjetskog rata, ma koliko se trudili, za svoje navode, osim rekla-kazala nisu našli ni jedan iole relevantan dokaz. Logorske zgrade su, na žalost, ostaci porušenih zgrada jer je trebalo obnoviti brojne uništene objekte u okolnim selima od ustaške i okupatorske vlasti. O tome postoje živi svjedoci, kojih ima blizu stotinjak. Tko želi pravu istinu o logoru Jasenovac neka pročita knjigu **Mirka Peršena**: Ustaški logori, tisak »Globus« Zagreb, 1990. g. i **prof. Nataše Mataušić**: »Koncentracijski logor Jasenovac, logor smrti i radni logor«, Spomen-područje Jasenovac, 2001. g. Postoje i brojna druga izdanja kao i pismena svjedočanstva, od kojih se niz dokumenata nalazi u Upravi Spomen-područja Jasenovac. Da je Jasenovac bio prvenstveno logor smrti o tome govori i niz snimaka samih ustaških dužnosnika, no te činjenice g. profesora izgleda ne zanimaju.

Glede nacionalnog sastava žrtava jedino onaj tko ne želi tu činjenicu znati, može iznositi proizvoljnosti. U knjizi ing. **Vladimira Žerjavića**, koji se godinama bavio izučavanjem demografskih gubitaka na tlu bivše Jugoslavije, objavljene 1997. u Zagrebu navedeno je da je u Jasenovcu ubijeno do 50.000 Srba, 17.000 Židova, oko 10.000 Roma i 12.500 Hrvata, odnosno 90.000 ukupnih žrtava. Te procjene potvrđuju i najnovija istraživanja. Dakle, u Jasenovcu jesu stradali Hrvati, ali ne samo HSS-ovci već antifašisti i oni koji su se protivili okupaciji i ustaškom poretku.

Izjava o tzv. hrvatskoj strojnici spada u one »vjerovali ili ne«, kao i cijelo predavanje koje je puno neistina i proizvoljnosti, što se ipak ne bi trebalo očekivati od uvaženog katolika i to isusovca - svećenika.

(Ovo reagiranje autor je uputio listu »Bjelovarac«).

Gusti redovi bodljikave žice, bunker i osmatračnice logora smrti u Jasenovcu

PREDVODNIK SLOBODE I SUŽIVOTA

•Potkraj siječnja obilježili smo 62. godišnjicu smrti narodnog heroja Joakima Rakovca, velikog antifašiste, narodnog tribuna i jedne od najutjecajnijih ličnosti u povjesno upečatljivoj antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi istarskog naroda protiv zlagasne osovine nacifašizma i njegovih kvislinga u Europi i Istri tijekom Drugog svjetskog rata. Poginuo je pri kraju rata, na domaku pobjede, ne mogavši doživjeti i živjeti u onome za što se borio

Narodni heroj Joakim Rakovac

Nalazimo se u vremenu velike distance od smrti Joakima Rakovca i velikim društveno-političkim promjenama u današnjem svijetu, posebice u Europi, Hrvatskoj i Istri. Mnoge od nastalih progresivnih i demokratskih promjena bile su ciljano utkane u programe naše antifašističke NOB-e i njegove vizionarske ciljeve. Stoga vrijedi evocirati uspomene na ličnost, djela, staveve i ponašanje Joakima Rakovca.

U prošlom stoljeću istarski je narod svojim masovnim sudjelovanjem u teškoj i dugotrajnoj NOB-i odlučio svoju sudbinu uzeti u svoje ruke i uključiti se u borbu protiv fašizma za konačno oslobođenje od teških nepravdi, u kojima su njegovi preci vjekovima živjeli. Zahvaljujući upravo svojoj beskompromisnoj borbi, ostvario je potpunu socijalnu, nacionalnu i ljudsku slobodu i sjedinio se s domovinom Hrvatskom.

Joakim Rakovac nije se priključio NOB-i samo iz moralnih i domoljubnih obaveza nego i časti i ponosa. Nije mu bilo stalo samo do toga da se sruši fašizam i što prije završi rat, nego ga je mnogo jače okupirala misao što će slobodoljubivi narodi svijeta, uključujući Istrane, dobiti nakon rata ako se masovno uključe u antifašistički narodno-slobodilački pokret.

Za njegovo potpuno uključivanje u antifašističku NOB-u presudan je bio sastanak

najdogovornijih antifašista s područja Poreštine i Tinjanštine 28. siječnja 1943. godine u Smolici, gdje se opredijelio za aktivnije, snažnije i sveobuhvatnije uključivanje u sveopću antifašističku borbu. Od tada pa sve do smrti radio je i živio samo za tu borbu, ali i djelovao kao veliki protivnik ljudskih nepravdi.

Odluku CK KPJ da KP Hrvatske i KP Slovenije svoju ustaničku aktivnost prošire i na područje Istre prihvatio je kao šansu za ujedinjavanje u borbi protiv fašizma. Pritom ga je posebno obradovala i obvezivala antifašistička opredijeljenost istarskih Hrvata i Talijana, naročito mlađih generacija, kao i narodnjaka, većeg dijela svećenstva i drugih domoljuba. Međutim, nije bio zadoljan ponašanjem prvih političkih radnika KPH i KPS, koji su došli u Istru na ispomoć oko organiziranja i razvoja partizanskog pokreta, prenoseći partijske postavke i stavove koji nisu bili sukladni istarskom narodnooslobodilačkom pokretu temeljenom na uvažavanju različitosti i suživotu kao osnovi organizacije otpora fašizmu.

Na razvoj NOP-a u Istri nepovoljno su utjecale i prisilne mobilizacije stanovništva u talijansku vojsku, kao i učestale provale i uhićenja velikog broja antifašističkih aktivista tijekom 1942. godine. U takvoj situaciji ljudi su gubili povjerenje, što je osjećao i Joakim Rakovac. Njegovim uključivanjem stanje se znatno popravilo, aktivisti su živilji i aktivniji, povjerenje ljudi iz dana u dan sve veće, pa se stanovništvo uključuje u borbu sve masovnije i bez obzira na nacionalnu, vjersku i stalešku pripadnost. Danonoćno putujući od mjesta do mjesta, Rakovac uvjerljivo iznosi i tumači ciljeve i zadatke partizanske borbe protiv fašizma i širi vjeru u pobjedu. Pritom iskazuje veliko povjere-

nje u ljude, koji mu uzvraćaju ne samo pažnjom i povjerenjem, nego i preuzimanjem obaveze u borbi za ciljeve antifašističkog pokreta.

Pripreme za sveopći narodni ustank uključivale su i osnivanje narodnooslobodilačkih odbora i razvoj narodne vlasti, čemu je na čelo stao upravo Joakin Rakovac. Zato je i kapitulacija Italije spremno dočekana, tako da se već 9. rujna 1943. čitav narod digao na ustanak i poprimio snagu vulkanske eropcije: oslobođena je cijela Istra (osim Pule), zarobljeno i razoružano 15.000 neprijateljskih vojnika i 3.200 mornara.

Kao pobjedonosna kruna antifašističke borbe Istrana, rujanski događaji iz 1943. godine izvedeni su uz itekako vidljivo i zapaženo sudjelovanje Joakima Rakovca, prvog predsjednika Okružnog i Pokrajinskog NOO za Istru. Uz borce i jedinice Narodnooslobodilačke vojske, upravo su NOO odigrali presudnu ulogu kao organi nove narodne vlasti. Spomenimo samo da je tada u Istri osnovano i djelovalo 603 NOO, od seoskih i općinskih do okružnih i oblasnih, s 2.878 odbornika iz redova uglednih ljudi i antifašista. A u isto vrijeme u jedinicama NOV, s 43. istarskom divizijom, bataljonom "Pino Budićin" i u Prekomorskim brigadama, bilo je 28.900 boraca, među kojima mnogo Talijana. U Istri su djelovale i masovne organizacije, okupljajući oko 30.000 omladinčica i omladinaca i isto toliko žena.

Narodni heroj Joakim Rakovac dao je nemjerljiv osobni doprinos borbi za slobodu i dostojanstvo istarskog čovjeka. Zato su njegova djela, stavovi i vizije i danas ne samo svjetla i časna povijesna stečevina, nego i putokaz za suvremenost i budućnost.

Formiranje Prve istarske brigade "Velimir Gortan" na Učki, 1. travnja 1943.

Stalni porast i pomlađivanje članstva

Društvo »Josip Broz Tito« Rijeka obilježit će u proljeće ove godine prvi mali jubilej - 5. obljetnicu od osnivanja i početka uspješnog rada i djelovanja.

Osnivačka skupština održana je 23. svibnja 2001. godine u dvorani Adriatansa kada je usvojen Statut i Program rada Društva koje je već tada imalo oko 200 članova. Na skupštini je izabran Predsjedništvo Društva od 18 članova, a na konstituirajućoj sjednici za predsjednika je izabran **Vitomir Grbac**, za dopredsjednice **Neda Andrić** i **Biserka Perman**, za tajnika **Zdenko Jurčić**, a za blagajnika **Velimir Urošević**.

Cim su mediji objavili informaciju o osnivanju, interes za učlanjivanje je još više porastao tako da Društvo »Josip Broz Tito« u Rijeci danas ima oko 800 članova i po broju je najveće u Hrvatskoj.

Prije osnivačke skupštine Inicijativni odbor se dvoumio da li da osnuje samostalno Društvo ili da bude ograna Društva »Josip Broz Tito« iz Zagreba koje je osnovano 1996. godine i imalo je nekoliko ogrankaka u Hrvatskoj. Jednoglasno je odlučeno da se osnuje samostalno Društvo, ali smo odmah izrazili spretnost za suradnju na osnivanju Saveza.

Okrugli stolovi

Jedan od utvrđenih oblika rada Društva je organiziranje Okruglih stolova posvećenih liku i djelu Josipa Broza Tita. Stoga je Društvo 21. prosinca 2001. godine organiziralo Okrugli stol o knjizi »Tito« engleskog pisca **Jaspera Ridleja**.

Članovi Društva posebno su reagirali na knjigu »Posljednja Titova isповijest« **Vjenceslava Cenčića**, pa je organiziran Okrugli stol 6. travnja 2004. godine na kojem je bilo oko 150 sudionika. Pod pokroviteljstvom Društva »Josip Broz Tito« Rijeka izdan je i zbornik »Velika podvala«, u kojem je 25 istaknutih ličnosti iz cijele bivše Jugoslavije ocijenilo neutemeljenim, ništavnim i promašenim sadržaj Cenčićeve knjige.

Ova knjiga, kako je naglašeno, nadmašuje sve do tada po beskrupuloznosti, izvrtanju i izmišljanju »povijesnih činjenica«. Akademik **Petar Strčić**, uz ostale, ocijenio je da je Cenčićeve djelo sa znanstvenog aspekta bezvrijedno.

Izložbe

Društvo »Tito« iz Rijeke organiziralo je do sada tri izložbe. U povodu

60. obljetnice priključenja Rijeke, Istre, Zadra i otoka Hrvatskoj organizirana je izložba »Tito u našem kraju«, u suradnji s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije i grada Rijeke. Na otvorenju je govorio dr. **Marko Pavković**.

Nakon komemoracije, u povodu 25. obljetnice smrti Josipa Broza Tita, 4. svibnja 2005. godine u Filodramatici točno u 15,05 sati otvorena je filatelička izložba »Tito na markama« uz prisustvo oko 150 posjetilaca. Tom prilikom štampane su i prigodne omotnice i pečat koji se koristio na svim poštama u Rijeci. Nakon Rijeke izložba je prenesena u Istarsko narodno kazalište u Pulu.

Treća je bila izložba slika i knjiga o Titu, NOB-u i socijalizmu, koja je organizirana zahvaljujući zbirci **Bajrama Kastratića** pasjoniranog kolezionara.

Promocije knjiga

Značajan dio svoje aktivanosti Društvo u Rijeci posvetilo je i promocijama knjiga.

U listopadu 2001. godine iz tiska je izašla knjiga Vitomira Grbca »U Titovoj pratinji«. Na prvoj promociji te knjige u Kastvu 12. listopada 2001. godine općinska vijećnica bila je puna, a promotor knjige je bio akademik Petar Strčić. Knjiga je sedam dana kasnije pro-

Vitomir Grbac osnivač i prvi predsjednik društva »Tito« Rijeka pored obnovljenog spomenika Titu u Kumrovcu 21.05.2005. godine

movirana u Rijeci, a zatim i u Puli.

U Rijeci je 18. studenog 2004. godine promovirana knjiga »Zagreb i Hrvatska u Titovo doba«. Pred oko 150 ljudi o knjizi su govorili dr. **Tomislav Badovinac** i akademik Strčić.

Društvo je također sudjelovalo u organizaciji promocije knjige Vito-mira Grbca »Bijela smrt«, u kojoj autor detaljno prikazuje marš Druge brigade 13. divizije, stravične noći 19/20 veljače 1944. godine te kritički analizira sve ono što se događalo na umanjivanju memorijala 26 smrznutih partizana nakon društvenih promjena 1990. godine.

Društvo »Tito« u Rijeci sudjeluje u pripremama za izdavanje knjige »Istra i Rijeka u Titovo doba«. Akademik Petar Strčić imenovan je glavnim urednikom te knjige, a za koordinatora aktivnosti **Branko Vlah**.

Izleti i posjete

Najbolje prihvaćene aktivnosti među članstvom su izleti i posjete povijesnim mjestima. Svake godine Društvo organizira, u suradnji sa Savezom antifašističkih boraca i antifašista, posjetu Kumrovcu u povodu 25. svibnja Dana mladosti – Dana radosti. Tako je 2003. godine otišlo 350 ljudi, 2004. je bilo 550, a prošle godine 900 posjetilaca.

Organizirane su i posjete Kući cvijeća u Beograd, zatim na Brijune i u Gorski Kotar.

Društvo i mлади

U Društvo su se u početku uključivali uglavnom stariji, a danas već ima više od 25 posto mlađih članova. I u novo Predsjedništvo na izbornoj skupštini 13. listopada 2005. godine birana su dva studenta **Zlatko Franović** i **Ana Puž** te mlađi inženjer **Marko Filipović**. Stariji članovi doprinose time što motiviraju svoju djecu i unuke da uđu u Društvo »Josip Broz Tito«.

Obzirom na povećani broj članova i mnoge zadatke, odlučeno je da se osnivaju i ogranci. Tako su već osnovani ogranci u Hreljinu, Krimeji, Kozali, Čavlima i Kostreni.

Društvo »Josip Broz Tito« u Rijeci je, poslije osnivačke, održalo još dvije izborne skupštine 2003. i 2005. godine na kojima je za predsjednika izabran **Branko Vlah**.

Vitomir Grbac

Borci sporo čekaju odluku Vlade

Vrijeme brzo prolazi, čak toliko brzo da je iza nas već točno godinu dana otkako je Hrvatski sabor, 13. travnja lani, usvojio Deklaraciju o antifašizmu, a da Vlada nije stigla učiniti gotovo ništa od onoga što se obećavalo antifašističkim borcima i antifašistima.

Uostalom, zašto se borci NOR-a baš sada sjetiše obljetnice Deklaracije, kao da tu prvu obljetnicu nisu mogli pomaknuti i koju godinu ili desetljeće kasnije, bez obzira na kalendar koji nas sve često zatekne i iznenadi. Zar ne shvaćaju da će na red doći i oni i sve ono što je pripovijedano, deklarirano i obećavano glede i u svezi primjene europskih standarda za ratne veterane, ali da trebaju biti strpljivi barem još 16 godina, jer je upravo toliko prošlo otkako su im prava ukinuta.

Sada kada su im već navrla deklacijska sjećanja, u pamet im je došlo i to da su još 2004. godine uputili zahtjeve Saboru u kojima su tražili da se »u skladu s Ustavom Republike Hrvatske sudionici NOR-a 1941-45., po jedinstvenom Zakonu o hrvatskim braniteljima izjednače u svim pravima s braniteljima Domovinskog rata 1991-95«. Uz ostalo, sjetiše se i toga da su tražili da Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske »ima isti tretman kao i braniteljske udruge proizašle iz Domovinskog rata, što znači da se o borcima NOR i Savezu brine Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i da ih financira iz Državnog proračuna kao i braniteljske organizacije«.

Tko zna što sve na pamet pada tim antifašistima, pa tako se sjete da je u istim zahtjevima Saboru bilo navedeno i to da se Savezu antifašističkih boraca i antifašista, kao sljedniku SUBNOR-a Hrvatske, vrati ili materijalno nadoknadi imovina koja je oduzeta Zakonom o nacionalizaciji tzv. društvene imovine 1997. Dokle mogu ići ostarijeli borci, vidi se i po tome što oni čak potražuju da im se, između ostalog, vrati i Spomen dom u Kumrovcu, Spomen dom VI. ličke proleterske divizije na Plitvicama i

mnogi drugi spomen-domovi i prostorije SABA po županijama i gradovima, koje su građene sredstvima antifašističkih boraca ili dobrovoljnim prilozima.

A kada se sve to, uz ostale zahtjeve, skupi, ispada da su ti borci i antifašisti megalomani, da hoće biti ravnopravni s drugima, pa traže da Hrvatska konačno izjednači sve svoje građane pred zakonom.

To su pokušavali objasniti i potpredsjednici Vlade i ministrici obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranksi Kosor, koja im je onda uzvratila obećanjima, koja su, kako je vrijeme pokazalo, ostala prazna. A ne znaju antifašistički borci da ministrica sada ima veću brigu kada je riječ o sudionicima II. svjetskog rata u Hrvatskoj. Dala se, naime, u akciju davanja podrške podizanju spomenika u Zagrebu domobranima, odnosno »Hrvatskoj vojsci« iz II. svjetskog rata. Jedino nije jasno koja je to bila »Hrvatska vojska« ako u Ustavu piše da se današnja Hrvatska zasniva na antifašističkoj borbi i ZAVNOH-u. Nije se još nikad čulo da ministrica bilo što poduzima kako bi se vratila prava antifašističkim borcima, što najbolje govori kakav je njen odnos prema njima, a naravno time i prema antifašizmu u cjelini.

Wrzma se borcima svašta po glavi, pa onda postavljaju i »nebulozna« pitanja. Tako neki od njih, ne razmišljajući na tragu ministarske politike, ni okom ne trepnu, a bubnu neko čudno pitanje čak i o Ministarstvu. Čuli smo da ih interesira zašto se događa da ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, ako nije nadležna za II. svjetski rat, sada istupa zalažući se za podizanje spomenika domobranima, odnosno »Hrvatskoj vojsci«. Kako to, naivno pitaju oni, da nigdje ne zastupa nas, a onda se pojavi u ime njih.

Nerijetko se borci zbune, pa ne mogu razjasniti zašto jedno govori predsjednik Vlade, drugo potpredsjednica, kao da nije riječ o jednoj Vladi. A dok oni percipiraju da se radi o dnevno političkom taktiziranju, po

kojem jedan istup pokušava zadowoljiti Europu, a drugi antieuropske snage, dotle prolaze godine. Međutim, antifašisti ne shvaćaju da nije riječ o tome da Vlada sporo ispunjava njihove zahtjeve, nego da oni to sporo čekaju. Kada bi oni ubrzali čekanje sve bi bilo lakše riješiti, ali su tvrdoglavi i ne polaze od sebe i svoje krivice za neispunjavanje zahtjeva što su ih uputili Saboru.

U naknadnim reakcijama na zahtjeve antifašističkih boraca u javnosti su se čuli i desničarski istupi u kojima je bilo rečeno čak i to da su prijedlozi za izjednačavanje prava boraca NOR-a i branitelja Domovinskog rata »uvredljiva za sve hrvatske branitelje«. Tko zna, možda je samo to ostalo dublje u ušima onih koji bi trebali predložiti vraćanje oduzetih prava sudionicima NOB-e, pa ih koči i blokira.

SABA RH je, nakon usvajanja Deklaracije o antifašizmu u Saboru, pozdravio donošenja tog dokumenta i ocijenio da je time naglašena uloga naše domovine u pobjedi nad nacifizmom i da je stavljena točka na »i« prekrjanju povijesti.

Međutim, očekivali su daljnje korake, a prije svega vraćanje prava antifašističkim borcima oduzetih 1990. godine. Već kao papagaji su iznosili podatak da je tada prosjek mirovina sudionika NOB-a bio 2.183,60, a prosjek braniteljskih mirovin 5.479,22 kune. Do danas se u tom odnosu nije ništa izmijenilo, vjerojatno zato što ništa nije ni poduzeto. Upravo zbog tako velike razlike, SABA RH je objasnila javnosti da ne traži izjednačavanje svojih s mirovinama branitelja, već da skromno želi samo vraćanje oduzetog poštjući načelo očuvanja zakonom stečenih prava.

Sve u svemu, vrijeme će i dalje ići brže od sporosti Vlade, prosjek starosti borcima NOR-a, koji je već sada iznad 80 godina, i dalje će se penjati, pa možda dožive i prosječnu stotu. A dotad bi se moglo očekivati i rješenje za vraćanje njihovih prava ukoliko neke obljetnice, kao ova deklaracijska, ne budu tako brzo dolazile.

ZAJEDNO U PARTIZANSKOJ ČETI

•U najnovijoj svojoj knjizi autor Juraj Hrženjak razmišlja subjektivno, a zapaža osjećajno. Riječ je o životu, zanimljivom i istinitom kazivanju o dogadajima i ljudima, o činjenicama uoči, za vrijeme i nakon završetka Narodnooslobodilačkog rata

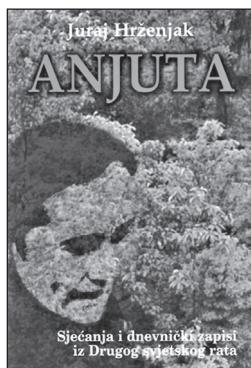
Dvorana SABA RH bila je pretjesna da prihvati sve zainteresirane u vrijeme promoviranja najnovije knjige Juraja Đuke Hrženjaka – ANJUTA (sjećanja i dnevnički zapisi iz Drugog svjetskog rata). O knjizi su govorili Vesna Teršelić, članica Savjeta Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Slavko Komar, narodni heroj, Krešimir Piškulić, predsjednik SABA RH, Ivan Fumić, Mišo Deverić i Antun Magić, članovi Izvršnog odbora SABA RH, Vinko Šunjara, potpredsjednik SABA RH, Slavko Goldstein i Mirko Mećava, članovi Savjeta SABA RH, Dušan Drašosavac...

Juraj Hrženjak istaknuti je pravni stručnjak za lokalnu i regionalnu samoupravu, autor nekoliko knjiga, antifašistički borac, prvi glavni i odgovorni urednik »Glasa antifašista demokratske

Hrvatske« te predsjednik Savjeta antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Nije povjesničar, pa svoja viđenja u knjizi ne ispisuje u svojstvu nekog historičara, već kao svjedok i kao pojedinac koji u sebi cijelog života nosi sjećanja na vrijeme i dogadaje onakve kakvi su tada bili. Knjiga je, u stvari, monolog; ispojijest čovjeka koji je doživio apokaliptičku sliku ratnog stradanja. Đuka je pristupio jednom novom aspektu poimanja Narodnooslobodilačkog pokreta koji se

može u potpunosti poistovjetiti sa osobama i događajima neposrednih aktera ih zbivanja, nastojeći da u šaroliku mrežu ratnog vihora zahvati i komadić života osobne naravi prepletenu monologom i meditacijama i osjećajima prema svojoj supruzi s kojom je zajedno otisao u partizanske jedinice.

Autor je knjigu posvetio pokojnoj

RIJEĆ AUTORA

Sjećanja i dnevničke zapise iz II. svjetskog rata namjeravao sam, ako ostanem živ, objaviti odmah po završetku rata. Rat je završio, a ja ipak nisam objavio svoje bilješke. Poslovi koje sam morao obavljati bili su toliko složeni da sam im morao posvetiti sve vrijeme.

Nakon 1950. godine, nagovarali su me neki ratni drugovi i prijatelji da objavim svoj »ratni dnevnik«. Premda sam u poslijeratnom razdoblju napisao dosta članaka i knjiga, nije ostalo vremena za objavljivanje ratnih memoara. Međutim, zbivanja u zadnjem desetljeću XX. Stoljeća ponukala su me da opet zavirim u svoja ratna sjećanja i dnevničke zapise. Dao sam ih na čitanje mladim ljudima, koji su tekst pročitali, predložili su mi da ga bez okljevanja – objavim. Naj-

zad, i moja mi dob nalaže da više ne okljevam!

Sjećanjima i dnevničkim zapisima iz vremena prije i u toku II. svjetskog rata, pridodao sam nešto bilješki iz poslijeratnog obiteljskog života. Nažalost, time knjiga nije bila završena. Tužan kraj moje knjige označava prilog: »Tragičan epilog« uskrslog ustaštva. Ako čovjek, kad mu u ruke dođe moja knjiga, bude osjetio njenu poruku da se zlo Jasenovca, Dotršćine, Jadovnog, Vukovara i drugih stratišta širom Hrvatske ne smije ponoviti, onda, bez obzira što pojedinci zatrovanih srca i uma opravdadaju i šire mržnju prema drugima i drugaćnjima, oni neće uspjeti pogasiti vrijednosti za koje su dali živote i svoje zdravlje, borci i branitelji za slobodu hrvatskih građana.

supruzi Janji Hrženjak, rođenoj Krajnović-Anjuti, djeci i unucima.

»Po glavnoj junakinji iz filma Pastir Kostja, ja sam Janju nazvao Anjutom. Naša socijalna osjetljivost, karakter našeg druženja, naši interesi i zajednička opasnost od fašizma, sve je to na nas djelovalo, svrstavajući nas u redove boraca za demokratska prava, među antifašiste«, piše autor, među ostalim, u svojoj knjizi.

Anjuta i Đuka zajedno su se obreli među ličke partizane. Autor u knjizi daje presjek događaja, osvijetljen individualnom ocjenom i iznoseći na način koji nije suhoparan, hladan i uzdržan. Naprotiv. Razmišljanja su subjektivna, a zapažanja osjećajna. Autor je nastojao sva zbivanja prikazati onakva kako su se u to vrijeme događala, gledano ondašnjim očima, pri čemu je iznosio ne samo vrline, nego i mane partizanskog pokreta, dvojbe koje su tražile promišljanje i »pogled unaprijed«. Prikazuje stvaranje i razvoj jedinica NOB-e, autentično govoriti i o vojnim i političkim događajima koji su se odigrali, opisujući brojne detalje koji zorno pokazuju kako su na prostoru partizanskih jedinica kojima je pripadao, nastajala i razvijala se politička i vojna komponenta Narodnooslobodilačkog pokreta.

Živo, sa pretenzijom literarne dramatike, autor bilježi sjetno, primjerice:

»Tisuću devetsto i devedeset treća jesen na prostoru 'Medačkog džepa' zaudara opet na ljudske leševe, a još ni oni iz 1941. godine nisu istrunuli... Pustoš. Sve je pusto i opustjelo. I proljeće i ljeto i jesen! Nema više tvojeg Čitluka, Anjuto moja! Otišao je u povijest. Da je postojao Čitluk (Lički) do 1993. godine, buduća pokoljenja će znati po spomeniku u Kruškovači, premda je razbijen, i po ploči na ruševini osnovne škole, posvećenoj tebi. Na njoj su imena, od ustaša pobijenih stanovnika Čitluka – 1941. godine. Među njima su i tvoj otac i stric, Ilija i Mijan Krajnović. Možda netko u budućnosti shvati da je tu bilo naselje i po mramornoj ploči 'Janjina Kamenica' ili po imenima na čitlučkom groblju. Za pobijene stanovnike Čitluka, Divosela... 1-993. godine, svjedočit će samo kosti rasute po negdašnjim kućistima. Njima nije imao tko podići nadgrobni spomenik.«

Citalačka publika, koja malo poznaje prošlost, upoznat će se u ovoj knjizi s detaljima iz povijesti, uzrocima i posljedicama po razvitak društva iz vremena Narodnooslobodilačke borbe na zasadašima antifašizma, demokracije i slobode.

B. M.

Politikanstvo najniže vrste

♦Neprimjeren odnos opozicionih stranaka u Gradskoj skupštini Zagreba prema Joži Horvatu

Antifašistički borci i antifašisti u Republici Hrvatskoj iznenađeni su i zapravo razlogom zbog kojeg su u Zagrebu opozicijske stranke bile zatražile smjena predsjednice Skupštine grada.

Nije riječ o legalnom zahtjevu za glasovanje o tome hoće li predsjednica i dalje ostati na toj funkciji, nego se radi o sramotnom stavljanju u taj politički kontekst velikog književnika, svjetskog moreplovca i legendarnog antifašističkog borca Jože Horvata. Samo od sebe se postavlja razumsko pitanje kako je moguće da se smjena predsjednice Gradske skupštine traži, ni više ni manje, nego zbog prihvaćanja pokroviteljstva nad promocijom autobiografske knjige »Svjedok vremena« Jože Horvata. Uzimajući u obzir činjenicu da se gradski proračun mjeri milijardama kuna, a da je promocija knjige u tim relacijama finansijski totalno beznaučajna, lako se može zaključiti da je riječ samo o politikanstvu najniže vrste i o odnosu prema Joži Horvatu, prije svega zato što je dosljedno veliki antifašist.

To je tvrdnja mnogih boraca i antifašista koja polazi i od činjenice da je prijedlog podnio jedan od čelnika Hrvatske stranke prava, zastupnik na razini Skupštine grada Zagreba i Hrvatskog Sabora, Miroslav Rožić. A upravo je on,

kako se upozorava, nedavno gorljivo u javnosti tumačio da ustaše nisu bili fašisti. Nije poznato u kojoj je boji košulje na sjednici Gradske skupštine istupao Rožić, obzirom na to da se u zadnje vrijeme njegova stranka pokušava povremeno i privremeno presvlačiti u nešto svjetlijie od crnih, ne bi li se malo umilila Europsi. Ali, bez obzira na boju košulje, ovaj napad na europski orientiranog antifašista, cijenjenog književnika prevedenog na brojne strane jezike, svjetskog putnika, dovoljno govori o kojim pozicijama je riječ.

No, ne radi se samo o Rožićevu strancu, nego i o svih 17 opozicijskih zastupnika u Gradskoj skupštini koji su tome dali podršku i proširivali zahtjev za smjenu Tatjane Holjevac, a da se nisu ogradili od glavnog razloga odnosno »povoda« za smjenu.

Napad na Tatjanu Holjevac zbog toga je jasan i znači da oni koji su to prihvatali ustvari ne bi odobrili pokroviteljstvo nad promocijom knjige Jože Horvata. A razlog se u svemu tome zabilazi, kao da za tim nema ni potrebe.

Upravo u cijeloj »proceduri« i jest i čudno što uopće nije ni dato obrazloženje zašto je baš Joža Horvat izabran kao povod za smjenu. Možda su predlagaci mislili, a ostali nasjeli, da obrazloženje nije ni potrebno jer

se »podrazumijeva« da Horvatu, kao istaknutom antifašisti, to pokroviteljstvo ne bi ni trebalo odobriti. Jer Horvat u toj svojoj autobiografskoj knjizi i dalje doprinosi povijesnoj istini, koja je suprotna od one što je pokušavaju proturati crnokosuljaši.

Cijela je priča završila tako što je većina zastupnika SDP-a i nezavisne liste Tatjane Holjevac glasala protiv smjene predsjednice Gradske skupštine.

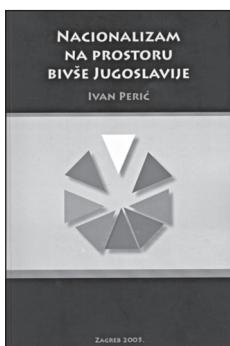
Inače, spomenuta promocija, na koju su se obrušili HSP-ovci, a podržali opozicijski gradski zastupnici, održana je 31. siječnja ove godine u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu pod pokroviteljstvom Gradske skupštine, a u organizaciji Hrvatskog društva pisaca (HDP) i Naklade »Neretva«. Promociji je prisustvovao i predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić.

Nakon svega što se dogodilo nijedna stranka nije se ogradiла niti osudila takav odnos prema hrvatskoj legendi – Joži Horvatu, jedino se oglasilo Hrvatsko društvo pisaca jasno ocjenjujući da se radi o barbarском i primitivnom činu. U HDP-u su pri tome istaknuli da je Horvat klasik hrvatske književnosti i najstariji član društva. S.T.

NOVE KNJIGE

Ivan Perić

Nacionalizam na prostoru bivše Jugoslavije

rili dr. Tomislav Badovinac i dr. Dejan Jović, te Krešimir Piškulić, predsjednik SABA RH.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske predstavio je knjigu svog preminulog suborca dr. Ivana Perića – *Nacionalizam na prostoru bivše Jugoslavije*. O knjizi su govorili dr. Tomislav Badovinac i dr. Dejan Jović, te Krešimir Piškulić, predsjednik SABA RH.

Predmet autorovog razmatranja je nacionalizam kao društvena pojava i nje-

govo izražavanje u povijesnom slijedu, kako bi se moglo razumjeti njegovo djelovanje i posljedice tog djelovanja u našoj suvremenosti. Suvremena civilizacija nosi pojave i tendencije koje je ukupni povijesni razvoj omogućio i producirao. Među njima je i nacionalizam koji je djelovao i djeluje, kako u oblikovanju i razvoju modernih nacija, tako i u međunarodnim relacijama u kojima se izražavaju i međusobno konfrontiraju posebni nacionalni interesi.

Na jugoslavenskom prostoru s više-nacionalnom strukturon, različitim stupnjevima ukupnog razvoja, kulturnih i civilizacijskih sadržaja ljudskih zajednica i sl., prepostavke za nacionalizam, njegovo djelovanje i izražavanje nisu povijesno iscrpljene. Marginaliziranje nacionalizma kao društvene pojave i tendencije, ovisi o ukupnim civilizacijskim kretanjima i ostvarivanju općeljudskih vrijednosti kriterija i kvalitete življjenja, kako na ovom prostoru, tako i na europskom i širim internacionalnim relacijama.

B.M.

BRIBIR

U ime svoje organizacije, kao i u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije, a u povodu 60. obljetnice pobjede nad fašizmom, **Matija Koščić**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista gradova Crikvenice i Novog Vinodolskog te Općine Vinodolske uručio je načelniku Općine Vinodolske **Ivici Crniću** priznanje za doprinos na razvijanju i jačanju tradicija i tekovina antifašističke borbe. Priznanja su uručena i **Zdravku Kalafatiću, Josipu Kalafatiću i Željki Jurčić-Kleković te Ljubi Antoniću.**

J.K.

KARLOVAC

Krajem siječnja održana je sjednica Predsjedništva SABA-e Karlovačke županije. Prvi dio sjednice imao je svečani karakter dok je drugi bio radni. Na svečanom dijelu **Mišo Deverić**, član Predsjedništva SABA-e Hrvatske, uručio je priznanje **Biserki Vranić**, gradonačelnici Grada Ozlja, **Jelki Glumičić**, predsjednici karlovačke Udruge za ljudska prava i **Martinu Jendrašiću**, predsjedniku SABA-e Karlovačke županije. Priznanja je dodjelio Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske povodom 60.-godišnjice pobjede nad fašizmom.

U radnom dijelu data je informacija o aktivnostima u razdoblju između dvije sjednice. U tom vremenu osnovana je Udruga antifašističkih boraca i antifašista u Krnjaku od članova koji su do tada činili podružnicu karlovačke antifašističke udruge. Karlovačkoj županiji dostavljeno je 5 programa za korištenje novčanih sedstava iz proračuna Županije za sljedeće programe: međunarodna suradnja - oslobođenje Bosiljeva, koje zajednički obilježavaju hrvatski i slovenski antifašisti, zatim za izdavanje monografije o spomeničkoj baštini, prisustvovanje komemoracijama u Jastrovcu i Kumrovcu, proslavu u Drežnici

povodom 65-te godišnjice ustanka i održavanje godišnjih skupština. **I.T.**

X X X

Gradonačelnik Karlovca **Miro Škratović** u Galeriji "Vjekoslav Karas" otvorio je drugi dio retrospektivne izložbe karlovačkoga slikara **Alfreda Krupe**. Tako će karlovačka publika vladjeti svih 136 radova nastalih od 1945. do 1989. godine, kada je i umro. Izložbeni radovi nastali su na temu NOB-e i poslijeratne obnove, a tu su i intimni obiteljski motivi, niz pejsažnih te autoportreti. **B.S.**

S otvorenja izložbe u karlovačkoj galeriji "Vjekoslav Karas"

REŽANCI

Predstavnici boraca mesta Režanici, predsjednik svetvinčentskog Vijeća **Dalibor Macan** te članovi Saveza udruga antifašističkih boraca Istarske županije i Grada Pule položili su vijenac na spomenik žrtvama fašističkog terora i spomen-ploču osnivanja 1. udarnog bataljuna Ražanci. Dana 10. veljače 1944. na tome je mjestu formiran 1. udarni bataljon operativnog štaba za Istru. Nekoliko riječi o tom događaju rekli su potpredsjednik Vijeća, **Josip Bilić Gašpar** i predsjednik županijskog SAB-a **Miho Valić**, dok je Macan obećao da će Općina sanirati spomenik, oštećen u vremenskim nepogodama. Vijenci su položeni i na spomenik **Ruži Petrović** u blizini Svetvinčenta. Minutom šutnje odana je počast toj hrabroj ženi. **T.T.**

KANFANAR

Delegacija Općine Kanfanar i Zajednice antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine (ZABA) je, na obljetnicu smrti, položila vijenac uz spomenik **Don Marcu Zelcu** na središnjem trgu koji nosi njegovo ime. Nakon što je minutom šutnje odana počast nekadašnjem kanfanarskom župniku, o njemu je govorio član predsjedništva ZABA-e **Ivan Bastijančić** koji ga je i osobno poznavao.

Bastijančić je podsjetio da je Kanfanarština bila značajno uporište pokreta otpora, pa je u ratnom vihoru nestalo 160 žitelja ovoga kraja. Kanfanar je bio i jako njemačko uporište, a neprijateljska komanda se smjestila upravo u zgradu u kojoj je bio i župni ured. Don Marco Zelco je, svjedočio je Bastijančić, bio omiljen među narodom kojem je nastojao pomagati u nevolji. Nijemci je smirivao uvjeravanjem da im se na Kanfanarštini neće ništa dogoditi, a ovdasne žitelje i pokret otpora je pravovremeno obavještavao o opasnostima. Pretpostavlja se da ga je netko izdao pa su ga Nijemci 9. veljače 1944. godine objesili na ladonji u središtu mjesta.

Kanfanarci su mu se odužili postavljajući na tom mjestu spomen-ploču.

P.A.

Komemoracija uz 62. obljetnicu smrti kanfanarskog župnika

ROVINJ

Kraj spomenika žrtvama fašizma u Valdibori je uz 62. obljetnicu smrti odana počast narodnom heroju **Pinu Budiciću**, rođenom 1911., bio je jedan od prvaka prijeratnog rovinjskog antifašističkog i radničkog pokreta.

Uz bistu s njegovim likom, koja je postavljena uz onu drugog rovinjskog narodnog heroja **Mattea Benussia**, vijenac je položila delegacija Zajednice antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine i Grada Rovinja. Velik broj prisutnih se na poziv predsjednika ZABA-e **Drage Pulića Budicića** prisjetio minutom šutnje.

Donedavni predsjednik ZABA Rovinjštine **Ivan Bastijančić** zahvalio se svima koji su došli izraziti počast Budiciću. Srećom, rekao je, lokalna samouprava nije se odrekla dijela svog naslijeđa, pa u Rovinju nisu mijenjana imena ulica i ustanova. Građani su se s vremenom oslobođili presjeke pa danas dostojanstveno obilježavaju obljetnice događaja vezanih uz pobjedu nad fašizmom i priključenje Istre matici zemlji, za što je svoje živote položilo više od tisuću žrtava s područja Rovinjštine.

P.A.

SPLIT

Splitska udruga antifašistih boraca i antifašita osnovala je Sekciju žena antifašistkinja, žečeći što više žena uključiti u rad udruge i društvene aktivnosti uopće. Sekciju će voditi odbor od devet članica, koji je za predsjednicu izabrao **Nafiju Milak**, potpredsjednicu **Franku Duilo** i tajnicu **Anitu Stojanović**. U usvojenom programu rada za 2006. godinu pioritetno je okupljanje antifašistički opredijeljenih Splićanki, posebno mlađih, a predviđeno je i angažiranje sekcijske na aktuelnim društvenim problemima, humanitarno-socijalna djelatnost, druženje i slične forme i sadržaji rada.

Prigodom osnivanja sekcijske predsjednik Gradske udruge ABA **Ante Adorić** podsjetio je da su tijekom NOB-e i poslije u Splitu djelovale snažne ženske organizacije, davši velik doprinos kako pobjedi nad fašizmom tako i društvenim promje-

nama. Izrazio je uvjerenje da će se sekcijski priključiti velik broj žena koje su i sada jedan od pokretača djelovanja udruge, u kojoj su trećina članstva upravo žene.

Skup je pozdravila i potpredsjednica SABA RH **dr. Vesna Čulinović Konstantinović**. Posebno je spomenula imena nekoliko splitskih i dalmatinskih antifašistkinja i založila se da se ne zaborave ni one ni njihov doprinos kulturi i uopće životu na ovom području.

Govorio je i predsjednik županijskog saveza udruga ABA **Tomislav Lalin**, a potpredsjednica SABA RH uručila je priznanje sedmorici Splićana za doprinos i istaknutu ulogu u aktivnostima antifašističkih udruga.

N. M.

OPATIJA

Dosljedno čuvati izvan stranačku poziciju organizacije, ni pod koju cijenu ne dopustiti njenog uvlačenja u bilo kakve

Glas čitatelja

SPOMENICI ZAVREĐUJU OBNOVU

U »Glasu« ste izvjestili o susretima delegacije SABA RH i čelnika boračke organizacije Republike Srpske. Tom prigodom u Banja Luci je bilo riječi i o odnosu i održavanju spomen obilježja iz vremena NOR-a. Gosti iz Zagreba mogli su saznati i vidjeti da su na tom području obilježja većim dijelom primjereno održavana, ali da ima i zapuštenih, pa i onih koja se ni minimalno ne održavaju, kao što je spomen obilježje u centru Baraći kod Mrkonjić Grada, gde se nalazi i grobnica 99 poginulih boraca, od kojih su 30 bili iz Šeste ličke divizije »Nikola Tesla«.

Nažalost, njihove su grobnice

zarasle u korovu, ograda oštećena, a slova na spomeniku jedva se primjećuju. Slično je i s obilježjima u Šipovu, Mrkonjiću, Ključu, Ribniku i Driniću kod Bosanskog Petrovca.

Stoga bih preporučio SUBNOR-u Republike Srpske da pokrene akciju uređivanja i održavanja tih spomenika iz NOR-a, ali i onih u Mliništima gdje je bilo sjedište Vrhovnog štaba NOV i POJ, zatim spomenika Ivi Loli Ribaru na Glamočkom polju, Titove pećine u Drvaru i drugih, jer oni to zavređuju, uključujući i suradnju udruga i organizacije koje njeguju tradicije NOB-e.

Marko I. Protić

političke igre i manipulacije, nikome ne dozvoliti da razjedini i posvađa antifašiste među sobom, ne dopustiti da itko našu zemlju i naš kraj pretvori u koloniju tajkunskog kapitala, a ugled treba sačuvati na način da antifašisti stalno budu u žiji događaja, na strani malog čovjeka i maksimalno aktivni - poručio je na izboranoj skupštini opatijske udruge antifašističkih boraca dosadašnji predsjednik **Ivan Cvek** novoizabrano vodstvu. Za članove Predsjedništva UAB-a Opatija izabrani su **Oleg Mandić**, **Iva Bilajac**, **Dušan Kukić**, **Silva Kalibarda** i **Aleksej Červar**, te predsjednici deset mjesnih odbora, dok novi Nazdorni odbor čine **Miroslav Monar**, **Mario Meak** i **Marin Česen**.

U radu skupštine sudjelovali su i potpredsjednik SABA RH **Vinko Šunjara** i gradonačelnik Opatije **Amir Muzur**.

M. R.

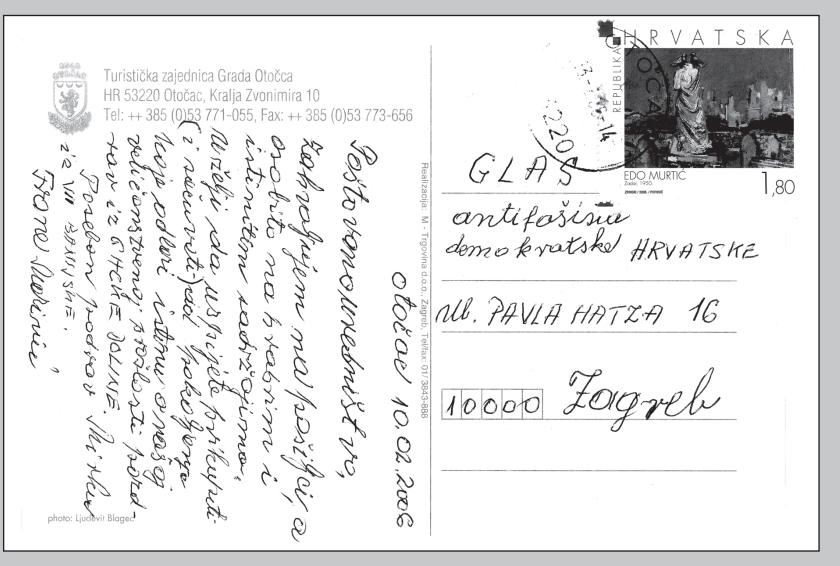

Opatijski antifašisti i njihovi gosti

RIJEKA

Živko Pejović izabran je za predsjednika Udruge antifašističkih boraca i antifašista - podružnica Kantrida, na izbornoj skupštini na kojoj je imenovan i novi sedmeročlani odbor. Uz mnogobrojne antifašiste, skupštini je nazočio i predsjednik UABA Grada Rijeke **Dinko Tamarut**, koji je kazao kako ova udruga u Rijeci ima dvadeset podružnica te kako se čine naporci da se organizacija pomlađuje mladim članovima antifašistima. Tamarut je također najavio aktivnosti vezane za obilježavanje proslave 65. godišnjice NOB-a u Hrvatskoj.

S.G.

Knjigu dr. sc. Nikole Aniča »Antifašistička Hrvatska - NOV i POH 1941. - 1945.« i monografiju »Rušenje antifašističkih spomenika 1990 - 2000.«, udruge i pojedinci mogu naručiti od SABA RH, Hatzova 16, Zagreb, tel. 01/4839996, po cijeni od 50 Kn.

OSTVARIVANJE STEČENIH PRAVA

•Skupština podružnice Kluba vojnih umirovljenika Zagreba koja djeluje pri Savezu umirovljenika Hrvatske, za predsjednika ponovo izabrala Milivoja Borošu

Zbog nedostatka političke volje nadležnih hrvatskih vlasti, problem umanjenih vojnih mirovina nakon raspada bivše zajedničke države do danas nije uspješno riješen, ali i nadalje neće se odustati od borbe za ostvarivanje stečenih prava.

Mirovine oficira bivše JNA, koji su sustavno zakidani, valja riješiti u skladu s mirovinskim sustavom Hrvatske vojske, čulo se, uz ostalo na Skupštini podružnice Kluba vojnih umirovljenika Zagreba koja djeluje pri Savezu umirovljenika Hrvatske (SUH).

Skupština je prihvatala izvještaj o dvogodišnjem radu, usvojila program djelovanja za naredno razdoblje, a u raspravi je, među ostalim, istaknuto kako je podružnica značajna za sve korisnike vojnih mirovinu, ne samo za Zagreb nego i za druge gradove Hrvatske, čiju imaju potporu radi povezivanja, okupljanja i informiranja o svim relevantnim pitanjima.

Pored zalaganja za povrat oduzetih i umanjenih stečenih prava, podružnica je aktivno provodila i brojne druge aktivnosti. Sudjelovala je u radu Glavnog odbora i Predsjedništva SUH-a, Povjerenstva SUH-a za Grad Zagreb, predstavljala članstvo u Izvršnom odboru Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i u svim njihovim akcijama. Obilaze se najteži bolesnici uz prigodne poklon-pakete. Starijima od 80 godina i aktivnim članovima upućuju se rođendanske čestitke. Umrlima polažu vijenaci na odar. Za posjet kaza-

lišnim predstavama osigurano je 300 besplatnih ulaznica. Članovi podružnice posjećuju brojne umjetničke priredbe, izložbe te prisustvju kulturnim zbivanjima.

Skupština je za predsjednika podružnice Kluba vojnih umirovljenika Zagreba ponovno izabrala Milivoja Borošu. Članovi Predsjedništva su: Josip Bakarić, Božo Bauk, Miodrag Cokić, Janez Dolenc, Mladen Komorski, Milan Šćekić i Milan Uvodić. U Nadzorni odbor izabrani su Ljubiša Andelković (predsjednik), Ćiril Benko i Jakov Paić.

B. M

Komemoracije

OBOROVSKA BITKA

Ugrobnici ovoj mrtve ne traži, heroji žive i stoje na straži – poruka književnika i prvoborca Jože Horvata na zajedničkoj grobnici 152 poginula partizanska borca (rad kiparice Vere Dajth – Kralj) podsjeća na žrtve Oborovske bitke i skupo plaćenu slobodu.

Godine 1944. (29. ožujka) u posavskom kraju između rijeke Save i pritoka Črnca, od sela Rugvice do Prečna, a poglavito u naselju Oborovu, vodila se jedna od većih bitaka tijekom NOR-a. Teška bitka s nadmoćnjim neprijateljskim snagama vođena je do kasnih popodnevnih sati. Naravno, neprijatelj nije ostvario planirani cilj: potpuno uništenje partizanskih jedinica u okruženju i zatiranje antifašističkog pokreta ovoga područja. Nakon iscrpljujuće borbe, partizanske jedinice pred večer uspjele su probiti neprijateljski obruc i izvući se u Moslavинu.

Kao spomen na tu bitku, u Oborovu je održana komemorativna svečanost na kojoj su govorili Palma Klun-Posavec, predsjednica Zagrebačke županijske skupštine, Kruno Antoljak, zamjenik načelnika općine Rugvice i Branko Čanković, predsjednik UABA Čazma i član Predsjedništva SABA RH. Položeni su vijenci i cvijeće ispred zajedničke grobnice i upriličen bogat kulturno-umjetnički program (KUD «Preporod» Dugo Selo).

Među dvjestotinjak nazočnih na komemorativnoj svečanosti bili su i Boris Mahač, gradonačelnik Dugog Sela, Josip Skupnjak i Vinko Šunjara, potpredsjednici SABA RH, Vladimir Jurak, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ, predstavnici tijela vlasti i udruge antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice, Ivanić Grada, Čazme, Dugog Sela, Brckovljana i Zagreba, te Zagrebačke županije.

B.M.

Na osnovi članka 31. točke 8. Statuta Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Predsjedništvo SABA RH na sjednici održanoj 6. travnja 2006. godine donijelo je

ODLUKU

o visini i načinu raspodjele članarine u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske za 2006. godinu

Članak 1.

Članovi SABA RH plaćaju godisnju članarinu počevši od 01.01.2006. godine. **20,00 - 50,00** kuna Godišnja članarina može biti uplaćena odjednom ili u dvije rate, tj. u siječnju prva polovica, a u lipnju mjesecu druga polovica.

U slučaju odsutnosti člana SABA i drugih opravdanih razloga, članarina se može uplatiti i poslije navedenih rokova, tj. tokom čitave godine.

Članovi slabih materijalnih prilika mogu uplatiti i simboličan iznos.

Predsjedništvo SABA RH županija, gradova i općina mogu odlučiti da članarina u 2006. godini bude manja od predloženog iznosa u ovoj odluci.

Članak 2.

Od prikupljenog iznosa članarine 85% ostaje županijskoj zajednici UABA, gradskoj ili općinskoj udruzi ABA. Odluku o međusobnoj raspodjeli donosi Predsjedništvo županije nakon prethodno usuglašenog prijedloga svih navedenih udruga. Od ukupno ubrane članarine 15% dostavlja se Predsjedništvu SABA RH na žiro račun broj: 2360000-110-1546344.

Udruge ABA sa članstvom manjim od 50 članova mogu, ali ne moraju uplaćivati dio članarine Predsjedništvu SABA RH.

Članak 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. siječnja 2006. godine.

Članak 4.

Tumačenje ove odluke daje Predsjedništvo SABA RH.

PREDSJEDNIK
Krešimir Piškulić, dipl. oec.

IN MEMORIAM

ZVONKO RAOS 1919-2005.

Rođen u Vrgorcu. Kao skojevac i mladi član KPH u ožujku 1941. pristupa Vrgoračkoj partizanskoj grupi. Kasnije odlazi u bataljon »Josip Jurčević«, potom u 3. partizanski odred na Biokovo, u 10. hercegovačku brigadu, 11. dalmatinsku brigadu - gdje je bio njen prvi zamjenik političkog komesara. Obnašao je i dužnost komesara Baze Sjevernog Jadrana.

Nakon rata odlazi u diplomatsku službu u afričke zemlje. Bio je aktivan u udrugama antifašističkih boraca i antifašista te u radu društveno-političkih organizacija.

MARIJA KLEPAC 1926-2005.

Rođena u Slavonskom Brodu. Početkom Drugog svjetskog rata uključuje se u napredni omladinski i antifašistički pokret. Završila je, zbog pomaganja NOP-a, u logoru Stara Gradiška. Zahvaljujući Međunarodnom Crvenom križu iz logora je spašena. Koncem 1944. godine priključuje se partizanskim jedinicama.

Nakon oslobođenja radila je na željeznici. Poslije umirovljenja aktivno djeluje u društveno-političkim organizacijama i udrugama antifašističkih boraca i antifašista.

KAZIMIR JELOVICA -2005.

Vrlo mlad odazvao se pozivu KP i pristupio NOP-u i borbi protiv talijanskog okupatora i fašizma. U partizane je otišla cijela njegova obitelj. Bio je sudionik NOB-a od 1941. godine do završetka rata i zauzimao je vrlo odgovorne položaje.

Nakon oslobođenja, kao uspješan vojni rukovodilac, odlukom CK KPH povučen je iz vojske pa je rad nastavio u terenskim političkim organizacijama od KK Rijeke do OK i CK Hrvatske. Biran je u najviše republike organe – u Predsjedništvo SR Hrvatske. I nakon što je otišao u mirovinu 1986. godine nije prestajao s aktivnim radom u udrugama antifašističkih boraca i antifašista te društvenim organizacijama, ali i u lovačkoj organizaciji kojoj je dao velik doprinos.

IVAN ŠIFTER 1924-2006.

Rođen u Gaju (Pakrac). Kao mlad skojevac početkom Drugog svjetskog rata postaje član udarne grupe. Tokom 1942. godine primljen u KPJ, uhapšen je zbog ilegalnog rada, ali bježi iz ustaškog zatvora. Priključuje se partizanskim jedinicama. Demobiliziran je nakon oslobođenja.

Nakon završetka rata školuje se i usavršava. Bio je i generalni direktor Tvornice olovaka u Zagrebu. Kao vodeći privrednik zavrijedio je brojna priznanja i odlikovanja. Nosilac je i partizanske spomenice 1941. godine te više ratnih odličja. Aktivno je djelovao u udrugama antifašističkih boraca i antifašista te društveno-političkim organizacijama.

NEĐA DRAKULIĆ 1912-2006.

Rođena u Korenici. Kao gimnazijalka uključuje se u NOP. Tokom NOB-a bila je tajnik općinskih narodnooslobodilačkih odbora, član i rukovodilac AFŽ-a i Okružnog komiteta KPH za Liku. Tokom rata zbrinjavala je partizansku djecu osnivajući dječje domove, omogućivši im doškolovanje u partizanskim školama.

Nakon oslobođenja zemlje vrijedno i marljivo je radila u više ustanova. Nosilac je partizanske spomenice 1941. godine, više odličja te drugih priznanja. Bila je aktivna u radu društveno-političkih organizacija i udrugama antifašističkih boraca i antifašista.

NIKOLA VIDOŠEVIĆ 1914-2005.

Rođen u selu Vrbanj, otok Hvar. Kao mlad član KP Hrvatske aktivno radi na otoku na pripremi ustanka. Godine 1942. zajedno s grupom omladinaca pristupa bataljonu »Josip Jurčević«. Kasnije, dobrovoljno odlazi u 1. proletersku brigadu. Kao prekaljeni borac i rukovodilac u jesen 1943. godine vraća se u Dalmaciju, bio je komandant bataljona i načelnik štaba u 4. dalmatinskoj brigadi.

Poslije oslobođenja ostaje na službi u JNA. Umirovljen je u činu pukovnika. Bio je vrlo aktivan u radu udruga antifašističkih boraca i antifašista.

JOSIP HOŠNJAK 1928-2006.

Rođen u Donjem Pustakovcu (Međimurje). Kao omladinac aktivno se uključuje u NOP. Mađarski okupatori 1944. godine hapse ga i drže u zatočeništvu u Čakovcu. Završetak Drugog svjetskog rata dočekao je kao logoraš u koncentracijskom logoru u Njemačkoj.

Nakon oslobođenja zemlje radi na formiraju skojevskih i omladinskih organizacija u kotaru Prelog. Sudionik je brojnih omladinskih radnih akcija. Bio je uspješan privrednik u čakovečkoj tekstilnoj industriji, član mnogih privrednih i društveno-političkih foruma na razini Republike. Neposredno pred umirovljenjem obnašao je dužnost predsjednika Skupštine Čakovec. Bio je i predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije.

MIRKO ŠIMUNJAK 1928-2006.

Rođen u Pluski (Hrvatsko Zagorje). Zajedno s obitelji, kao mlađi pomaže NOP. Ubrzo se priključuje partizanskim jedinicama. Bori se u redovima 13. proleterske brigade »Rade Končar« onašajući odgovorne rukovodne i političke dužnosti. U borbi je ranjen i kao 60-postotni invalid ostaje u jedinici do oslobođenja zemlje.

Nakon rata službuje u organima sigurnosti obavljajući brojne poslove – sve do umirovljenja. Ni tada ne miruje. Aktivno djeluje u radu društveno-političkih organizacija i Savezu antifašističkih boraca i antifašista. U jednom mandatu bio je predsjednik boračke organizacije Grada Zagreba. Za izvanredne zasluge u NOR-u i poslijeratnoj izgradnji zemlje primio je brojna priznanja i odličja – među kojima je i Orden za hrabrost.

BOŠKO TEPŠIĆ 1924-2006.

Rođen u Maloj Trepči (Vrginmost). Sudionik je Narodnooslobodilačkog rata od 1942. godine. Poslije oslobođenja zemlje ostaje u vojnoj službi sve do 1966. godine kada je umirovljen u činu potpukovnika.

Bio je aktivan u radu društveno-političkih organizacija Karlovca i udrugama antifašističkih boraca i antifašista.

IN MEMORIAM

NIKOLA ANIĆ 1923.-2006.

Rođen u Sućurju na Hvaru. Sudjelovao u partizanskim akcijama na dalmatinskim otocima i u mostarskoj operaciji. Kao starješina 12. dalmatinske brigade 26. divizije prošao trnovit ratni put. U dva navrata u borbama je ranjavan. Kraj rata dočekao na Soči.

Nakon oslobođenja, kao prvi u rangu završava Oficirsku školu, kasnije Višu vojnu akademiju i Ratnu školu. Povijesne znanosti studirao na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Doktorirao iz povijesnih znanosti s disertacijom NOV Hrvatske (1941.-1945.) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (2002. godine). Profesor vojnih znanosti, načelnik Katedre vojne povijesti na Višoj vojnoj akademiji u Beogradu, izvanredni profesor u vojnoj školi Švicarske vojske u Zuriku. Predavao na Sveučilištu u Beogradu, Zagrebu, Novom Sadu, Skopju, Sarajevu, Podgorici... Odlikovan s 12 ratnih odličja i drugih odličja i medalja. Umirovljen u činu pukovnika 1983. godine.

Znanstvenim radom bavio se preko 55 godina. Napisao i objavio, kao autor ili koautor više od 35 knjiga, udžbenika i brošura i oko 600 studija, eseja i feljtona. Bavio se enciklopedikom i leksikografijom i objavio više od 400 natuknica. U znanstvenoj domeni najviše je objavio rada iz vojne povijesti i vojne strategije uopće i posebno iz Drugog svjetskog rata, NOR-a u Jugoslaviji i lokalnih ratova suvremenog doba. Posljednje je knjige («Njemačka vojska u Hrvatskoj 1941.-1945.» i «Povijest 8. dalmatinskog korpusa NOVH», te «Antifašistička Hrvatska – NOV i POH 1941.-1945.») objavio od 2002. do 2005. godine. Za višegodišnji povijesno-znanstveni rad dobio više nagrada i povelja.

Bio je stalni suradnik lista »GLAS« - antifašista demokratske Hrvatske.

DUŠAN KENTRIĆ 1923-2005.

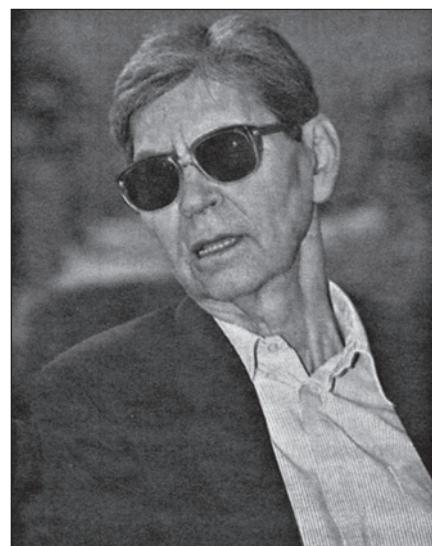
Rođen u Rudopolju - Otočac. Sudionik je NOR-a od 1941. godine. Bio je borac i starješina u jedinicama 6. ličke i 7. banjanske divizije. Nekoliko je puta ranjavan.

Nakon oslobođenja, stručno se usavršava i služuje u više garnizona JNA. Umirovljen je u činu pukovnika. Do svoje smrti bio je aktivan društveno-politički radnik i poglavito se istaknuo u djelovanju udruga antifašističkih boraca i antifašista.

FRANJO KNEBL 1915-2006.

JOSIP VRHOVEC 1926-2006.

Rođen u Vilsnici, Dečin, Češka. S obitelji kao dječak stiže u Sisak gdje završava osnovnu školu i gimnaziju. Kasnije diplomira na Šumarskom fakultetu u Zagrebu. Član je KPJ od 1935. godine. Djeluje u naprednim omladinskim i antifašističkim pokretu. Rukovodi partijskim radom u Sisačkom akademском klubu.

U NOR od 1941. godine. Na dan osnivanja Sisačkog partizanskog odreda (22. lipnja 1941. godine) uhapšen. Kada je izšao iz zatvora, koncem srpnja priključuje se pripadnicima Sisačkog partizanskog odreda – prvom koji je formiran na teritoriju okupirane Hrvatske i Jugoslavije. U ratu je, među ostalim, bio politički komesar Moslavackog NOP odreda, zamjenik političkog komesara 16. omladinske brigade »Joža Vlahović« i 17. brigade, politički komesar Žumberačko-posavskog sektora i 34. divizije...

Nakon oslobođenja, završava Vojnu akademiju i obnaša odgovorne dužnosti u jedinicama oružanih snaga, napredujući do čina generala. Bio je politički komesar armije, vojni izaslanik u SAD, komandant divizije, ministar šumarstva u Izvršnom vijeću SR Hrvatske, u dva mandata poslanik u Saveznoj skupštini i jugoslavenski veleposlanik u Indoneziji. Narodni heroj.

Poslije umirovljenja aktivno djeluje u društveno-političkim organizacijama, posebno u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Nosilac je brojnih ratnih i mirnodopskih odlikovanja.

Rođen u Zagrebu. Kao maloljetnik pridružio se antifašističkom pokretu. Napredni skojevac u NOR-u priključuje se borbenom stroju 13. proleterske brigade »Rade Končar«. Poslije rata završio je Ekonomski fakultet i slovio je za jednog od obrazovanih političara u Titovoj Jugoslaviji. Bio je i posljednji Titov ministar vanjskih poslova.

U politiku se otisnuo iz novinarstva. Potkraj šezdesetih ulazi u politiku, a potpuno joj se posvećuje nakon Hrvatskog proljeća kada se pridružuje antiproljećarskoj liniji koju je u Hrvatskoj vodio Vladimir Bakarić. U novom preslagivanju političke moći u Hrvatskoj, nakon micanja dotadašnjeg partiskog rukovodstva, 1972. godine postaje sekretar Izvršnog komiteta CK SKH, što će ostati do 1974., a potom je u četverogodišnjem mandatu član Predsjedništva CK SKJ. Nakon 1980. godine i Titove smrti u dvije godine preostalog mandata bio je ključni jugoslavenski političar u kreiranju vanjske politike. Godine 1982. odlazi s mjesta ministra vanjskih poslova na položaj predsjednika Predsjedništva SFRJ, a 1984., vraća se u Beograd kao predstavnik Hrvatske u osmeročlanom Predsjedništvu SFRJ. Jedan je od prvih političara koji se otvoreno suprotstavlja velikosrpskoj politici. Tokom devedesetih rijetko se pojavljuje u javnosti. Bio je aktivan samo u organizacijama proizašlim iz Drugog svjetskog rata, SABA i Društvu »Josip Broz Tito«. Bio je član Savjeta Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Goranovo proljeće

PRAZNIK POEZIJE POSVEĆEN PJESENiku I BORCU

»Goranov vijenac« dodijeljen je pjesnikinji Andriani Škunca, a nagradu »Goran« za mlade pjesnike dobio je Branislav Oblučar

Najveća pjesnička manifestacija u Hrvatskoj 43. »Goranovo proljeće«, posvećena istaknutom pjesniku u antifašističkom borcu Ivanu Goranu Kovačiću, održana je 21. ožujka ove godine u njegovom rodnom Lukovdolu.

Ovogodišnju nagradu »Goranov vijenac« za cijelokupan pjesnički opus i ukupan doprinos hrvatskoj književnosti dobila je pjesnikinja Andriana Škunca. Obrazlažući odluku žirija o dodjeli nagrade, koja se sastoji od rada akademskog kipara Vojina Bakića, diplome i 20.000 kuna, lanjski laureat te naše najznačajnije pjesničke nagrade Ivan Rogić-Nehajev istaknuo je da se na Škuncin opus može primijeniti trokut osnovnih riječi – otok, slikovnost i pjesma u prozi.

–Otočna struja u hrvatskoj poeziji dosta je jaka i Škunca je toj struji pridonijela svojim angažmanom. U njenoj poeziji taj je otok najčešće Pag, rekao je Rogić-Nehajev i naglasio da je pjesnikinja izuzetne rezulate ostvarila u svojim pjesmama u prozi.

»Goranov vijenac« se dodjeljuje od 1971. godine, a do sada su ga dobivali vodeći hrvatski pjesnici, među kojima su i četiri pjesnikinje - Andriana Škunca, Vesna Parun, Jagoda Zamoda i Anka Žagar.

Zahvaljujući na nagradi Andriana Škunca je rekla da »dolazi s otoka Paga posuta solju, u mjesto pokriveno bjelinom koja ju potiče da se odmjeri s pjesništvom Ivana Gorana Kovačića«. Svi mi dobitnici ove nagrade dio smo »Goranova vijenca« i kao da smo ovjenčani laticama i posuti nekim kozmičkim prahom, rekla je Škunca.

Nagradu »Goran«, koja se od 1977. godine dodjeljuje pjesnicima mladim od 30 godina, ove godine je dobio Branislav Oblučar iz Bjelovara za zbirku u rukopisu »Mačje pismo«.

Na svečanosti poezije u Lukovdolu, prvog dana proljeća, na rođendan Ivana Gorana Kovačića, dodijeljene su i nagrade za najbolje literarne radove učenika osnovnih i srednjih škola koje su dobili Martina Dumbović, Barbara Slivar, Antonio Šoštar, Petra Čargonja, Ivana Matković i Tina Grdić.

Sudionici pjesničke manifestacije položili su vijence na grob Ivana Gorana Kovačića ispred ploče na kojoj je ispisan Goranov stih: »Nitko

da ne dođe do prijatelj drag«.

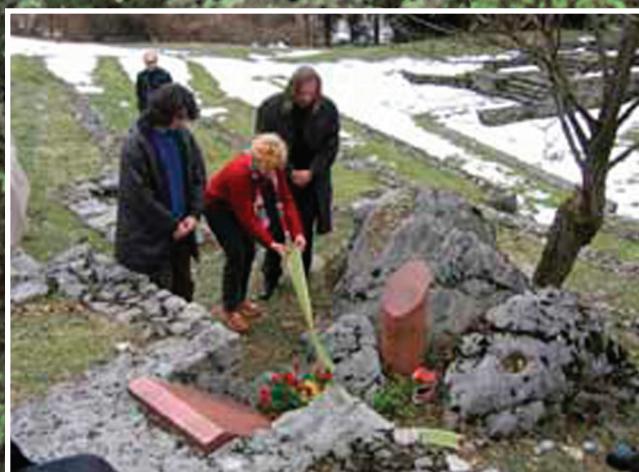
Osim iz Hrvatske na svečanosti su i bili i gosti pjesnici iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore, Slovenije i Mađarske.

Poslije Lukovdola »Goranovo proljeće« je nastavljeno u Dalmaciji gdje su pjesnici gostovali u Omišu, Solinu, Splitu, Trogiru i Kaštelima.

S.Tomašević

Pjesnikinja Andrijana Škunca

Polaganje cvijeća na Goranovo spomen-obilježje

Kosta Angeli Radovani: NADA DIMIĆ, bronca